
OTÁZKY ADVOKÁTNÍHO TARIFU

**Česká advokátní komora
PRAHA 2000**

OBSAH

ADVOKÁTNÍ TARIF

text s odkazy na literaturu, judikaturu a stanoviska orgánů ČAK (II. doplněné a upravené vydání), sestavili členové výboru pro advokátní tarif ČAK pod vedením JUDr. Vladimíra Papeže a JUDr. Daniely Kovářové	3
---	---

JUDr. Jan Bláha

NÁHRADA ODMĚNY A HOTOVÝCH VÝDAJŮ USTANOVENÉHO OBHÁJCE V TRESTNÍM ŘÍZENÍ	37
Úvod	39
Obecně o nákladech trestního řízení, jež nese stát	41
Rozhodování o výši odměny a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce	44
K některým problémům souvisejícím s výkladem advokátního tarifu	55
Rozhodování o povinnosti k náhradě odměny a hotových výdajů uhrazených ustanovenému obhájci státem	89
Rozhodování o povinnosti k náhradě nákladů poškozeného	96
Závěr	99

ADVOKÁTNÍ TARIF
text s odkazy
na literaturu, judikaturu a stanoviska
orgánů ČAK

Sestavili členové výboru
pro advokátní tarif ČAK pod vedením
JUDr. Vladimíra Papeže
a JUDr. Daniely Kovářové

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

dostáváte do rukou druhé vydání advokátního tarifu, text s odkazy na literaturu, judikaturu a stanoviska orgánů ČAK, ve stavu uzávěrky k 1. 5. 2000.

Stejně jako prvé vydání obsahuje právní věty z rozhodovací praxe soudů, anotace jednotlivých článků, stanoviska výboru pro advokátní tarif, odpovědi tohoto výboru na dotazy advokátů. Od prvního vydání došlo k vyřešení celé řady problémů, takže zařazení některých právních vět má spíše dokreslovat vývoj rozporných právních názorů než současnou rozhodovací praxi. Tu pochopitelně naleznete v historicky novějších právních větách.

Protože jsme toho názoru, že rozhodovací praxi soudů lze již v současné době zobecnit, rozhodli jsme se zařadit do této publikace také práci JUDr. Jana Bláhy, předsedy senátu Krajského soudu v Českých Budějovicích. Jeho dílo vzniklo jako školicí pomůcka pro Justiční školu v Kroměříži při Ministerstvu spravedlnosti. Tato práce byla na naši žádost doplněna nejnovější judikaturou a přizpůsobena pro potřeby advokacie. Domnívám se, že názornost práce a její zaměření na praktické použití advokátního tarifu bude sloužit široké advokátní veřejnosti.

Druhé vydání advokátního tarifu vychází v době, kdy je Ministerstvem spravedlnosti připravována vyhláška, jíž se stanoví paušální odměna advokáta v civiálním řízení. Přestože nevíme, jaký bude mít tento nový právní předpis dopad na ustanovení dosavadního advokátního tarifu, nehodláme naši práci ukončit ani do budoucna. Budeme i nadále shromažďovat prameny, které se tarifní problematiky týkají. Předem děkujeme za Vaše další příspěvky k této tematice. Budeme vděčni i za Vaše názory na vyhlášku o paušálních odměnách advokátů, která by měla být co nejdříve publikována ve sbírce zákonů.

Na závěr bych znovu rád poděkoval všem, kteří se na zpracování tohoto díla podíleli.

JUDr. Vladimír Papež
předseda výboru pro advokátní tarif ČAK

Seznam používaných zkratek:

AT	– advokátní tarif
BA	– Bulletin advokacie
ČAK	– Česká advokátní komora
KS	– Krajský soud
NS	– Nejvyšší soud
OP	– časopis Obchodní právo – časopis pro obchodně právní praxi
o. s. ř.	– občanský soudní řád
PaP	– časopis Právo a podnikání
PPvP	– časopis Právní praxe v podnikání
tr. ř.	– trestní řád
tr. zák.	– trestní zákon
VS	– Vrchní soud
ÚS	– Ústavní soud

VYHLÁŠKA

Ministerstva spravedlnosti ČR
ze dne 4. června 1996
č. 177/1996 Sb.,

o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb ve znění vyhlášky č. 235/1997 Sb.

(advokátní tarif)

Ministerstvo spravedlnosti stanoví podle § 22 odst. 2 zákona č. 85/1998 Sb., o advokacii:

ČÁST PRVNÍ Obecná ustanovení

§ 1

(1) Odměna advokáta za poskytování právních služeb (dále jen „odměna advokáta“) se řídí jeho smlouvou s klientem (dále jen „smluvní odměna“); není-li odměna advokáta takto určena, řídí se ustanoveními této vyhlášky o mimosmluvní odměně.

(2) Při stanovení nákladů řízení, jejichž náhrada se klientovi přiznává rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu, se výše odměny advokáta určí podle ustanovení o mimosmluvní odměně; § 12 odst. 2 a 5 se neuplatní. Na to je advokát povinen upozornit klienta, jedná-li se s ním o smluvní odměně.

(3) Ustanovením odstavce 2 věty první se řídí i určení výše odměny advokáta ustanoveného soudem.

K § 1:

1. „V občanském řízení nelze přiznat náhradu nákladů spočívajících v DPH, kterou musí účastník řízení, zastoupen advokátem, uhradit v odměně za zastupování a zástupce odvést.“ Viz usnesení VS v Praze ze dne 8. 11. 1994, sp. zn. 5 Cmo 429/94; otištěno v Soudních rozhledech č. 4/1996, str. 77.
2. Viz též Bulinský V.: Nový advokátní tarif a DPH, BA 6–7/1996, str. 68.

§ 2

(1) Advokát má vedle nároku na odměnu advokáta též nárok na náhradu hotových výdajů a na náhradu za promeškaný čas za podmínek a ve výši stanovené touto vyhláškou.

(2) Jiné náklady advokáta, zejména náklady na běžné administrativní práce, jsou zahrnuty v odměně advokáta.

K § 2:

3. „Náklady řízení v § 137 o. s. ř. jsou uvedeny jen příkladmo. Ve smyslu § 142 odst. 1 o. s. ř. soud přizná náhradu nákladů potřebných k účelu uplatňování práva nebo bránění práva proti neúspěšnému účastníku. Za takové nutné náklady je nutno považovat všechno, co účastník řízení by nemusel vynaložit, kdyby toto řízení nebylo. O takové náklady však nejde, jestliže za účastníka jednali jeho pracovníci (a v řízení byla požadována jejich odměna – pozn. red.).“ Viz usnesení VS v Praze ze dne 12. 12. 1996, sp. zn. 5 Cmo 228/96; otištěno v BA č. 3/1998, str. 37.

ČÁST DRUHÁ Odměna advokáta

Oddíl první Smluvní odměna

§ 3

(1) Smluvní odměna je ujednáním mezi advokátem a klientem o částce, za niž bude právní služba poskytnuta, anebo o způsobu jejího určení.

(2) Ujednání o smluvní odměně je buď součástí smlouvy, na jejímž základě se právní služba poskytuje, nebo je sjednáno samostatně.

K § 3:

4. Sjednání smluvní odměny v podobné výši, jaká je požadována realitními kanceláři, je v rozporu s čl. 10 odst. 6 Etických pravidel. Odpověď ČAK na dotaz advokáta.
5. Přiměřenost smluvní odměny nelze posuzovat pouze ve vztahu k odměně mimosmluvní, nutno dle čl. 10 odst. 2 Etických pravidel přihlídnout také

k hodnotě věci a její složitosti. Viz usnesení představenstva ČAK č. 1 ze dne 31. 10. 1996; otištěno ve Věstníku ČAK č. 1/1997.

6. Provozování realitní činnosti je neslučitelné s výkonem advokacie. Také provizní odměna účtovaná realitními kanceláři bude zpravidla podle čl. 10 odst. 6 Etických pravidel v rozporu se stavovskými předpisy. Jde v podstatě o podílovou odměnu závislou na výsledku věci. Není však vyloučeno, aby odměna za úplné obstarání úkonů spojených se smlouvou byla stanovena procentem kupní ceny. Ani taková odměna však nesmí být v rozporu s § 13 odst. 1 AT a čl. 10 odst. 6 Etických pravidel. Stanovisko výboru ČAK pro tarif k dotazu advokáta.

§ 4

(1) Je-li sjednána smluvní odměna podle počtu hodin nebo jiných časových jednotek (dále jen „časová odměna“), náleží dohodnutá sazba časové odměny za každou započatou časovou jednotku, není-li dohodnuto jinak. Na požádání klienta je advokát povinen při vyúčtování odměny advokáta předložit klientovi časovou specifikaci poskytnutých právních služeb.

(2) Jestliže advokát ve smlouvě o časové odměně provedl odhad její celkové výše, je povinen předem písemně upozornit klienta na podstatné překročení původně odhadnuté výše odměny advokáta; jinak se nemůže domáhat zaplacení té části odměny advokáta, o kterou byl původní odhad její výše překročen.

§ 5

Neposkytuje-li advokát právní služby ve sjednaném rozsahu, přísluší mu poměrná část smluvní odměny, není-li dohodnuto jinak.

K § 5:

7. Advokát je povinen podle § 5 AT poměrně zkrátit odměnu za právní služby, pokud je neposkytuje ve sjednaném rozsahu. Porušení této povinnosti zakládá kárnou zodpovědnost advokáta. Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 21. 3. 1997, sp. zn. K 151/96.

Oddíl druhý
Mimosmluvní odměna

§ 6

Výše mimosmluvní odměny

(1) Výše mimosmluvní odměny se stanoví podle sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby a podle počtu úkonů právní služby, které advokát ve věci vykonal.

(2) Za správu majetku náleží odměna ve výši 10 % ročního příjmu ze spravovaného majetku, nejméně 1 000 Kč ročně.

K § 6:

8. „V rozhodnutí o odměně a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce podle § 151 odst. 3 tr. ř. nelze přiznat více, než obhájce žádá, byť je zjištěno, že jeho odměna nebo výdaje vypočtené podle zásad uvedených v advokátním tarifu jsou vyšší. Přitom je nutno posuzovat jednotlivě uplatněné položky samostatně.“ Viz usnesení KS v Ústí nad Labem ze dne 9. 11. 1994, sp. zn. 4 To 523/94; otištěno v Soudních rozhledech č. 1/1996, str. 15.
9. „Nárok na bezplatnou obhajobu podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. může být odůvodněn jen v případech, kdy obžalovaný nemá prostředky na zaplacení obhajoby z vážných důvodů, nikoli přechodné povahy, např. jde-li o osobu trvale zdravotně postiženou, o živitele mnohočetné rodiny, osobu mladistvou, která ještě nemůže vykonávat žádné zaměstnání apod. Pro takový nárok nejsou důvody ve věci obžalovaného, který je svobodný, bezdětný, práce schopný a jen dočasně, vzhledem k tomu, že se před krátkou dobou vrátil z výkonu trestu, nemá peníze na zaplacení obhajoby.“ Viz usnesení KS v Ústí nad Labem ze dne 22. 9. 1994, sp. zn. 5 To 49/94; otištěno v Soudních rozhledech č. 1/1996, str. 14.
10. „Není podstatné, zda poškozenému byl přiznán celý nárok na náhradu škody tak, jak jej uplatnil, nebo pouze část tohoto nároku. Jakmile mu byla přiznána z uplatňovaného nároku jakákoli, byť minimální částka, nastupuje povinnost odsouzeného nahradit veškeré náklady poškozeného, jež mu vznikly v souvislosti s uplatňováním nároku na náhradu škody, přičemž je zde pouze jediný limit, a to podmínka, že šlo o náklady potřebné k účelnému uplatnění nároků na náhradu škody.“ Viz rozhodnutí KS v Českých Budějovicích ze dne 28. 8. 1997.

11. „Zastupuje-li advokát poškozeného vůči více obžalovaným, kteří z titulu téhož skutku odpovídají poškozenému děleným způsobem, není vyloučeno, aby poškozenému bylo přiznáno oprávnění uplatňovat náklady spojené s uplatněním jeho práv a povinností společně a nerozdílně vůči oběma obžalovaným. Základem pro výpočet této odměny je nejnižší společná částka“. Viz rozhodnutí KS v Českých Budějovicích ze dne 28. 8. 1997.
12. „Pro vyčíslení nákladů vzniklých poškozenému přibráním zmocněnce-advokáta je rozhodující sazba mimosmluvní odměny stanovené vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů (advokátního tarifu). Při stanovení tarifní hodnoty podle § 7 citované vyhlášky nelze však vycházet z částky, kterou požadoval poškozený ve svém návrhu na rozhodnutí soudu, aby v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému nahradit škodu, nýbrž z částky uvedené v obžalobě jako škoda způsobená trestným činem“. Viz usnesení KS v Brně ze dne 10. 3. 1998, sp. zn. 38 Co 518/97; otištěno v BA č. 6 – 7/1998, str. 73.
13. „Náhradu nákladů řízení nelze účastníku přiznat, pokud výslovně prohlásí, že se jí vzdává. Za takové prohlášení však nelze považovat pouhé konstatování účastníka nebo jeho právního zástupce, že náklady řízení nepožaduje. Takový projev není pro soud závazný.“ Viz usnesení KS v Plzni, sp. zn. 7 To 99/98; otištěno v Soudní judikatuře č. 9/1998, str. 204.

§ 7

Sazba mimosmluvní odměny

Sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby činí z tarifní hodnoty:

do 500 Kč	250 Kč
přes 500 Kč do 1 000 Kč	500 Kč
přes 1 000 Kč do 5 000 Kč	750 Kč
přes 5 000 Kč do 10 000 Kč	1 000 Kč
přes 10 000 Kč do 200 000 Kč	1 000 Kč
a 25 Kč za každých započatých 1 000 Kč, o které hodnota převyšuje 10 000 Kč	
přes 200 000 Kč	5 750 Kč
a 25 Kč za každých započatých 10 000 Kč, o které hodnota převyšuje 200 000 Kč	

přes 10 000 000 Kč **30 250 Kč**
a 25 Kč za každých započatých 100 000 Kč, o které hodnota pře-
vyšuje 10 000 000 Kč.

K § 7:

14. Odměny správců konkurzních podstat, viz vyhl. č. 476/1991 Sb., ve znění vyhl. č. 277/1996 Sb., dále PVP č. 1/1997, str. 36.
- 14.a „Pro vyčíslení nákladů vzniklých poškozenému přibráním zmocněnce-advokáta je rozhodující sazba mimosmluvní odměny stanovené AT. Při stanovení tarifní hodnoty dle § 7 citované vyhlášky nelze však z částky, kterou požadoval poškozený ve svém návrhu na rozhodnutí soudu, aby v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému nahradit škodu, nýbrž z částky uvedené v obžalobě jako škoda způsobená trestným činem.“ Viz rozhodnutí KS v Plzni ze dne 24. 2. 1998, sp. zn. Rt 77/98, 7 To 99/98.

Viz také poznámky č. 8, 9, 10, 11, 12 a 13.

Tarifní hodnota

§ 8

(1) **Není-li stanoveno jinak, považuje se za tarifní hodnotu výše peněžitého plnění nebo cena věci anebo práva a jejich příslušenství v době započetí úkonu právní služby, jichž se právní služba týká; za cenu práva se považuje jak hodnota pohledávky, tak i závazku.**

(2) **Je-li předmětem právní služby opětuující se plnění, stanoví se tarifní hodnota součtem hodnot těchto plnění; jde-li však o plnění na dobu delší než pět let nebo na dobu neurčitou, stanoví se jen pětinasobkem hodnoty ročního plnění.**

(3) **Je-li zákonem stanoveno spojení dvou nebo více věcí ke společnému projednání, považuje se za tarifní hodnotu hodnota věci, která je nejvyšší.**

(4) **Při výkonu rozhodnutí pro opětuující se plnění je pro stanovení tarifní hodnoty rozhodná jen hodnota splátek, které jsou v době nařízení výkonu rozhodnutí již splatné.**

(5) **Ve věcech zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví se vychází z ceny celé věci po odečtení ceny podílu klienta, směřuje-li návrh na**

příkázání věci klientovi nebo v případě návrhu na prodej věci. Směřuje-li návrh na příkázání věci ostatním spoluvlastníkům, vychází se z ceny celé věci po odečtení ceny podílu ostatních spoluvlastníků. V případě návrhu na reálné rozdělení věci se vychází z ceny celé věci.

(6) Ve věcech vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů se vychází z poloviny hodnoty všech jednotlivých věcí, pohledávek a závazků, které strany učinily předmětem vypořádání.

K § 8:

15. „Hodnotou věci se pro účely stanovení mimosmluvní odměny v řízení o výkon rozhodnutí rozumí jen vymáhaná jistina a nikoli její příslušenství.“ Viz usnesení KS v Hradci Králové ze dne 19. 6. 1995, sp. zn. 18 Co 442/95 a dále odpověď na dotaz v PaP č. 5/1998, str. IX.
16. Podle § 8 odst. 1 vyhl. č. 177/1996 Sb., účinné od 1. 7. 1996, je základem pro výpočet odměny výše peněžitého plnění nebo cena věci a její příslušenství v době započetí úkonu. Předchozí AT toto ustanovení neznal, proto teprve od 1. 7. 1996 je možno při stanovení tarifní hodnoty účtovat též cenu příslušenství dospělého ke dni konání úkonu. Otištěno v PPvP č. 11/1996 – odpověď na dotaz stanovení základu pro výpočet soudních poplatků a odměny zastoupení advokátem.
17. „Směřuje-li dovolání pouze do výroku rozsudku odvolacího soudu o náhradě nákladů řízení, je pro účely odměny advokáta hodnotou věci částka náhrady nákladů řízení, nikoli hodnota předmětu řízení ve věci samé.“ Viz usnesení VS v Praze ze dne 28. 2. 1994, sp. zn. 1 Cdo 47/93, otištěno v PPvP č. 6/1996, str. 24. Pozn.: do 30. 6. 1996 byla tarifní hodnotou vymáhaná částka bez příslušenství, od 1. 7. 1996 cena věci včetně příslušenství. Viz PaP č. 11/1996, strana 46, PPvP č. 12/1996.
18. AT nemá speciální ustanovení, pokud jde o dědické řízení. Poněvadž předmětem dědického řízení je peněžité plnění nebo věci penězi ocenitelné, je třeba aplikovat ustanovení § 8 odst. 1 AT. Ve smyslu tohoto ustanovení lze pak za tarifní hodnotu považovat jak výši aktiv dědictví, tak i výši závazků, tj. pasiv, a to v době započetí úkonu. Odpověď ČAK na dotaz advokáta.
19. „Je-li správce konkurzní podstaty komerčním právníkem, zahrnuje náhrada nákladů řízení v občanském soudním řízení i odměnu za zastupování komerčním právníkem podle vyhl. č. 270/1990 Sb.“ Viz usnesení VS v Praze ze dne 29. 9. 1995, sp. zn. Cmo 868/95–57, otištěno v PPvP

- č. 1/1996 (Pozn.: rozhodnutí VS bylo vydáno před novelou vyhl. č. 476/1991 Sb., vyhl. č. 277/1996 Sb., s účinností od 24. 10. 1996, kterou byly upraveny sazby odměny správců konkurzní podstaty).
20. Podle § 15 vyhl. č. 177/1996 Sb. přísluší za úkony uskutečněné po dni 1. 7. 1996 odměna podle tohoto právního předpisu. Otištěno v PPvP č. 12/1996 – odpověď na dotaz týkající se přechodných ustanovení.
21. AT ani jiný stavovský předpis nestanoví podmínky pro možnost snížení mimosmluvní odměny. Bude proto potřebné zde aplikovat etické pravidlo o přiměřenosti smluvní odměny (čl. 10 odst. 2, 3) s tím, že důvodem ke snížení může být např. i menší časová náročnost nebo jednoduchost vyřizované věci. Rozhodnutí v kárné věci.
22. Je-li zrušováno a vypořádáváno podílové spoluvlastnictví k souboru nemovitého majetku, je při účtování právní pomoci nutno vycházet ze skutečnosti, že každá pozemková parcela a každá stavba je věcí samostatnou. Proto v případech, kdy případně celá věc jedné osobě, je nutno vycházet podle konkrétních okolností věci z věty první a druhé § 8 odst. 5 AT, neboť se nejedná o reálné rozdělení těchto jednotlivých nemovitostí. Pouze v případě, kdy je konkrétní nemovitost, ať již pozemek či stavba skutečně reálně dělena, pak lze vycházet při vyúčtování z § 8, odst. 5 AT, tj. z hodnoty celé věci. Při stanovení částky za úkon je potřeba přihlídnout k § 12 odst. 3 AT, podle kterého se plně účtuje hodnota té věci, která je nejvyšší, hodnota ostatních věcí se snižuje na polovinu. Stanovisko výboru ČAK pro tarif k dotazu advokáta.
23. „Řízení o přivolení k výpovědi z nájmu není řízením o určovací žalobě ani řízením o žalobě na projev vůle. Advokátovi v tomto řízení přísluší mimosmluvní odměna podle § 9 odst. 1 AT (tarifní hodnota 1 000 Kč, sazba odměny za jeden úkon právní služby 500 Kč).“ Viz usnesení KS v Plzni ze dne 7. 10. 1998, sp. zn. 15 Co 603/98; otištěno v BA č. 1/1999, str. 70.
24. „Spor o vyklizení budovy je ve svých důsledcích sporem o vydání věci. Hodnota sporu z hlediska soudního poplatku i mimosoudní odměny podle advokátního tarifu se v takovém případě určí podle ceny předmětné nemovitosti – nejde o případ, kdy hodnotu věci nelze vyjádřit v penězích.“ Viz usnesení KS v Plzni ze dne 24. 2. 1998, sp. zn. 7 To 99/98; otištěno v Soudní judikatuře č. 9/1998, str. 204.
- 24.a „Jestliže podal proti rozsudku soudu prvního stupně odvolání jen obviněný, je výše odměny ustanoveného obhájce za úkony právní pomoci prováděné v odvolacím řízení a dalším řízení po zrušení rozsudku soudu

prvního stupně určena trestní sazbou trestného činu, jímž byl obviněný uznán vinným napadeným rozsudkem, byť před rozhodnutím soudu prvního stupně bylo řízení konáno o trestném činu s vyšší sazbou, která by odůvodňovala vyšší odměnu obhájce.“ Viz rozhodnutí KS V Českých Budějovicích ze dne 20. 7. 1994, sp. zn. 1 T 21/93, otištěno v Soudních rozhledech č. 2/95, str. 41.

- 24.b „Je-li důvodem obžaloby určení neplatnosti právního úkonu odstoupení od smlouvy, jde o určovací žalobu a předmětem řízení není peněžité plnění. Advokátovi přísluší odměna podle ust. § 9 odst. 3. písm. a) AT, nikoli podle § 8 odst 1 AT.“ Viz usnesení MS v Praze ze dne 29. 10. 1999, sp. zn. 22 Co 413/99-103.
- 24.c Řízení o prodeji zastavených nemovitostí ve smyslu § 151f občanského zákoníku po novele zákona č. 165/1998 Sb. se svou povahou blíží vykonávacímu řízení. Protože AT nemá typové ustanovení pro obdobný druh řízení, je nutno dle analogie § 11 odst. 3) AT použít ustanovení § 11 odst. 2 písm. e) AT. Odpověď výboru ČAK pro tarif na dotaz.

Viz také poznámky č. 8, 9, 10.

§ 9

(1) Nelze-li hodnotu věci nebo práva vyjádřit v penězích nebo lze-li ji zjistit jen s nepoměrnými obtížemi a není-li dále stanoveno jinak, považuje se za tarifní hodnotu částka 1 000 Kč.

(2) Ve věcech péče o nezletilé, osvojení, pěstounské péče, způsobilosti k právním úkonům, věcech opatrovnických, věcech prohlášení za mrtvého a ve věcech nároků fyzických osob v oblasti sociálního zabezpečení, důchodového, nemocenského a všeobecného zdravotního pojištění se považuje za tarifní hodnotu částka 500 Kč.

(3) Částka 10 000 Kč se považuje za tarifní hodnotu ve věcech:

- a) určení, zda tu je právní vztah nebo právo, neplatnosti právního úkonu, nejde-li o určení práva k věci penězi ocenitelné nebo nejde-li o určení neplatnosti právního úkonu, jehož předmětem je věc nebo plnění penězi ocenitelné,
- b) žalob na projev vůle, nejde-li o předmět právního úkonu, k jehož vzniku, změně nebo zániku má projev vůle směřovat, penězi ocenitelný,
- c) zřízení nebo zrušení věcného břemene a dalších práv a povinností z věcných břemen,

- d) ochrany osobnosti, osobních autorských práv, věcí podle zákona o periodickém tisku a ostatních informačních prostředcích bez návrhu na náhradu nemajetkové újmy,
- e) nájmu nebytových prostor, staveb a pozemků, nejde-li o peněžitě plnění,
- f) žalob nebo opravných prostředků proti rozhodnutím správních orgánů projednávaných podle části páté občanského soudního řádu, s výjimkou věcí podle odstavce 2, a
- g) ústavních stížností, s výjimkou věcí podle odstavce 2.

(4) Ve věcech ochrany osobnosti, osobních autorských práv, věcí podle zákona o periodickém tisku a ostatních informačních prostředcích s návrhem na náhradu nemajetkové újmy se považuje za tarifní hodnotu částka 30 000 Kč.

K § 9:

25. Při restitučním nároku jde o typickou určovací žalobu na povinnost uzavřít smlouvu o vydání nemovitosti. Toto stanovisko je převažující i v případech, kdy je přímo žalováno na vydání nemovitosti, neboť předmětem sporu je zjištění existence vlastnického nároku a splnění podmínek pro vydání podle zák. č. 87/1991 Sb., resp. zákona o půdě. Stanovisko výboru ČAK pro tarif k dotazu advokáta.

(Jde o jedno z tzv. vývojových stanovisek, které odrážely většinové názory na výklad této problematiky v době jejího vypracování. Přiznáváme, že jednotlivá stanoviska postrádají dobu jejich zaujetí, což je možná chybou. Navíc při krácení textu tohoto stanoviska a jeho redakci došlo k některým nepřesnostem, které zkreslily jeho původní smysl.

Výbor pro advokátní tarif v reakci na dotaz advokáta, ještě za účinnosti předchozího advokátního tarifu, vyjádřil svůj názor, že restituční žaloba na povinnosti uzavřít smlouvu je žalobou na uzavření projevu vůle sui generis, kterou stejně jako typické určovací žaloby nelze ocenit. Protože v té době soudy judikovaly, že i žaloby na vydání věci jsou žalobami penězi neocenitelnými, byl tento poznatek zahrnut jako konstatování do tohoto stanoviska. Jak jsem již uvedl, při jeho redakci došlo k určitému zkreslení.

Přes tento nedostatek se výbor pro advokátní tarif i nyní kloní k tomu, že restituční žaloby na uzavření projevu vůle není možno penězi ocenit, takže bude nutno aplikovat ustanovení § 9 odst. 1, respektive § 9 odst. 3 AT. Žaloby na vydání věcí jsou pak žalobami penězi ocenitelnými, jejichž tarifní hodnota se zjišťuje podle ceny vydávané věci. Ta se zpravidla určí

- podle ocenění věci v době provedení úkonu, pokud speciální předpis sám nestanoví způsob ocenění věci.)
26. AT nezná takové ustanovení, které by umožňovalo považovat za věc penězi ocenitelnou i takový předmět sporu, podle kterého jsou sice chráněna práva, která nejsou penězi ocenitelná, leč zjištění jejich existence má bezprostřední význam pro ochranu konkrétních majetkově ocenitelných hodnot. Dokud takové ustanovení nebude obsaženo v AT, je nutno při stanovení odměny vycházet z § 9 AT. Stanovisko výboru ČAK pro tarif k dotazu advokáta.
27. K otázce propočtu odměny advokáta při zastoupení více osob a k otázce zvýšení odměny pro mimořádnou obtížnost; otištěno v BA č. 4/1998, str. 54.
28. Zastoupení poškozeného nelze účtovat dle § 10 AT. V případě, že byl soudem přiznán nárok na náhradu škody, přichází v úvahu účtování podle přiznané hodnoty, neboť jde o nárok řešený v rámci adhezního řízení. Pokud nebyl nárok na náhradu škody soudem přiznán, lze klientovi účtovat dle § 9 odst. 1 AT jako věc penězi neocenitelnou. Stanovisko výboru ČAK pro tarif k dotazu advokáta.
- 28.a „Podle § 9 odst. 3 písm. e) AT nelze určovat odměnu advokáta, jestliže předmětem řízení bylo určení platnosti právního úkonu odstoupení od smlouvy.“ Viz rozhodnutí VS v Praze ze dne 1. 2. 1999, sp. zn. 10 Cmo 91/99, otištěno v Obchodním právu č. 5/99, str. 30.
- 28.b „Řízení o přivolení k výpovědi z nájmu není řízením o určovací žalobě ani řízením o žalobě na projev vůle. Advokátovi přísluší mimosmluvní odměna dle § 9 odst. 1 AT.“ Viz usnesení KS v Plzni ze dne 7. 10. 1998, sp. zn. Co 603/98, otištěno v BA č. 1/1999, str. 70.
- 28.c „Podle § 9 odst. 3 písm. a) AT nelze určovat odměnu advokáta, jestliže předmětem řízení bylo určení platnosti právního úkonu odstoupení od smlouvy.“ Viz usnesení VS v Praze, sp. zn. 10 Cmo 91/99, otištěno v časopise Obchodní právo č. 5/99, str. 30.
- 28.d Stanovisko výboru ČAK pro tarif na dotaz, jak účtovat více spojených žalob o neplatnost právních úkonů: Advokátní tarif nezná takové ustanovení, které by umožňovalo považovat za věc penězi ocenitelnou i takový předmět sporu, podle kterého jsou sice chráněna práva, která nejsou penězi ocenitelná, leč zjištění jejich existence má bezprostřední význam pro ochranu konkrétních a majetkově ocenitelných hodnot. Advokátní tarif lze chápat jako veřejnoprávní předpis, který nelze vykládat rozšiřujícím

způsobem. Proto při stanovení tarifní hodnoty zmiňovaných žalob je nutné vycházet z ustanovení § 9 odst. 3 písm. a) AT s tím, že tarifní hodnota činí 10 000 Kč. Upozorňujeme však na skutečnost, že v jedné žalobě je spojeno více věcí, což je řešeno ustanovením § 12 odst. 3 AT o zvyšování odměny při spojení dvou a více věcí. Pokud jsou spojeny čtyři věci v jedné žalobě, pak podle našeho názoru by v konkrétním případě měla odměna za jeden úkon činit 2 500 Kč.

Viz také poznámky č. 10, 11, 23, 24, 24b.

§ 10

(1) Při zastupování v řízení o přestupcích se považuje za tarifní hodnotu částka 1 000 Kč.

(2) Při obhajobě v trestním řízení ve věcech, ve kterých soud prvního stupně rozhoduje v neveřejném zasedání, se považuje za tarifní hodnotu částka 500 Kč.

(3) Při obhajobě v trestním řízení, nejde-li o věci podle odstavce 2, se považuje za tarifní hodnotu

- a) částka 1 000 Kč, jde-li o trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje jeden rok,
- b) částka 10 000 Kč, jde-li o trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje jeden rok a nepřevyšuje pět let,
- c) částka 30 000 Kč, jde-li o trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět a nepřevyšuje deset let,
- d) částka 50 000 Kč, jde-li o trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody převyšující deset let anebo za který lze uložit výjimečný trest.

(4) K zákonnému snížení sazby u mladistvých se nepřihlíží.

K § 10:

- 29. „Při účtování mimosmluvní odměny za seps stížnosti proti rozhodnutí o vazbě a žádosti o propuštění z vazby se použije § 11 odst. 3, 2 per analogiam, nikoli § 10 odst. 2 AT.“ Viz Mandák, V.: K otázce účtování mimosmluvní odměny za seps stížnosti proti rozhodnutí o vazbě a žádosti o propuštění z vazby na svobodu, BA č. 5/1997, str. 41.
- 30. „Na výši odměny ustanoveného obhájce nemá vliv vzhledem k zásadě uvedené v § 16 tr. zák. skutečnost, že v průběhu trestního stíhání došlo

ke změně trestního zákona a zvýšení sazby u trestného činu.“ Viz usnesení KS v Praze ze dne 5. 4. 1995, sp. zn. 12 To 124/95; otištěno v Soudních rozhledech č. 1/1996.

31. „Ak je obvinený upozornený súdom na možnosť posúdenia podľa prísnejšieho ustanovenia zákona, treba ustanovenému obhájcovi priznať za úkony právnej pomoci od tejto doby sadzbu tarifnej odmeny stanovenú na trestný čin, na ktorý bol obvinený upozornený, aj keď je uznaný za vinného miernejším trestným činom.“ Viz usnesení NS SR ze dne 22. 2. 1991, sp. zn. 1 To 11/91; otištěno v BA č. 2/1992, str. 41.

Viz také poznámky č. 12, 13, 28.

§ 11 Úkony právní služby

- (1) Mimosmluvní odměna náleží za každý z těchto úkonů právní služby:
- a) převzetí a příprava zastoupení nebo obhajoby na základě smlouvy o poskytnutí právních služeb,
 - b) první porada s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení nebo obhajoby, je-li klientovi zástupce nebo obhájce ustanoven soudem,
 - c) další porada s klientem přesahující jednu hodinu,
 - d) písemné podání soudu nebo jinému orgánu týkající se věci samé,
 - e) účast při vyšetřovacích úkonech v přípravném řízení, a to každé započaté dvě hodiny,
 - f) prostudování spisu při skončení vyšetřování, a to každé započaté dvě hodiny,
 - g) účast při úkonu správního nebo jiného orgánu, účast na jednání před soudem nebo jiným orgánem, a to každé započaté dvě hodiny,
 - h) sepsání právního rozboru věci,
 - i) jednání s protistranou, a to každé dvě započaté hodiny,
 - j) návrh na předběžné opatření, dojde-li k němu před zahájením řízení, odvolání proti rozhodnutí o předběžném opatření a vyjádření k nim,
 - k) odvolání, dovolání, návrh na obnovu řízení, popřípadě stížnost proti rozhodnutí o návrhu na obnovu řízení a vyjádření k nim,
 - l) podnět k podání stížnosti pro porušení zákona a vyjádření ke stížnosti pro porušení zákona,
 - m) sepsání listiny o právním úkonu.

(2) Mimosmluvní odměna ve výši jedné poloviny náleží za každý z těchto úkonů právní služby:

- a) návrh na předběžné opatření, dojde-li k němu po zahájení řízení, návrh na zajištění důkazu nebo dědictví,
- b) návrh na opravu odůvodnění rozhodnutí, na odstranění následků zmeškání lhůty a na změnu rozhodnutí odsuzujícího k plnění v budoucnu splatných dávek nebo k plnění ve splátkách,
- c) odvolání proti rozhodnutí, pokud nejde o rozhodnutí ve věci samé, a vyjádření k takovému odvolání,
- d) návrhy a stížnosti ve věcech, ve kterých se rozhoduje ve veřejném zasedání, a vyjádření k nim, s výjimkou odvolání, návrhu na obnovu řízení a podnětu ke stížnosti pro porušení zákona,
- e) jde-li o výkon rozhodnutí, za první poradou s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení za sepsání návrhu na zahájení řízení, vyjádření k návrhu, zastupování při jednání a sepsání odvolání proti rozhodnutí,
- f) účast při jednání, při kterém došlo pouze k vyhlášení rozhodnutí.

(3) Za úkony právní služby neuvedené v odstavcích 1 a 2 náleží odměna jako za úkony, jimž jsou svou povahou a účelem nejbližší.

K § 11:

- 32. Účtování neodůvodněného odporu je dle názoru výboru ČAK stejně neetické jako účtování blanketního odvolání. Odpověď ČAK na dotaz advokáta.
- 33. Při substituci nepřichází v úvahu jako úkon převzetí a příprava substituce. AT ani ostatní stavovské předpisy však nebrání tomu, aby se substitut a substituent dohodli na vzájemné participaci na úkonu odlišně, než stanoví čl. 13 Etických pravidel. Ani v takovém případě však nesmí převýšit odměna sazbu za stanovený úkon, jak vyplývá z dohody po právní moci mezi substituentem a zastoupeným. Stanovisko výboru ČAK pro tarif k dotazu advokáta.
- 34. „Ve smyslu § 11 odst. 1 písm. c) AT je třeba jako každou další poradou s klientem přesahující 1 hodinu rozumět všechny porady splňující časové délkové předpoklady, i když bezprostředně časově nenavazují na poradou prvou.“ Viz usnesení KS v Brně ze dne 10. 3. 1998, sp. zn. 38 Co 518/97; otištěno v BA č. 6 – 7/1998, str. 73.
- 35. „Je-li mezi dvěma výslechy svědka provedenými v přípravném řízení týž den delší časová přetržka (v tomto případě 4 hod. – pozn. red.), je tyto dva výslechy nutné považovat za dva samostatné úkony právní

- služby.“ Viz usnesení KS v Brně ze dne 30. 9. 1997, sp. zn. 4 To 417/97; otištěno v BA č. 1/1998, str. 50.
36. „Do doby účasti na jednání před soudem lze zahrnout jen ty přestávky, kdy jednání bylo přerušeno na dobu 30 minut a kratší. Při delším přerušení se včítá doba přerušení do času promeškaného dle § 14 odst. 1 písm. b) AT.“ Viz usnesení VS v Praze ze dne 20. 3. 1997, sp. zn. 8 To 24/97.
37. Přerušení mezi jednotlivými vyšetřovacími úkony pro potřeby náhrady za ztrátu času podle § 14 AT náleží teprve po uplynutí času vymezeného pro úkon právní služby, pokud takové přerušení trvá. Je-li přerušení delší než 30 minut, náleží za následující období náhrada za ztrátu času. Od započetí nového vyšetřovacího úkonu je účtován nový úkon právní služby. Pro potřeby jednotného účtování úkonu právní služby bude potřebné stanovit některé právně významné zásady:
- pro počítání na sebe navazujících úkonů právní služby, popřípadě náhradu za ztrátu času, má význam přesné stanovení doby začátku úkonu,
 - na sebe navazující úkony právní služby je možno účtovat do doby, než dojde k odročení jednání,
 - při vícedenních řízeních se účtují na sebe navazující úkony v každém dni vždy samostatně, tj. jakoby každý den představoval odročené samostatné jednání,
 - obdobné zásady lze použít při vyšetřovacích úkonech týkajících se téže věci.
- Stanovisko výboru pro tarif k rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 3 To 251/98, 4 To 974/97 a 3 To 41/99.
38. „Jedním úkonem právní služby dle § 11 odst. 1 písm. e) AT je i více vyšetřovacích úkonů v jednom souvislém časovém úseku nepřekračujícím dvě hodiny.“ Viz usnesení KS Ostrava ze dne 5. 2. 1997, sp. zn. 5 To 152/97; otištěno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 9/1997, str. 308.
39. „Podle § 11 odst. 1 písm. g) AT náleží odměna za úkon právní služby za každé dvě započaté hodiny jednání před soudem. Toto ustanovení nelze vyložit tak, že dobu trvání úkonu právní služby v jednotlivých dnech, navíc před soudy dvou instancí, lze dohromady sečíst.“ Rozhodnutí KS v Českých Budějovicích z roku 1997.
40. Jedním úkonem ve smyslu § 11 odst. 1 písm. e) AT jsou všechny vyšetřovací úkony, které jsou konány před tímž orgánem přípravného řízení,

zpravidla na též místě, a jsou skončeny v průběhu dvou hodin. Stanovisko výboru ČAK pro tarif k dotazu advokáta.

41. Není podstatné, zda je uzavřena písemně smlouva o právní pomoci, která zakládá poskytnutí právní služby při uzavření služby. Úkon převzetí a příprava věci zahrnuje v sobě dvě složky, tj. vlastní převzetí věci a přípravné práce. Tyto přípravné práce mohou prakticky probíhat až do skončení věci. Proto zejména v případech, kdy advokát nejen sepisuje smlouvu, ale i obstarává podklady, jako např. znalecký posudek, výpis z katastru nemovitostí apod., tj. je-li služba poskytována komplexně, pak lze účtovat úkon převzetí a příprava, a to z ceny, která se rovná hodnotě převáděné nemovitosti. Vlastní návrh na vklad je pak právním úkonem, který nelze penězi ocenit, a proto je třeba u tohoto úkonu vycházet z tarifní hodnoty 1 000 Kč. Odpověď výboru ČAK pro tarif.
42. Dílčí porady trvající méně než jednu hodinu nelze počítat a účtovat jako poradu přesahující jednu hodinu. Stanovisko výboru ČAK pro tarif k dotazu advokáta.
43. „V rozhodnutí o odměně stanoveného obhájce nelze přiznat více, než obhájce žádá, neboť odměna je nároková částka, což platí nejen ve vztahu k výsledné sumě, ale i ve vztahu k jednotlivým položkám.“ Usnesení KS v Ústí nad Labem ze dne 9. 11. 1994, sp. zn. 4 To 523/95 a rozsudek VS v Praze ze dne 21. 3. 1996, sp. zn. 4 Tz 8/95.
44. „Takzvané oddělené prostudování spisu po ukončeném vyšetřování není úkonem, který má na mysli § 11 odst. 1 písm. f) AT.“ Rozhodnutí KS v Českých Budějovicích z roku 1997. (Pozn.: jde o dílčí stanovisko před sjednocením soudní judikatury.)
45. Účelně vynaloženým nákladem potřebným k účelnému uplatňování práva není odměna advokátovi ani náhrada hotových výdajů a náhrada za promeškaný čas za jednání s protistranou před zahájením soudního řízení. Stanovisko výboru ČAK pro tarif k dotazu advokáta.
46. „Zpětvzetí žaloby v občanském soudním řízení je třeba považovat za podání týkající se věci samé, a proto se za ně přiznává náhrada nákladů řízení (za splnění předpokladů uvedených v § 146 odst. 2 o. s. ř.) ohledně odměny advokáta za jeden úkon.“ Viz usnesení KS v Praze, sp. zn. 10 Co 173/93.
47. „Zpětvzetí návrhu na výkon rozhodnutí po splnění vymáhané povinnosti je úkonem účelným a náleží za něj odměna ve výši podle § 16 odst. 3

- a odst. 2 písm. f) [nyní § 11 odst. 2 písm. e), 3 AT].“ Viz usnesení KS v Brně ze dne 11. 1. 1993, sp. zn. 17 Co 571/92; otištěno v BA č. 9/1993, str. 49.
48. „Podle § 16 odst. 1 písm. c) vyhl. č. 270/1990 Sb. [nyní § 11 odst. 1 písm. d) AT] patří mj. mezi úkony právní pomoci, za něž náleží odměna, i písemné podání soudu nebo jinému orgánu, které se týká věci samé.“ Viz usnesení VS v Praze; otištěno v PaP č. 7/1994, str. 27.
49. „Odměna za převzetí zastoupení ve věci výkonu rozhodnutí náleží i tehdy, jestliže v řízení o výkon rozhodnutí zastupuje oprávněného týž zástupce, který jej zastupoval v řízení, v němž bylo vydáno vykonávané rozhodnutí.“ Viz R 65/1970.
50. „Studium spisu v obsáhlé trestní věci, ve které obhájce převzal obhajobu až po vyhlášení rozsudku soudem I. stupně, je samostatným úkonem právní služby neuvedeným v prvním a druhém odstavci § 11 AT. Jde o úkon právní služby podle § 11 odst. 3 AT. Za ten přísluší odměna jako za úkon povahou a účelem nejbližší, tedy úkon podle § 11 odst. 1 písm. f) AT.“ Viz usnesení VS v Praze ze dne 18. 9. 1998, sp. zn. 4 To 53/98; otištěno v BA č. 1/1999, str. 71. Viz k tomu též pozn. redakce, str. 74 tamtéž.
51. Neoprávněné účtování položek, které nejsou úkony podle advokátního tarifu, je nepřipustné a je závažným porušením povinností advokáta, tedy kárným proviněním. Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 7. 11. 1997, sp. zn. K 67/97.
- 51.a „Úkon právní služby spočívající ve vyjádření k odvolání ve věci výkonu rozhodnutí je úkonem obsahově nejbližším vyjádření k návrhu. Náleží za něj analogicky mimosmluvní odměna dle § 11 odst. 2 písm. e) AT.“ Viz rozhodnutí NS ČR ze dne 20. 12. 1998, sp. zn. Co 471/98.
- 51.b „Jestliže ustanovený obhájce ihned po ustanovení žádá o zproštění obhajoby, aniž by provedl první poradu s klientem, popř. jiné úkony související s převzetím obhajoby, a soud jeho požadavku vyhoví, nevzniká obhájci právo na odměnu a náhradu hotových výdajů podle § 16 odst. 1 písm. a) vyhl. č. 270/1990 Sb. [§ 11 odst. 1 písm. b) AT – pozn. red.].“ Viz rozhodnutí KS v Brně ze dne 24. 11. 1994, sp. zn. 7 To 408/94, otištěno v Soudních rozhledech č. 4/95, str. 97.
- 51.c „Jestliže advokát zastupoval navrhovatele v řízení před katastrálním úřadem o povolení vkladu práva do katastru nemovitostí, nelze v řízení před soudem o opravném prostředku proti rozhodnutí katastrálního úřadu

o zamítnutí návrhu na vklad, v rámci náhrady nákladů řízení, úspěšnému navrhovateli přiznat odměnu advokáta za převzetí věci.“ Viz rozhodnutí KS v Brně ze dne 16. 10. 1998, sp. zn. SJS 493/1999 35 Ca 75/98-18, otištěno v CODEX Soudní judikatuře č. 12/99, str. 370.

- 51.d „Za první poradu s klientem ve smyslu § 16 odst. 1) písm. a) vyhl. č. 270/1990 Sb. [§ 11 odst. 1 písm. a) AT – pozn. red.] nelze považovat samostatné studium spisového materiálu. Za převzetí a přípravu obhajoby bez porady s klientem lze přiznat odměnu jen ve výši jedné poloviny [§ 16 odst. 2) písm. b) vyhl. č. 270/1990 Sb.].“ Viz rozhodnutí KS v Českých Budějovicích ze dne 20. 12. 1994, sp. zn. 4 To 19/94, otištěno v Soudních rozhledech č. 3/95, str. 74.
- 51.e „Provedení první porady s klientem není nutnou podmínkou k tomu, aby ustanovený obhájce mohl vyúčtovat plnou částku odměny za úkon právní pomoci – převzetí a příprava obhajoby dle § 16 odst. 1) písm. a) vyhl. č. 270/1990 Sb. [§ 11 odst. 1 písm. a) AT – pozn. red.].“ Viz rozhodnutí KS v Plzni ze dne 1. 2. 1994, sp. zn. 8 To 19/94, otištěno v Soudních rozhledech 3/95, str. 74.
- 51.f „Podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) AT obecně platí, že ustanovenému obhájci náleží odměna za jeden úkon právní pomoci, pokud se ve lhůtě dvou hodin účastní více vyšetřovacích úkonů v přípravném řízení. Pokud se však ve lhůtě dvou hodin zúčastní výsledku svědkyně u vyšetřovatele, a poté výsledku obviněného před soudem v rámci rozhodování o vzetí do vazby, tedy odlišných úkonů před různými orgány přípravného řízení, jde o dva samostatné úkony a náleží mu odměna za dva úkony právní služby.“ Viz rozhodnutí KS v Plzni ze dne 29. 6. 1998, sp. zn. Rt. 19/99, 9 To 284/98, otištěno v CODEX Soudní judikatuře č. 2/99, str. 45.
- 51.g „Úkon právní služby spočívající ve vyjádření k odvolání ve věci výkonu rozhodnutí je úkonem obsahově nejbližším vyjádření k návrhu. Náleží proto za něj analogicky mimosmluvní odměna dle § 11 odst. 2 písm. e) AT.“ Viz usnesení NS ze dne 30. 12. 1998, sp. zn. 16 Co 471/98.
- 51.h „Studium spisu obhájcem při převzetí věci po vyhlášení rozsudku v obsáhlé věci je samostatným úkonem právní služby.“ Viz usnesení VS v Praze ze dne 18. 9. 1998, sp. zn. 4 To 53/98, otištěno v BA č. 1/1999, str. 72.
- 51.ch „Do doby účasti obhájce na vyšetřovacích úkonech přípravného řízení konaných v jednom souvislém časovém úseku nepřekračujícím dvě hodiny a představujícím jeden úkon právní služby podle § 11 odst. 1 písm. e) vyhl. č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za

poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění vyhl. č. 235/1997 Sb., se započítávají i případné přestávky mezi jednotlivými vyšetřovacími úkony.“ Viz usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 11. 1999, sp. zn. 7 To 73899.

- 51.i „Závěrečnou řeč obhájce vypracovanou v písemné formě nelze pokládat za „písemné podání soudu týkající se věci samé“ ve smyslu § 11 odst. 1 písm. d) vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění vyhl. č. 235/1997 Sb. (advokátní tarif), a proto za tento úkon obhájci nenáleží odměna.“ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 8 To 59/99.
- 51.j „Jestliže je obhájce obviněnému ustanoven až v průběhu odvolacího řízení, je pro řádný výkon jím poskytované právní pomoci nezbytným úkonem studium spisu, neboť takový obhájce neměl možnost se s trestním spisem seznámit, jako by měl v případě, kdy by byl ustanoven od počátku trestního řízení. Za tento úkon přísluší obhájci odměna a náhrada vynaložených nákladů. Vzhledem k tomu, že tento úkon právní služby není výslovně uveden v popisu úkonů právní služby v § 11 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění vyhlášky č. 235/1997 Sb., dopadá na něj ustanovení § 11 odst. 3 tohoto předpisu.“ Viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 6. 1999, sp. zn. 7 Tz 66/99.

Viz také poznámky č. 15, 17, 28, 30, 24c.

§ 12

Zvýšení nebo snížení mimosmluvní odměny

(1) U úkonů právní služby mimořádně obtížných, zejména je-li k nim třeba použití cizího práva nebo cizího jazyka, nebo u úkonů právní služby časově náročných, může advokát zvýšit mimosmluvní odměnu až na trojnásobek.

(2) Advokát může snížit mimosmluvní odměnu až o polovinu.

(3) Při spojení dvou nebo více věcí, pro něž spojení ke společnému projednání není stanoveno zákonem, se zvyšuje mimosmluvní odměna náležející ve věci s nejvyšší tarifní hodnotou o polovinu mimosmluvní odměny, jež by jinak náležela v ostatních spojených věcech.

(4) Jde-li o společné úkony při zastupování nebo obhajobě dvou nebo více osob anebo jde-li o obhajobu v trestním řízení vedeném pro trestné

činy spáchané ve vícečinném souběhu, náleží advokátovi za každou takto zastupovanou nebo obhajovanou osobu nebo za každý takto stíhaný trestný čin mimosmluvní odměna snížená o 20 %.

(5) Určila-li Česká advokátní komora advokáta tomu, kdo se nemůže poskytnutí právní služby domoci a odůvodňují-li to jeho sociální a majetkové poměry, může Česká advokátní komora v podmínkách poskytnutí této právní služby stanovit, že se mimosmluvní odměna přiměřeně sníží, popřípadě bude poskytnuta bezplatně.

K § 12:

52. „Právní věc není mimořádně obtížnou ve smyslu § 17 odst. 1 AT (nyní § 12 odst. 1 AT platného od 1. 7. 1996 – pozn. red.) jen proto, že řešení právní otázky nebylo dosud uveřejněno v publikované judikatuře.“ Viz rozsudek VS v Praze ze dne 24. 11. 1995, sp. zn. A 188/94–23; otištěno v Soudní judikatuře ve věcech správních č. 2/1998.
53. Časově náročným úkonem je zpravidla takový úkon, který je vykonáván mimo dobu, která je stanovena jako pracovní doba kanceláře. Ta je zpravidla osmihodinová. O časově náročný úkon jde vždy o svátcích, víkendech, ve večerních a nočních hodinách. Odpověď ČAK na dotaz advokáta.
54. „Společné řízení pro více obžalovaných či více spojených věcí předpokládá vždy rozhodnutí příslušného orgánu, proto nutno použít § 12 odst. 3 AT.“ Viz rozhodnutí KS v Českých Budějovicích, sp. zn. 3 To 476/97.
55. „Jde-li o obhajobu pro trestné činy spáchané ve vícečinném souběhu, náleží obhájci mimosmluvní odměna za každý takto stíhaný trestný čin snížená o 20 %. Užití § 8 odst. 3 AT nepřichází v úvahu.“ Viz usnesení KS Ústí nad Labem ze dne 13. 1. 1997, sp. zn. 4 To 8/97; otištěno v Soudních rozhledech č. 3/1997, str. 72.
56. K otázce účtování mimosmluvní odměny advokáta, jde-li o úkony při společné obhajobě dvou nebo více osob; otištěno v BA č. 9/1994, str. 29.
57. Pokud se obžalovaný dopustil dvou skutků spáchaných v reálném souběhu, přičemž každý z těchto skutků byl spáchán více útoky, které byly spáchány v jednočinném souběhu, pak se jednalo z hlediska účtování advokátní odměny o dva skutky spáchané v reálném souběhu. Podle § 12 odst. 4 AT lze účtovat odměnu jen za skutky spáchané ve vícečinném souběhu samostatně se snížením o 20 %. Za všechny dílčí skutky spá-

chané v jednočinném souběhu přísluší odměna jako za jeden úkon. Stanovisko výboru ČAK pro tarif k rozhodnutí KS v Českých Budějovicích, sp. zn. 3 To 41/99.

58. „Pro snížení mimosmluvní odměny podle § 17 odst. 2 AT (nyní § 12 odst. 4 AT platného od 1. 7. 1996 – pozn. red.) nestačí, že šlo o společnou obhajobu dvou nebo více osob. Rozhodující je, zda šlo o společné úkony při takové obhajobě. Převzetí obhajoby a činnosti s tím spojené nejsou takovými společnými úkony.“ Viz usnesení NS ČR ze dne 21. 6. 1991, sp. zn. IV Torz 230/91; otištěno v BA č. 6 – 7/1992, str. 54.
59. K otázce propočtu odměny advokáta při zastoupení více osob a k otázce zvýšení odměny pro mimořádnou obtížnost – viz usnesení KS v Brně, sp. zn. 4 To 417/97 ze dne 30. 9. 1997; otištěno v BA č. 1/1998, str. 50.
60. Viz také K otázce propočtu odměny advokáta při zastoupení více osob a k otázce zvýšení odměny pro mimořádnou obtížnost; otištěno v BA č. 4/1998, str. 54.
- 60.a „Samotná skutečnost, že ve věci bylo nutno provést větší množství úkonů právní pomoci, než je obvyklé, neznamená, že jde o věc mimořádně obtížnou ve smyslu § 17 odst. 1 vyhl. č. 270/1990 Sb. (nyní § 12 odst. 1 AT – pozn. red.). Za takovou věc je možno považovat trestní věc, ve které jde o řešení velmi náročných skutkových nebo právních otázek.“ Viz rozhodnutí KS v Českých Budějovicích ze dne 12. 9. 1994, sp. zn. 3 To 471/94, otištěno v Soudních rozhledech č. 2/95, str. 42.
- 60.b „Ustanovený obhájce má v rámci hotových výloh nárok též na stravné podle obecných předpisů.“ Viz usnesení MS v Praze ze dne 26. 5. 1998, sp. zn. 8 To 222/98, otištěno v BA č 2/99, str. 63.

Krajský soud v Českých Budějovicích rozhodl usnesením ze dne 24. 11. 1998, č. j. 4 Po 74/98-67, že nepřiznává advokátovi nárok na stravné, otištěno v BA č. 3/99, str. 46.

Viz také poznámka č. 21, 28d.

ČÁST TŘETÍ
Náhrada hotových výdajů
a náhrada za promeškaný čas

§ 13
Náhrada hotových výdajů

(1) Advokátu náleží náhrada hotových výdajů účelně vynaložených v souvislosti s poskytnutím právní služby, zejména na soudní a jiné poplatky, cestovní výdaje, poštovné, telekomunikační poplatky, znalecké posudky a odborná vyjádření, překlady, opisy a fotokopie.

(2) Advokát se může s klientem dohodnout na přiměřené paušální částce jako náhradě veškerých nebo některých hotových výdajů, jejichž vynaložení se předpokládá v souvislosti s poskytnutím právní služby. Klient pak při vyúčtování nemůže požadovat specifikaci těchto hotových výdajů a advokát nemůže požadovat náhradu těch hotových výdajů, o něž byla dohodnutá paušální částka překročena.

(3) Nedohodl-li se advokát s klientem na jiné paušální částce jako náhradě výdajů na vnitrostátní poštovné, místní hovorné a přepravné, činí tato částka 75 Kč na jeden úkon právní služby.

(4) Není-li o výši náhrady cestovních výdajů dohodnuto jinak, řídí se výše této náhrady právními předpisy o cestovních náhradách.

K § 13:

61. „Pokud ustanovený obhájce použije osobního automobilu k cestě za úkonem právní pomoci do místa, které není totožné se sídlem jeho AK, jde vždy o účelně vynaložené cestovní výdaje ve smyslu § 18 odst. 1 písm. a) (nyní § 13 odst. 1 AT), a přísluší mu proto náhrada dle zákona o cestovních náhradách.“ Viz rozsudek NS ČR ze dne 23. 11. 1995, sp. zn. 2 Tzn 10/95; otištěno v BA č. 4/1996, str. 38. (Pozn.: rozhodnutí lze nepochybně aplikovat i pro účtování výloh soudem ustanoveného zástupce – advokáta v civilním řízení.)
62. „Udělí-li účastník řízení plnou moc advokátovi, jehož sídlo není ani v místě sídla zastoupeného, ani v místě sídla procesního soudu, nelze bez dalšího dospět k závěru, že náklady s tím spojené jsou nad rámec nákladů účelně vynaložených.“ Viz Šíma, A.: Účelně vynaložené náklady účastníka řízení při právní pomoci advokáta. BA č. 3/1996, str. 67.

63. „Zástupce je povinen prokázat se procesní plnou mocí v originále nebo v úředním opise. Je-li pro účastníka nebo jeho zástupce výhodnější předložit plnou moc úředně ověřenou, nejsou náklady s tím spojené nutné k účelnému uplatnění práva.“ Viz usnesení VS v Praze ze dne 16. 5. 1994, sp. zn. 5 Cmo 131/94; otištěno v Soudních rozhledech č. 3/1996, str. 46.
64. „Dohodne-li se advokát s klientem, že k cestě vykonané v souvislosti s poskytováním právních služeb použije jiné silniční motorové vozidlo než vozidlo klienta, přísluší mu za každý 1 km jízdy základní náhrady dle § 7 odst. 2 zák. č. 119/1992 Sb. i v případě, že jde o vozidlo, které advokát vložil do podnikání v rámci své advokátní kanceláře.“ Soudní judikatura.
65. Podle čl. 13 Etických pravidel náleží odměna za provedený úkon, a tím i režijní paušál, substitutovi. Stanovisko výboru ČAK pro tarif k dotazu advokáta.
66. „Náhrada za promeškaný čas ve výši jedné poloviny mimosmluvní odměny podle § 14 část věty za druhou čárkou AT (dostavení se k jednání, které se nekonalo, aniž byl advokát předem vyrozuměn), se vztahuje i na případy, kdy se v přípravném řízení nekonal výslech, o němž byl advokát předem vyrozuměn, nebyl však vyrozuměn včas předem o tom, že se výslech nekoná.“ Viz usnesení KS v Ostravě ze dne 9. 12. 1997, sp. zn. 7 To 610/97; otištěno v BA č. 9/1998, str. 62.
67. Pojem „cestovní výdaje“ zakotvený v § 13 odst. 1 AT nelze vykládat restriktivním způsobem tak, jak činí krajský soud v odůvodnění napadeného rozsudku. Pojem cestovní výdaje je zřejmě nepřesným synonymem pojmu cestovní náhrady. Jistě nelze zúžit tento pojem na jízdní výdaje, které jsou jednou ze složek náhrad při pracovní cestě, jakými jsou dále náhrada prokázaných výdajů za ubytování, stravné a další vedlejší výdaje. Proto v ustanovení § 13 odst. 4 je odkazováno v souvislosti s pojmem cestovní výdaje na podpůrné použití předpisů o cestovních náhradách. Lze poukázat na ustanovení § 24 odst. 2 zákona o dani z příjmu č. 586/1992 Sb. Tam zákonodárce používá pojmu „cestovní výdaje“ jako synonyma pro „cestovní náhrady“, protože jiné použití by bylo násilné. V citovaném ustanovení zákona o dani z příjmu obyvatel zákonodárce zahrnuje do nákladů podnikatele též částky stravného podle zákona o cestovních náhradách. Konečně se upozorňuje na skutečnost, že výčet nákladů uvedených v ustanovení § 13 odst. 1 AT je pouze příkladný. Stanovisko výboru pro tarif k rozhodnutí KS v Českých Budějovicích, sp. zn. 4 To 974/98.

68. Podle § 11 odst. 1 písm. e) AT je úkonem právní služby účast na vyšetřovacích úkonech v přípravném řízení, a to za každé započaté dvě hodiny. Podle § 11 odst. 1 písm. g) AT je úkonem účast při úkonu u správního či jiného orgánu, či účast na jednání před soudem nebo jiným orgánem, a to za každé započaté dvě hodiny. Podle § 13 odst. 3 AT přísluší ke každému úkonu jeden režijní paušál. Proto z hlediska přiznání režijního paušálu nelze rozlišovat mezi úkony časově a místně souvislémi, respektive mezi úkony časově a místně rozlišenými. Stanovisko výboru pro tarif k rozhodnutí KS v Českých Budějovicích, sp. zn. 4 To 974/98.
69. „Odměna za právní pomoc, kterou účastník zaplatil osobě, která není ani advokátem, ani komerčním právníkem, nepatří mezi náklady uvedené v § 137 o. s. ř. a soud nemůže účastníkovi přiznat jejich náhradu.“ Viz usnesení KS v Českých Budějovicích ze dne 31. 1. 1996, sp. zn. 5 Co 2299/95; otištěno v Soudních rozhledech č. 6/1996, str. 153.
70. „Odměna a náhrada hotových výdajů ustanoveného obhájce jsou částky nárokové, lze o nich rozhodovat jen na základě návrhu obhájce a jen do výše, kterou obhájce požaduje (srov. § 151 tr. ř.).“ Viz rozsudek VS v Praze ze dne 21. 3. 1996, sp. zn. 4 Tz 8/95; otištěno v Právních rozhledech č. 9/1996, str. 417.
- (Pozn.: nejnovější zásady rozhodovací praxe potvrzují uplatnění dispoziční zásady v této oblasti trestního práva s tím, že pokud jsou nároky obhájce na stanovení odměny odmítnuty částečně či zcela, pak je nutné i o tomto nároku rozhodnout jeho zamítnutím – viz stanovisko gremiální porady KS v Českých Budějovicích ze dne 30. 3. 1999.)
71. Podle § 13 odst. 3 AT náleží režijní paušál ve výši 75 Kč za každý úkon právní pomoci. Úkonem právní pomoci je mimo jiné i účast při jednání (hlavním líčení) před soudem za každé dvě započaté hodiny. Trvá-li jednání soudního či jiného orgánu déle než dvě hodiny, pak samostatným úkonem právní pomoci je každá započatá dvouhodina účasti před soudem. Proto za každé dvě započaté hodiny jednání u soudu náleží jeden režijní paušál. Stanovisko výboru ČAK pro tarif k dotazu advokáta.
72. „Uskuteční-li ustanovený obhájce jednu cestu ve prospěch dvou obviněných, které zastupuje v různých trestních věcech, nemohou mu být přiznány cestovní náklady v úhrnné výši pouze při vyúčtování výdajů v jedné z těchto věcí. Účelně vynaložené cestovní výdaje je tu třeba chápat jako poměrnou část nákladů připadající na podíl zastupovaných osob.“ Viz usnesení KS v Praze ze dne 29. 3. 1995, sp. zn. 12 To 113/95; otištěno v Soudních rozhledech č. 1/1996, str. 16.

73. „Ustanovený obhájce má v rámci hotových výloh nárok též na stravné podle obecných předpisů.“ Viz usnesení MS v Praze, sp. zn. 7 To 610/97.
- 73.a „Náhrada za promeškaný čas ve výši 1/2 mimosmluvní odměny dle § 14 část věty za druhou čárkou AT se vztahuje i na případy, kdy se v přípravném řízení nekonal výslech, o němž byl advokát předem vyrozuměn, nebyl však vyrozuměn včas předem, že se výslech nekoná.“ Viz usnesení KS v Ostravě ze dne 9. 12. 1997, sp. zn. 7 Po 410/97, otištěno v BA č. 9/1998, strana 62.
- Viz také poznámky č. 8, 43, 45.

§ 14

Náhrada za promeškaný čas

(1) Advokátu náleží náhrada za čas promeškaný v souvislosti s poskytnutím právní služby

- a) při úkonech prováděných v místě, které není sídlem nebo bydlištěm advokáta, za čas strávený cestou do tohoto místa a zpět,
- b) za čas promeškaný v důsledku zpoždění zahájení jednání před soudem nebo jiným orgánem, jestliže toto zpoždění činí více než 30 minut.

(2) Advokátu náleží náhrada za čas promeškaný v souvislosti s poskytnutím právní služby ve výši jedné poloviny mimosmluvní odměny za účast při jednání, které bylo odročeno bez projednání věci, a za dostavení se k jednání, které se nekonalo, aniž byl o tom advokát včas předem vyrozuměn; bylo-li jednání odročeno nebo se nekonalo z důvodů spočívajících na straně klienta advokáta a byly-li tyto důvody advokátovi známy nejméně dva dny před termínem jednání, náleží mu náhrada ve výši jedné čtvrtiny mimosmluvní odměny.

(3) Není-li dohodnuto jinak, náhrada podle odstavce 1 činí 50 Kč za každou i jen započatou půlhodinu.

K § 14:

74. Advokátní tarif – odměna v případě přeložení termínu a odročení bez jednání, AT; otištěno v BA č. 4/1998, str. 63. Viz usnesení KS v Plzni ze dne 8. 1. 1997, sp. zn. 6 To 709/96.
75. „Pokud nedošlo ve věci k soudnímu jednání, byť se účastníci dostavili třeba vícekrát na předvolání soudu, nemá advokát nárok na odměnu

a tedy ani jeho klient na náhradu nákladů zastoupení, protože se nejednalo ve věci a žádná právní pomoc nebyla advokátem poskytnuta. Advokát má však nárok na náhradu hotových výdajů a náhradu za promeškaný čas.“ Viz usnesení KS v Hradci Králové ze dne 4. 6. 1991, sp. zn. 10 Co 232/91; otištěno v BA č. 5/1996, str. 68 a v Soudních rozhledech č. 1/1996, str. 4.

- 75.a To, že se pachatel měl dopustit více útoků spočívajících v křivém obviňování jedné či více osob, nemusí znamenat, že se musí jednat o skutky spáchané ve vícečinném souběhu. Je-li shledána časová souvislost, jednotlivý záměr pachatele, pak zpravidla u všech útoků vůči témuž poškozenému se bude jednat o jeden pokračující skutek. Odměna advokáta se v takovém případě v souladu s ustanovením § 12 odst. 4 AT vypočte tak, že za jeden úkon právní služby bude účtována tarifní hodnota za nejpřísněji trestný skutek v plné výši. Stanovisko výboru ČAK pro tarif k dotazu advokáta.
- 75.b „Ve smyslu § 13 odst. 2 AT – nedohodl-li se advokát s klientem na jině paušální částce – činí tato částka 75 Kč za každý úkon právní služby, tj. za každé započaté dvě hodiny, i když tyto úkony bezprostředně na sebe časově navazují. Omezení paušální částky za jeden tarifní úkon právní pomoci není v takovém případě důvodné.“ Viz usnesení KS v Ostravě ze dne 9. 12. 1997, sp. zn. 7 To 610/97, otištěno v BA č. 9/1998, str. 63.
- 75.c „I náhrada za promeškaný čas v souvislosti s poskytnutím právní služby ve výši 1/2 mimosmluvní odměny za dostavení se k jednání, které se nekonalo, aniž byl o tom advokát včas uvědoměn, se při odměně poskytnuté po 1. 10. 1997 snižuje o 10 %.“ Viz usnesení KS České Budějovice ze dne 24. 11. 1998, sp. zn. 4 Po 74/98-67, otištěno v BA č. 3/1999, str. 46.

Viz také poznámky č. 36, 37, 66.

ČÁST ČTVRTÁ

Ustanovení přechodná a závěrečná

§ 15

Za právní služby poskytnuté přede dnem nabytí účinnosti této vyhlášky přísluší advokátu nebo komerčnímu právníkovi odměna podle dosavadních předpisů.

§ 15a

Odměna ustanoveného obhájce

Mimosmluvní odměna za úkony právních služeb, které advokát jako ustanovený obhájce v trestním řízení poskytl po 1. říjnu 1997, se snižuje o 10 %.

K § 15a:

- 75.d „Snižení mimosmluvní odměny o 10 % podle § 15a vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění vyhl. č. 235/1977 Sb. (advokátní tarif), se týká celkové částky mimosmluvní odměny. To znamená, že v případě uvedeném v § 12 odst. 4 advokátního tarifu se nejdříve provede snížení mimosmluvní odměny o 20 % a teprve poté se takto vypočtená celková částka mimosmluvní odměny sníží postupem podle § 15a advokátního tarifu.“ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 5. 1999, sp. zn. 8 To 48/99.
- 75.e „I. Rozhodnutí o povinnosti odsouzeného nahradit poškozenému náklady potřebné k účelnému uplatnění jeho nároku na náhradu škody v trestním řízení včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce (§ 154, § 155 odst. 1 tr. ř.) může učinit pouze předseda senátu soudu prvního stupně, ne však justiční čekatel, soudní tajemník nebo vyšší soudní úředník.
II. Ustanovení § 15a vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění vyhlášky č. 235/1997 Sb., se vztahuje pouze na mimosmluvní odměnu za úkony právních služeb, které poskytl advokát jako ustanovený obhájce v trestním řízení, ne však na odměnu zmocněnce poškozeného za úkony provedené po dni 1. 10. 1997.“ Viz usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. 4. 1999, sp. zn. 3 To 171/99.

§ 16

Zrušuje se vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 270/1990 Sb., o odměnách advokátů a komerčních právníků za poskytování právní pomoci, ve znění vyhlášky č. 573/1990 Sb.

§ 17

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. července 1996.

Obecně použitelné:

76. „Rozhoduje-li soud po pravomocném skončení trestního stíhání o výši odměny ustanoveného obhájce, nepřihlíží přitom k plnění, které obviněný, popř. rodinní příslušníci poskytli ustanovenému obhájci v souvislosti s úkony obhajoby.“ Viz usnesení NS ČR ze dne 29. 4. 1992, sp. zn. 11 To 92/92.
77. „Přiměřená záloha na odměnu a náhradu hotových výdajů může být ustanovenému obhájci na jeho návrh poskytnuta i po pravomocném skončení trestního stíhání, jestliže již vydané usnesení o odměně obhájce, která má být hrazena státem, dosud nenabylo právní moci a je-li to odůvodněno závažnými důvody. O odměně je možno rozhodnout toliko opatřením.“ Viz usnesení MS v Praze ze dne 21. 3. 1996, sp. zn. 7 To 101/96 a také usnesení KS v Českých Budějovicích ze dne 30. 5. 1996, sp. zn. 4 To 361/96.
78. Žádný stavovský předpis ani zákon o advokacii nebrání tomu, aby se advokát dal v palmární žalobě zastoupit jiným advokátem. Zastoupení subjektu znalého práva advokátem však může být chápáno jako zneužití práva směřující ke zvýšení nákladů protistrany. V každém případě by měl advokát na tyto zvýšené náklady před podáním žaloby protistranu upozornit. Odpověď ČAK na dotaz advokáta.
79. „Jestliže stát svou povinnost platit odměnu advokátům (ustanoveným ex offo – pozn. red.) nesplní do tří dnů po právní moci rozhodnutí, je v prodlení s plněním své povinnosti. Pokud rozhodne o nároku později než v bezprostřední časové souvislosti s rozhodnutím ve věci samé, má pak toto prodlení charakter nesprávného úředního postupu. Ani přetíženost justice, ani prázdná pokladna nemohou být důvodem pro takové průtahy.“ Viz Viklický, J.: Právo advokáta, notáře, znalce a tlumočnicka na včasné proplacení odměny. Právní praxe č. 9/1998, str. 572.
80. Dále viz Výklad advokátního tarifu – stanovisko ČAK ke sporným otázkám starého AT, otištěno v BA č. 5/1991 na str. 31 a dále v BA č. 8/1991 na str. 42.
81. „Rozhoduje-li soud po pravomocném skončení trestního stíhání o výši odměny ustanoveného obhájce, nepřihlíží přitom k plnění, které obviněný, popř. rodinní příslušníci poskytli ustanovenému obhájci v souvislosti s úkony obhajoby.“ Viz usnesení NS ČR ze dne 29. 4. 1992, sp. zn. 11 To 92/92.
82. „Při rozhodování o nároku obhájce na odměnu a náhradu hotových výdajů (§ 151 odst. 3 tr. ř.) soud přezkoumává správnost účtování úkonů

- právní pomoci poskytnutých ustanoveným obhájcem, nikoli však kvalitu úkonů poskytnuté právní pomoci.“ Viz usnesení NS ČR ze dne 7. 3. 1991, sp. zn. 6 To 11/91.
- 82.a Je možné vyplatit zálohu na odměnu obhájce v trestním řízení ve výjimečných případech i po skončení tohoto řízení. Takovým výjimečným případem je i skutečnost, že odměnu nelze přiznat z důvodů, že bývalému klientovi není možno doručit usnesení o přiznání odměny obhájci, protože nepřebírá poštu. Odpověď výboru pro advokátní tarif ČAK ze dne 5. 6. 2000 k dotazu advokáta.
83. „V případě, že obhájce ustanovený v trestním řízení se dá v rámci svého pověření zastoupit jiným advokátem, vzniká nárok na odměnu za poskytnutou právní pomoc pouze ustanovenému obhájci, nikoli substitutovi.“ Viz usnesení NS ČR ze dne 15. 5. 1991, sp. zn. 11 To 45/91.
84. „Ve výroku o nákladech řízení podle § 142 odst. 1 o. s. ř. není soud vázán návrhem účastníka a může jej i překročit.“ Viz usnesení KS v Plzni, sp. zn. 7 To 99/98; otištěno v Soudní judikatuře č. 9/1998, str. 204.
85. Přizná-li soud účastníkovi zastoupenému advokátem náhradu nákladů řízení ve větším rozsahu, než požadoval v návrhu na zahájení řízení, např. za větší počet úkonů právní pomoci, neporušuje tím ust. § 153 odst. 2 o. s. ř. Viz článek Rozsah náhrady nákladů řízení; otištěno v PpVP č. 1/1997, str. 31.
86. Viz Náklady civilního soudního řízení; otištěno v časopise Občanské právo č. 7 – 8/1997, str. 34.
- 86.a „Při rozhodování o přiznání odměny a náhrady hotových výdajů ustanoveného obhájce neřeší příslušný orgán činný v trestním řízení otázku, zda má obžalovaný nárok na obhajobu bezplatnou. Tato otázka má význam až po rozhodnutí předsedy senátu nahradit již uhrazenou odměnu a hotové výdaje takovému obhájci. Přitom jsou rozhodující celkové ekonomické a osobní poměry obžalovaného, nikoli jeho momentální finanční situace.“ Viz rozhodnutí KS v Plzni ze dne 31. 3. 1994, sp. zn. 7 To 109/94, otištěno v Soudních rozhledech č. 1/99, str. 10.
- 86.b „Pokud byla odměna a náhrada hotových výdajů dle § 151 odst. 3 tr. ř. nesprávně přiznána nikoli řádně ustanovenému obhájci, nýbrž advokátovi, kterým se dal ustanovený obhájce v rámci svého pověření zastupovat, nelze odsouzenému dle § 155 odst. 1 tr. ř. uložit povinnost k náhradě odměny a hotových výdajů uhrazených tomuto advokátovi.“ Viz rozhodnutí VS v Praze ze dne 12. 11. 1999, sp. zn. 7 To 114/99.

- 86.c „Obviněný, jehož trestní stíhání bylo pravomocně zastaveno, není oprávněnou osobou k podání stížnosti proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o přiznání odměny a náhrady hotových výdajů ustanovenému obhájci, neboť není osobou, které se usnesení přímo dotýká, a toto usnesení mu proto ani není třeba oznamovat.“ Viz usnesení MS v Praze ze dne 26. 11. 1998, sp. zn. 1 To 489/98, otištěno v Soudních rozhledech č. 5/1999, str. 168.
- 86.d „Odměna a náhrada hotových výdajů jsou částky nárokové, to platí nejen pro výslednou částku, ale i ve vztahu k jednotlivým položkám. Zákaz reformace in peius je pak třeba aplikovat i ve vztahu k jednotlivým položkám, které soud 1. stupně odhájci přiznal a které obhájce svou stížností nenapadl.“ Viz usnesení KS v Českých Budějovicích ze dne 24. 11. 1998, sp. zn. 4 To 74/98-67, otištěno v BA č. 3/1999, str. 46.

Viz také poznámky č. 8, 13, 20, 43, 70.

**NÁHRADA
ODMĚNY A HOTOVÝCH VÝDAJŮ
USTANOVENÉHO OBHÁJCE
V TRESTNÍM ŘÍZENÍ**

JUDr. Jan Bláha

předseda senátu,
Krajský soud v Českých Budějovicích

Seznam používaných zkratek:

- tr. zák.** – Zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů (trestní zákon)
tr. ř. – Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (trestní řád)
JŘ – Vyhláška MS ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů
KŘ – Instrukce MS č. 8/1998, č. j. 1100/98-OOD, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších předpisů
VSÚ – Zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů
AT – Vyhláška MS ČR č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění novely č. 235/1997 Sb. (původně Vyhláška MS ČR č. 270/1990 Sb., ve znění novel)

Judikatura

- R** – judikát uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, trestní část
B – materiál uveřejněný v Bulletinu bývalého Nejvyššího soudu ČR, trestní část
PR – rozhodnutí uveřejněné v časopisu Právní rozhledy (C. H. Beck Praha)
SR – rozhodnutí uveřejněné v časopisu Soudní rozhledy (C. H. Beck Praha)
SJ – rozhodnutí uveřejněné v časopisu Soudní judikatura (CODEX Bohemia, s. r. o. Praha)
BA – rozhodnutí uveřejněné v časopisu Bulletin advokacie

Úvod

Dne 1. 7. 1990 nabyl účinnosti advokátní tarif (vyhláška MS ČR č. 270/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů), který nahradil tarif předchozí (vyhláška č. 50/1965 Sb.). S určitými změnami platil až do 1. 7. 1996, kdy nabyl účinnosti nový advokátní tarif (vyhláška MS ČR č. 177/1966 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, novelizovaná vyhláškou č. 235/1997 Sb.).

Za uplynulých téměř 10 let tedy již jsou s uplatňováním obou advokátních tarifů určité praktické zkušenosti, které byly usměrňovány a sjednocovány jak rozhodovací činností soudů vyšších stupňů, tak články publikovanými v odborných časopisech. Pokus o shrnutí právních vět z rozhodovací praxe soudů, anotací jednotlivých článků, příp. stanovisek výboru pro advokátní tarif ČAK byl učiněn v září 1999 ve zvláštním čísle Bulletinu advokacie.

Jako dlouholetý předseda trestního odvolacího senátu mám s uplatňováním AT zkušenosti získané z rozhodovací činnosti soudu druhého stupně. Další zkušenosti v tomto směru jsem získal při seminářích s justičními čekateli, soudními tajemníky a vyššími soudními úředníky, a také jako externí učitel Justiční školy v Kroměříži. Vedením této školy jsem byl před časem požádán o zpracování učebních textů „Náklady trestního řízení“. Podstatná část této práce, dokončená v květnu 1999, byla věnována právě otázkám výkladu ustanovení advokátního tarifu.

Po nějakém čase jsem byl požádán představiteli České advokátní komory o podrobnější zpracování této problematiky pro publikaci v Bulletinu advokacie. Ve snaze vyhovět žádosti jsem zpracoval tento materiál, který by širší veřejnost (nejen advokátní) seznámil s jednotlivými rozhodnutími, příp. články, tím jí umožnil snazší orientaci při aplikaci konkrétních ustanovení advokátního tarifu a přispěl ke sjednocení některých (zatím rozdílných) přístupů, ať už při podávání návrhů či při vlastním rozhodování o nich, a současně i upozornil na konkrétní problémy, které by měly být judikaturou soudů v co nejkratší době vyřešeny. To je také především smyslem a účelem této práce.

Zmiňuji tyto skutečnosti proto, abych vysvětlil pozadí vzniku této práce. Sám jsem se nikdy necítil a necítím být jediným povoláním k sepsání materiálu tak ožehavého a komplikovaného. Prosím proto všechny laskavé čtenáře, aby se zřetelem k těmto skutečnostem přistupovali k této práci, která si nečiní nároky na ucelené a komplexní řešení poměrně rozsáhlé problematiky, kterou výklad advokátního tarifu přináší.

Materiál byl sepsán podle stavu judikatury na začátku března 2000. Jelikož lze předpokládat, že soudní praxe bude problematice výkladu advokátního tarifu

věnovat pozornost i v následujícím období, bude zapotřebí tento materiál o novou judikaturu a odborné články stále doplňovat.

Velice rád bych touto cestou poděkoval všem svým kolegům, kteří se na zpracování tohoto materiálu nejrůznějším způsobem (zasláním konkrétních rozhodnutí, náměty k rozpracování některých problémů, kritickými připomínkami apod.) podíleli. Budu vděčný i každému pozornému čtenáři za jakýkoliv jeho příspěvek, který by do budoucna pomohl kvalitněji naplnit smysl a účel této práce.

JUDr. Jan Bláha

Obecně o nákladech trestního řízení, jež nese stát

Náklady trestního řízení jsou upraveny v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen tr. ř.). Děje se tak v **ČÁSTI PRVNÍ, HLAVĚ OSMÉ (§ 151 až § 156)**. I když jde o pouhých šest paragrafů, je to v návaznosti na celou řadu dalších právních předpisů problematika poměrně rozsáhlá a přinášející v soudní praxi velké množství rozdílných názorů. Z úsporných důvodů zákonný text nebude uváděn, v textu však bude průběžně zmínka o těch ustanoveních, která s tématem této práce bezprostředně souvisejí.

Pro potřebu této práce bude jen stručně pojednáno o nákladech trestního řízení, jež nese stát, a o povinnosti k náhradě nákladů trestního řízení (zcela stranou zůstane pojednání o náhradě nákladů spojených s výkonem trestu odnětí svobody, stejně jako o náhradě ostatních nákladů, jež nese stát, paušální částkou). O to víc pak bude soustředěna pozornost právě na rozhodování o nároku ustanoveného obhájce na odměnu a náhradu hotových výdajů a na rozhodování o povinnosti obžalovaného nahradit tyto náklady státu. Nakonec bude krátce pojednáno o povinnosti k náhradě nákladů poškozeného.

Hned v úvodu je třeba upozornit, že v zákoně je ten, proti němuž se vede trestní řízení, označován buď jako obviněný (srov. § 151 odst. 1 tr. ř.), nebo jako obžalovaný (srov. § 152 odst. 1 tr. ř.), anebo jako odsouzený (srov. § 154 tr. ř.). Takové rozlišení je odůvodněno ustanovením § 12 odst. 7, 8 a 9 tr. ř., tedy především stadiem trestního řízení, v němž orgán činný v trestním řízení o takové osobě rozhoduje. Se zřetelem k tomu je taková osoba i v této práci takto označována.

Náklady nutné k provedení trestního řízení ve smyslu § 151 odst. 1 tr. ř. jsou zvláštní náklady vzniklé v souvislosti s určitým trestním řízením, spojené s jednotlivou trestní věcí. Obecně lze uvést, že to jsou náklady, které představující součet finančních prostředků, které bylo v souvislosti s provedením jednotlivých procesních úkonů nezbytné vynaložit. Náklady trestního řízení *zásadně nese stát*, tj. příslušný orgán je hradí ze svých rozpočtových prostředků (výjimky jsou obsaženy jak v trestním řádu, tak vyplývají ze zvláštních předpisů).

Pokud jde o obviněného, stát hradí tyto náklady jeho obhájci v případech, kdy jde o *nutnou obhajobu a nutnost zvolit si obhájce* (popř. ustanovit obhájce) vznikla proto, že proti pravomocnému rozhodnutí byla podána stížnost pro porušení zákona.

Soudní praxe zná v zásadě dva názory na výklad poslední věty § 151 odst. 1 tr. ř.

Podle prvního nepřichází v důsledku tohoto ustanovení v úvahu uložení povinnosti k náhradě nákladů na nutnou obhajobu za všechny úkony ustanoveného obhájce od řízení o stížnosti pro porušení zákona do pravomocného skončení věci.

Podle druhého se neukládá povinnost náhrady těchto nákladů jen za úkony při vlastním řízení o stížnosti pro porušení zákona.

Trestní řád v citovaném ustanovení uvádí, že v uvedeném případě stát **nese** náklady na nutnou obhajobu. V dalším ustanovení § 152 odst. 1 tr. ř. však náklady nutné obhajoby, které vznikly obviněnému v důsledku podání stížnosti pro porušení zákona, vůbec nevyjímá. Proto by bylo možno se domnívat, že při opětovném uznání viny by měl obviněný hradit všechny náklady nutné obhajoby. Pak by ovšem poslední věta § 151 odst. 1 tr. ř. byla v podstatě zbytečná.

Lze se proto domnívat, že v případě, kdy k pochybení, které se stížností pro porušení zákona napravuje, došlo činností orgánů trestního řízení, zákonodárce chtěl, aby obviněný nehradil žádné náklady nutné obhajoby. Stejnou myšlenkou byl totiž nepochybně veden v zákoně o soudních rehabilitacích, kde prakticky stejnou problematiku formuloval precizněji, totiž že náklady obhajoby **hradí** stát. Nebylo by ani spravedlivé, aby v takovém případě obviněnému vznikaly další náklady.

Náklady trestního řízení, které podle § 151 odst. 1, 2 tr. ř. prozatímně nese stát, je povinen státu nahradit obviněný, to však jen za předpokladu, že byl pravomocně uznán vinným. Pouze při splnění této zákonné podmínky lze od něho spravedlivě požadovat, aby státu nahradil třeba jen část nákladů vynaložených na trestní řízení.

Jestliže byl uložen trest propadnutí celého majetku odsouzeného, povinnost k náhradě nákladů trestního řízení a k náhradě odměny a hotových výdajů uhrazených ustanovenému obhájci se nevysloví. Rovněž se nevysloví povinnost k náhradě těchto nákladů u osob odsouzených v řízení konaném proti uprchlému, pokud jsou i v době, kdy se o těchto nárocích rozhodovalo, nadále nedosažitelné (§ 96 odst. 5 KŘ).

Skončilo-li trestní řízení jinak, než některým ze způsobů uvedených v ustanovení § 152 a § 153 tr. ř., nese stát náklady trestního řízení naznačené v § 151 tr. ř. definitivně.

Obžalovaný, který byl pravomocně uznán vinným, je povinen nahradit náklady vyčtené v § 152 tr. ř. bez ohledu na to, jaký trest mu byl uložen (to s výše uvedenou výjimkou), a zda vůbec mu byl uložen trest. Povinnost podle tohoto odstavce bude tedy mít i v případě, že bylo od jeho potrestání upuštěno podle

§ 24, § 25 a § 77 tr. zák., nebo v případech, kdy mu nebyl trest uložen podle § 277 tr. ř. nebo soud upustil od uložení souhrnného nebo dalšího trestu (§ 36 a § 37 tr. zák.).

Protože tato povinnost obžalovaného není trestem, nemůže být dotčena rozhodnutím prezidenta republiky o amnestii nebo o prominutí trestu cestou individuální milosti, a to ani v tom případě, že se v důsledku tohoto rozhodnutí na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen. Fikce, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen, nikterak nebrání vyslovení povinnosti pachatele k náhradě nákladů trestního řízení.

Povinnost nahradit náklady uvedené v § 152 odst. 1 tr. ř. vzniká v každém trestním řízení (v každé věci), pokud v něm dojde k pravomocnému uznání viny. Dojde-li k *vyločení řízení o některém trestném činu ze společného řízení* (§ 23 odst. 1 tr. ř.), je obžalovaný povinen nahradit uvedené náklady v každé věci (tedy jak v původním, tak i ve vyloučeném řízení), pokud v ní pravomocným rozsudkem byla vyslovena jeho vina. V případě postupu podle § 23 odst. 1 tr. ř. nevzniká tato povinnost duplicitně (tedy např. v každém řízení – jak původním, tak i vyloučeném – hradit odměnu obhájci za účast při úkonu provedeném ještě ve společném řízení).

Rozhodování o výši odměny a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce

Podle § 151 odst. 2 tr. ř. *obhájce, který byl obviněnému ustanoven, má vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů podle zvláštního předpisu.* Tím je v současné době vyhláška MS ČR č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), novelizovaná vyhláškou č. 235/1997 Sb. Tento advokátní tarif s účinností od 1. 7. 1996 nahradil předchozí advokátní tarif (vyhláška MS ČR č. 270/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Přestože předchozí tarif byl tzv. derogačním ustanovením § 16 nového tarifu zrušen, nepozbyl svou platnost zcela absolutně. Podle § 15 nového AT totiž přísluší advokátu za právní služby poskytnuté přede dnem nabytí účinnosti nového AT odměna podle dosavadních předpisů. Proto v případě, že bude rozhodováno o úkonech právní služby poskytnutých před 1. 7. 1996, je třeba postupovat podle dřívějšího AT.

Pro úplnost lze dodat, že dřívější AT nabyl účinnosti 1. 7. 1990 a nahradil do té doby platný a účinný advokátní tarif (vyhláška č. 50/1965 Sb.). Uvedené datum má pro rozhodování o odměně a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce (dále mnohde jen o **palmare**) zásadní význam. Zatímco úhrada palmare podle předchozí úpravy byla záležitostí vztahu mezi obhájcem a obviněným, *od 1. 7. 1990 je náhrada palmare ustanovenému obhájci záležitostí vztahu mezi tímto obhájcem a státem.* Z toho je třeba dovozovat, že až od tohoto dne má ustanovený obhájce nárok na palmare podle § 151 odst. 2 tr. ř. a advokátního tarifu.

Podle současné úpravy stát ve vztahu k ustanovenému obhájci nevystupuje v roli klienta, jehož zájmy by obhájce byl povinen hájit podle § 16 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii. Obhájce v trestním řízení totiž nezastupuje zájmy státu, nýbrž osoby, již byl ustanoven. Vykonává-li ustanovený obhájce v plném rozsahu obhajobu obviněného, vyplývá z toho podle § 151 odst. 2 tr. ř. a § 23 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, že *odměnu obhájce hradí stát.*

Taková právní úprava sice na jedné straně zaručuje účast ustanovených obhájců při jednotlivých úkonech trestního řízení a tím zabezpečuje realizaci práva obviněných na řádnou obhajobu, avšak na druhé straně stanovením povinnosti rozhodovat o palmare značně zatěžuje soudy (soudce i odborný aparát), nehledě na to, že zatěžuje i státní rozpočet.

Podle § 151 odst. 3 věta první tr. ř. o výši odměny a náhradě hotových výdajů *rozhodne na návrh obhájce orgán činný v trestním řízení, jehož rozhodnutím bylo*

trestní stíhání pravomocně skončeno. Podle věty druhé tohoto ustanovení v řízení před soudem rozhodne předseda senátu soudu prvního stupně.

Jelikož citované ustanovení je poměrně jednoznačné, prakticky nedochází ke kompetenčním konfliktům ani mezi jednotlivými soudy, ani mezi soudy na straně jedné a vyšetřovatelem či státním zástupcem na straně druhé. Přesto je znám případ, kdy vznikl spor o to, který orgán činný v trestním řízení má podle § 151 odst. 3 tr. ř. rozhodnout. Jistý krajský soud tento spor vyřešil takto:

Jestliže trestní stíhání v téže věci pro některý z více skutků skončí pravomocným usnesením vyšetřovatele o zastavení trestního stíhání podle § 171 tr. ř. a obviněného hájí na základě ustanovení pouze pro tento skutek v přípravném řízení jiný obhájce, než ten, který obviněného hájí v řízení o dalších skutcích v téže věci před soudem, je k rozhodnutí ve smyslu § 151 tr. ř. o odměně původně ustanoveného obhájce příslušný orgán přípravného řízení.

Zákon sice nestanoví žádnou lhůtu, ve které by měl příslušný orgán rozhodnout (proto ani nestanoví sankce v případě jejího nedodržení), rozhodnutí by však mělo být učiněno v souladu se zásadou rychlosti řízení co nejdříve (srov. § 2 odst. 4 tr. ř.).

Rozhodnutí o *palmare* má *formu usnesení* (srov. § 119 odst. 1 tr. ř.), proti němuž je *přípustná stížnost*, jež má odkladný účinek (§ 151 odst. 4 tr. ř., srov. i § 140 a § 141 odst. 4 tr. ř.).

Rozhodne-li o *palmare* vyšetřovatel či státní zástupce, přísluší právo stížnosti obhájci, ne však obviněnému. Totéž platí, rozhodne-li v řízení před soudem předseda senátu poté, co trestní stíhání skončilo v řízení před soudem jinak než rozsudkem, jímž byl obviněný uznán vinným. Jestliže byl obviněný zproštěn obžaloby (příp. trestní stíhání proti němu vedené bylo zastaveno, nebo věc byla postoupena příslušnému orgánu k posouzení, zda nejde o přeštok), nelze mu v budoucnu stanovit povinnost podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř., tedy nahradit státu částku, která byla vyplacena ustanovenému obhájci, neboť chybí základní předpoklad k takové povinnosti, totiž že obviněný byl uznán vinným.

Z tohoto důvodu se usnesení o *palmare* obviněného přímo nedotýká (srov. § 137 odst. 1 tr. ř.), proto mu ani není třeba opis takového usnesení doručovat. Pokud se tak nesprávně stane a obviněný následně podá proti takovému usnesení stížnost, musí být zamítnuta jako podaná osobou neoprávněnou podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. (srov. SR č. 5/99-75).

V této souvislosti je třeba poznamenat, že je vhodné, aby už v odůvodnění tohoto usnesení bylo uvedeno, že právě z některého z uvedených důvodů nebude do budoucna přicházet v úvahu rozhodnutí o povinnosti obviněného k náhradě nákladů trestního řízení podle § 155 tr. ř.

Byl-li však obviněný pravomocně uznán vinným, je mu třeba opis usnesení o palmare doručit. V takovém případě mu totiž přísluší právo stížnosti jako osobě, jíž se takové usnesení z důvodu uvedeného v § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. přímo týká. To by neplatilo jen tehdy, bylo-li by předtím ve smyslu § 33 odst. 2 tr. ř. pravomocně rozhodnuto, že obviněný má nárok na obhajobu bezplatnou.

Třebaže při doručování opisů usnesení o palmare stranám nevznikají větší problémy (nepočítaje v to průtahy při doručování usnesení některým odsouzeným), je třeba upozornit, že pokud se oznamuje usnesení doručením opisu obhájci obviněného, není podmínka oznámení usnesení splněna v případě, kdy zásilka, jejímž obsahem je takové usnesení, je doručována na adresu advokátního koncipienta (podrobněji R 63/99).

Pokud někdy vznikají problémy při doručování opisu usnesení odsouzeným, jde převážně o odsouzené neznámého pobytu (mnohdy bezdomovce nebo dokonce cizince), u nichž veškeré pokusy o zjištění jejich pobytu selhaly. Takovou situaci soudy řeší buď tím, že obhájci vyplatí pouze zálohu podle § 151 odst. 3 tr. ř. (většinou v celé účtované výši, pokud vyúčtování shledají správným), nebo tím, že takové odsouzenému ustanoví podle analogie § 34 odst. 2 tr. ř. opatrovníka (zpravidla opět – i když jiného – obhájce).

Ani jeden z uvedených způsobů zřejmě nelze považovat za správný a definitivně řešící stávající problém. Zatímco první řešení je jen „prozatímní“, při druhém se soud dostává do jakéhosi bludného kruhu (zvláště když si i opatrovník posléze vyúčtuje palmare). Bylo by proto velice žádoucí, aby tato problematika byla urychleně vyřešena (ať už judikaturou nebo při budoucí právní úpravě).

V řízení před soudem *může předseda senátu pověřit* rozhodnutím o palmare justičního čekatele, soudního tajemníka nebo vyššího soudního úředníka [k tomu srov. § 391 tr. ř., § 6 odst. 1 písm. o) JŘ, § 11 odst. 1 písm. f) VSÚ, jakož i další text k této problematice].

V případě, že takové usnesení, které bylo v zákonné lhůtě napadeno stížností, vypracoval z pověření předsedy senátu justiční čekatel, soudní tajemník nebo vyšší soudní úředník (viz dále), musí se podaný opravný prostředek předložit nejprve předsedovi senátu, který o něm rozhodne, má-li za to, že se mu má vyhovět a změna usnesení se nedotkne práv jiné osoby (srov. § 7 odst. 1 JŘ a § 8 VSÚ). Jde tu o **tzv. autoremeduru** („samoopravu“ vlastního rozhodnutí), obecně upravenou v ustanovení § 146 odst. 1 tr. ř.

Užití autoremedury je fakultativní (předseda senátu má na vybranou, zda stížnosti sám vyhoví); jsou-li však splněny podmínky pro její použití, měl by respektovat požadavek rychlosti řízení (srov. § 2 odst. 4 tr. ř.).

Podle analogie lze dovodit, že použití autoremedury musí předcházet přezkoumání usnesení v rozsahu, jak by to činil nadřízený orgán (srov. § 147 tr. ř.). Stejně tak lze dovodit, že v řízení o autoremeduře platí tzv. zákaz reformationis

in peius (srov. § 150 odst. 1 tr. ř.), tedy že nelze změnit usnesení v neprospěch osoby, která stížnost podala nebo v jejíž prospěch byla podána.

Pro rozhodnutí o autoremeduře se užije analogicky ustanovení § 149 odst. 1, 3, 4 tr. ř. Předseda senátu usnesení napadené stížností zruší (třeba jen částečně) a podle povahy věci rozhodne znovu, příp. jen chybějící výrok doplní, aniž napadené usnesení zruší. Vždy však musí rozhodnout zcela v souladu s obsahem stížnosti a návrhem stěžovatele.

Rozhodne-li předseda senátu o opravném prostředku sám, považuje se i jeho rozhodnutí za rozhodnutí soudu prvního stupně; proti němu přísluší opravný prostředek podle obecných ustanovení o řízení před soudy (srov. § 141 odst. 2 tr. ř., § 7 odst. 2 JŘ a § 8 VSÚ).

Jestliže předseda senátu učiní závěr, že zákonné podmínky pro aplikaci autoremedury splněny nejsou, předloží věc k rozhodnutí soudu druhého stupně (srov. § 146 odst. 2 tr. ř., § 7 odst. 1 JŘ). I když na takový závěr by bylo možno usuzovat již z faktu, že podepsal předkládací zprávu (srov. § 172 KŘ), doporučuje se v ní uvést, že podaná stížnost byla předsedou senátu z uvedených hledisek posouzena.

Je chybou předsedy senátu soudu prvního stupně, pokud podepíše předkládací zprávu soudu druhého stupně, aniž usnesení napadené stížností přezkoumá ve smyslu § 146 odst. 1 tr. ř. Vykazuje-li napadené usnesení nedostatky, pak nadřízenému soudu většinou nezbude, než takové usnesení zrušit a soudu prvního stupně uložit, aby o věci znovu jednal a rozhodl [srov. § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř.].

Pokud soud vyššího stupně zvolí takovýto postup, bude na předsedovi senátu prvostupňového soudu, aby zvážil, zda nové rozhodnutí učiní sám, nebo zda znovu pověří takovým rozhodnutím justičního čekatele, soudního tajemníka nebo vyššího soudního úředníka. Musí mít totiž stále na paměti, že ve smyslu § 391 tr. ř. může pověřit uvedené pracovníky soudu jen provedením jednoduchých úkonů.

Nové rozhodnutí například ve věci, v níž bylo původní pravomocné rozhodnutí Nejvyšším soudem ČR zrušeno v řízení o stížnosti pro porušení zákona, však za jednoduchý úkon považovat nelze, a proto je musí učinit předseda senátu soudu prvního stupně, který je k takovému rozhodnutí podle § 151 odst. 3 tr. ř. zásadně příslušný (srov. PR 5/96-216).

Byla-li zmínka o rozhodování soudů druhého stupně, pak je třeba dodat, že při rozhodování toliko o stížnosti ustanoveného obhájce zásadně respektují ustanovení § 150 odst. 1 tr. ř., podle něhož orgán rozhodující o stížnosti nemůže z jejího podnětu změnit usnesení v neprospěch osoby, která stížnost podala nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána (srov. též výše v pasáži o tzv. autoremeduře).

Jakkoliv se toto ustanovení jeví zcela jednoznačné, našel se stížnostní senát jistého krajského soudu, který ke stížnosti obhájce napadené usnesení zrušil a přiznal mu částku ještě nižší. Argumentem pro takové rozhodnutí mu bylo, že kritériem pro posouzení zákazu změny k horšímu není prospěch obhájce, ale prospěch obviněného, který nakonec bude muset částku přiznanou obhájci zaplatit státu.

Nemyslím, že by taková argumentace mohla být obecně akceptována. Trestní řád v citovaném ustanovení hovoří zcela jasně o prospěchu „osoby, která stížnost podala nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána“, a tou v tomto případě nemůže být obviněný, nýbrž pouze a jen ustanovený obhájce.

Rozhodnutí o přiznání odměny a náhrady hotových výdajů je podmíněno návrhem ustanoveného obhájce, neboť jde o částky nárokové. Orgán činný v trestním řízení nikdy nemůže rozhodnout bez takového návrhu, tedy z úřední povinnosti.

Návrh lze podat až po pravomocném skončení trestního stíhání (srov. § 12 odst. 10 tr. ř.) k orgánu, jehož rozhodnutím bylo trestní stíhání pravomocně skončeno. Podá-li ustanovený obhájce návrh před tímto okamžikem, je vhodné jej na tuto skutečnost upozornit. Jestliže by na svém návrhu trval (a nezměnil by jej např. na návrh na poskytnutí přiměřené zálohy), pak by příslušnému orgánu nezbylo, než takový návrh zamítnout, neboť není splněna uvedená zákonná podmínka pravomocného skončení trestního stíhání.

Právě proto, že jde o řízení návrhové, nelze obhájci přiznat odměnu, která by překročila rámec jeho návrhu. To se týká nejen celkově požadované částky, ale i jednotlivých účtovaných položek, které nelze vzájemně kompenzovat, neboť pro takový postup neexistuje právní podklad.

Ze soudní praxe jsou známé (byť jen výjimečné) případy, kdy soud kompenzaci jednotlivých položek provedl. Třebaže v souhrnu nepřiznal ustanovenému obhájci více, než ten požadoval, došlo někdy k takovým absurdním situacím, kdy obhájci byly přiznány i úkony právní služby, které sice provedl, ale vůbec neúčtoval. Takové rozhodnutí ale již více připomíná rozhodování ex offo než rozhodování na základě návrhu obhájce. Tím spíš je třeba takový postup odmítnout, neboť není v souladu se zákonem.

Zásadu, že jednotlivé položky nelze navzájem kompenzovat, je třeba respektovat jak při rozhodování v prvním stupni, tak při rozhodování o případně podané stížnosti. To odpovídá zásadě zákazu reformace in peius, kterou je třeba aplikovat i ve vztahu k jednotlivým položkám, které soud prvního stupně obhájci přiznal a které obhájce svou stížností nenapadl (srov. BA 3/99, str. 46, bod III.).

Z tohoto pohledu je třeba považovat za správné a zákonné rozhodnutí jednoho krajského soudu, který při rozhodování o stížnosti ustanoveného obhájce sice zjistil, že obhájce měl za jedno roční časové období nárok na určení vyšší

odměny, než mu ji stanovil soud prvního stupně, avšak současně vzal v úvahu, že sám obhájce ve stížnosti upravil vyúčtování odměny za toto období a požadoval přiznání nižší odměny než v původním vyúčtování. Tato změna návrhu znamenala, že stížnostní soud nemohl jít nad návrh obhájce, který byl upřesněn právě v podané stížnosti, ačkoliv zjistil, že okresní soud v této části usnesení rozhodl v napadeném usnesení v neprospěch obhájce.

Jestliže na jedné straně nelze obhájci přiznat odměnu, která by překročila rámec jeho návrhu, na druhé straně však *soud musí rozhodnout o celém uplatněném nároku obhájce*, ať už mu příslušná částka náleží či nikoliv. Přizná-li mu proto jen část (třeba i podstatnou) jím požadovaného nároku, *musí co do nepřiznaného zbytku jeho návrh zamítnout, což je plně v souladu s uplatněným tzv. dispoziční zásady*.

Není podstatné, zda výrok usnesení bude znít tak, že návrh obhájce se co do zbytku nepřiznaného nároku „zamítá“, nebo tak, že se mu určitá částka „nepřiznává“, podstatné je jen to, aby i o nepřiznaném zbytku bylo rozhodnuto. Nemůže postačovat, jestliže se až v odůvodnění usnesení vysvětlí, proč obhájci nebyla přiznána celá požadovaná částka.

V návrhu na přiznání odměny musí obhájce uvést i údaje potřebné k tomu, aby bylo zřejmé, že poskytl právní pomoc v rozsahu účtovaných úkonů. Třebaže při tomto rozhodování je prolomena tzv. zásada oficiality, platí i tu tzv. zásada vyhledávací. To znamená, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny zjišťovat i bez návrhu stran podstatné skutečnosti nezbytné pro jejich rozhodnutí.

Je však v zájmu samotného obhájce, aby k návrhu připojil všechny potřebné doklady a aby – pokud tak neučinil – reagoval na výzvu orgánu, který o jeho návrhu rozhoduje, projevil vstřícnost a součinnost a třeba i dodatečně takové doklady předložil. Pokud by tak ani na opakovanou výzvu neučinil, přicházelo by v úvahu jeho návrh v této části zamítnout.

Jelikož řízení o palmare je řízení návrhové, je povinností obhájce citovat v návrhu též příslušná ustanovení AT, podle nichž požaduje palmare přiznat. Pokud by jeho návrh trpěl takovým nedostatkem (a obhájce by jej ani dodatečně neodstranil), přicházel by rovněž v úvahu výše uvedený postup.

Nejspíš by se na tomto místě vůbec nemuselo zdůrazňovat, že návrh obhájce by měl plně odpovídat skutečnosti a obsahovat vyúčtování jen těch úkonů, které byly skutečně provedeny a které jsou úkony podle AT. Protože tomu tak někdy není (srov. např. BA č. 2/99), je třeba upozornit, že takové „vyúčtování“ je nejen v rozporu se zásadami advokátské etiky, ale nemuselo by nakonec být posouzeno jen jako provinění podle § 32 odst. 1 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, jak se v publikovaném případě stalo.

Na druhé straně je třeba připomenout, že obhájci, který byl obviněnému ustanoven, náleží odměna a náhrada hotových výdajů podle advokátního tarifu

za všechny úkony, jichž se zúčastnil po ustanovení obhájcem, byť by šlo o úkony provedené před vyhotovením a doručením písemného ustanovení obhájce.

Obdobně je třeba upozornit, že pokud jsou proti témuž obviněnému, který si obhájce nezvolil a u něhož existují důvody nutné obhajoby, současně vedena dvě samostatná trestní řízení (např. o podané obžalobě a o návrhu na povolení obnovy řízení), musí mu být podle § 38 odst. 1 tr. ř. ustanoven obhájce (třeba tentýž) v obou trestních věcech.

S problematikou návrhu obhájce na přiznání *palmare* souvisí *otázka, zda a případně kdy se nárok na palmare promlčí*. Soudní praxe v tomto směru není jednotná a v průběhu doby se vykristalizovaly tři základní názory, jak tuto otázku řešit.

Podle jednoho názoru musí být návrh promlčitelný už proto, že jde o návrhové řízení. Pro posouzení vztahu mezi státem a ustanoveným obhájcem se nabízí analogie příkazní smlouvy podle § 724 občanského zákoníku. Při použití tohoto právního předpisu činí obecná promlčecí doba tři roky a začíná běžet ode dne, kdy právo mohlo být vykonáváno poprvé (§ 101 a násl. obč. zák.). Tak tomu může být den následující po dni, kterým bylo pravomocně skončeno trestní stíhání. Po uplynutí tří let je obhájcův nárok promlčen a jako takový musí být zamítnut.

S tímto názorem se v mnohém shoduje i názor druhý. Také ten vychází ze základní myšlenky o promlčitelnosti nároku. Na vztah mezi státem a obhájcem však nahlíží jako na vztah obchodní a posuzuje jej podle analogie mandátní smlouvy (§ 566 a násl. obchodního zákoníku). Podle jeho § 397 a násl. činí obecná promlčecí doba čtyři roky a po jejím uplynutí se nárok obhájce rovněž promlčuje.

Diametrálně odlišný od těchto dvou názorů je názor třetí. Podle jeho zastánců se nárok nepromlčuje vůbec. Právní vztah mezi státem a ustanoveným obhájcem se nemůže řídit ani občanským a ani obchodním zákoníkem. Nelze jej posuzovat podle příkazní smlouvy, ani podle mandátní smlouvy, neboť v případě stanovení výše odměny obhájce nikdy nejde o tzv. smluvní odměnu. Naopak výše odměny obhájce se určí podle ustanovení AT o mimosmluvní odměně. V právních předpisech (zákon o advokacii, tr. ř., AT) není ani stanovena lhůta, ve které by měl obhájce návrh podat. Ustanovení § 100 a násl. obč. zák. nelze aplikovat i proto, že k promlčení soud přihlédne jen k námitce dlužníka. Na případ nelze vztáhnout ani ustanovení § 583 obč. zák. o prekluzi.

Jakkoliv je judikatura k výkladu AT poměrně bohatá, popsanou problematiku dosud nevyřešila. Je proto třeba vyhledat a publikovat vhodné soudní rozhodnutí, jímž by se soudní praxe sjednotila.

Osobně se přikláním (už z praktických důvodů) k prvému z uvedených názorů. Třebaže zajisté nejde o řešení ideální a lze připustit opodstatněnost celé

řady výhrad k němu, přece jen k určitému časovému horizontu vymezuje možnost podání návrhu obhájcem. Pokud by takové omezení vůbec neexistovalo, nelze ani domyslet, jak by příslušný orgán o takovém návrhu obhájce rozhodl, pokud by byl uplatněn např. až po uplynutí skartačních lhůt.

K úvahám o problematice promlčení nároku na palmare se váže i otázka, zda obhájce může podat další (doplňující, upřesňující, příp. zcela nový) návrh na palmare a jak má být s takovým návrhem naloženo.

Obecně je třeba takovou možnost připustit a obhájci právo na podání dalšího návrhu přiznat, neboť souvisí s jeho nárokem na palmare vůči státu. Může jej podat jak předtím, než o jeho nároku příslušný orgán rozhodl, tak po takovém rozhodnutí (např. v podané stížnosti), ale i v dalším průběhu stížnostního řízení, či dokonce po pravomocném rozhodnutí (např. když zjistí, že některé úkony právní služby v původním návrhu vůbec neúčtoval – pak ovšem musí příslušný orgán o tomto návrhu nově rozhodnout). Bude-li akceptován názor, že obhájcův nárok je promlčitelný, pak ovšem je třeba zkoumat, zda tento další návrh nebyl podán po uplynutí promlčecí lhůty. Jestliže by tomu tak bylo, musel by být jako promlčený zamítnut.

K samotné formulaci a uspořádání výroku a odůvodnění usnesení o palmare lze uvést, že v soudní praxi se zaběhly dva systémy. První z nich už v samotném výroku usnesení podrobně uvede jednotlivé položky i s citací příslušných ustanovení AT a v odůvodnění již jen stručně vyloží, proč právě tak rozhodl, druhý naopak ve výroku uvede jen souhrnnou částku obhájci přiznanou a teprve v odůvodnění rozvede jednotlivé položky.

Za správnější, přesnější a především zákonu odpovídající je třeba považovat systém první. Druhý systém totiž zcela neodpovídá požadavkům § 134 odst. 1 tr. ř., navíc v případném stížnostním řízení není výrok takového usnesení přezkoumatelný. Při použití prvního systému je v takovém řízení dána i možnost částečných změn (jednotlivých položek) výroku, shledá-li stížnostní orgán, že o nich bylo rozhodnuto nesprávně či nepřesně.

V této souvislosti je třeba připomenout shora uvedenou argumentaci, že je nutno rozhodnout o celém uplatněném nároku obhájce (tedy i o případně nepřiznané části), a že nelze vzájemně kompenzovat jednotlivě požadované položky.

V obecné rovině je ještě zapotřebí uvést, že orgán, který o návrhu obhájce rozhoduje, *přezkoumává správnost účtování* úkonů právní služby poskytnutých ustanoveným obhájcem, *nikoliv však kvalitu úkonů* poskytnuté právní služby (srov. R 42/91). *Nepřihlíží přitom k plněním*, která obviněný, příp. rodinní příslušníci obviněného, poskytli ustanovenému obhájci v souvislosti s úkony obhajoby (srov. R 11/93). To však neplatí, pokud obhájce v návrhu na palmare o takové plnění sám celkově požadovanou částku sníží.

Odlíšný (a v praxi ojedinělý) názor zaujal jistý krajský soud, který ke stížnosti odsouzeného zrušil usnesení okresního soudu, jímž byla ustanovenému obhájci požadovaná částka v plném rozsahu přiznána, a sám rozhodl tak, že obhájcův návrh zamítl. Po zjištění, že obhájce přijal od stěžovatele a jeho rodiny v dolarech částku, která v přepočtu na české koruny vícenásobně převyšovala to, co obhájce mohl podle advokátního tarifu požadovat, odůvodnil svůj výrok tak, že „není zákonné ani spravedlivé, aby obhájci bylo českým státem zapláceno znovu to, co již má uhrazeno, když stejně tak by nebylo spravedlivé, aby český stát vymáhal po odsouzeném odměnu a výdaje, které za odsouzeného uhradil obhájci, stran nichž odsouzený prokázal, že je již zaplatil“.

V praxi se v poslední době vyskytl judikaturou dosud neřešený případ, kdy ustanovený obhájce po právní moci odsuzujícího rozsudku podal soudu návrh na rozhodnutí podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř., pověřený soudní tajemník jeho návrh akceptoval, palmare mu přiznal a usnesení doručil státnímu zástupci a obhájci. Odsouzenému se však doručit nepodařilo, neboť v mezidobí (po právní moci rozsudku) zemřel. Vznikly tak otázky, zda a příp. kdy toto usnesení nabylo právní moci, zda v budoucnu bude přicházet v úvahu usnesení podle § 155 a § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. apod.

Domnívám se, že popsanou situaci je třeba řešit obdobně, jako když obviněný zemře v průběhu trestního stíhání. Tehdy se trestní stíhání usnesením zastaví a stejnopis usnesení se doručí státnímu zástupci, případně obhájci (byl-li obviněnému ustanoven nebo obviněný si jej zvolil), event. i poškozeným (pokud ve věci vystupují). Usnesení vydané podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. nabyde právní moci marným uplynutím lhůty ke stížnosti státnímu zástupci a ustanovenému obhájci. Usnesení podle § 155 a § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. již nebude přicházet v úvahu, neboť zemřelého odsouzeného nelze zavazovat ani k povinnosti nahradit státu byť jen část nákladů nutných k provedení trestního řízení. Tuto skutečnost postačí poznamenat ve spise, nebude-li obsažena již v odůvodnění usnesení o palmare vydaného podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř.

Na situaci, kdy zemře ustanovený obhájce, pamatuje zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění zákona č. 210/1999 Sb. Podle jeho novelizovaného ustanovení § 27 odst. 5 zemře-li advokát, který vykonával advokacii samostatně, soud podle zvláštního právního předpisu (§ 175e o. s. ř.) na návrh Komory ustanoví nástupce zemřelého advokáta, pokud s ustanovením souhlasí, správcem té části dědictví, kterou zemřelý advokát používal k výkonu advokacie. V případě, že zemře advokát, který vykonával advokacii společně s jinými advokáty (ať už ve sdružení nebo jako společník veřejné obchodní společnosti), je třeba postupovat ve smyslu § 14, resp. § 15 citovaného zákona.

Podle § 151 odst. 3 věta třetí tr. ř. na návrh obhájce může orgán činný v trestním řízení *přijmout opatření, aby obhájci byla poskytnuta* ještě před skončením

restního stíhání *přiměřená záloha* na odměnu a náhradu hotových výdajů, jestliže je to odůvodněno dobou trvání restního stíhání nebo jinými závažnými důvody.

Z tohoto zákonného textu je třeba dovozovat, že *příznat zálohu lze v jakékoli fázi restního stíhání, vždy však jen k návrhu obhájce*. Orgánem příznávajícím zálohu proto může být jak vyšetřovatel, tak státní zástupce nebo předseda senátu. Půjde-li o věc, v níž bylo restní stíhání obviněného podmíněně zastaveno, přijme opatření k poskytnutí zálohy ten orgán, který takové rozhodnutí tzv. mezitímní povahy učinil. Předseda senátu proto nebude příslušný k takovému opatření, jestliže restní stíhání podmíněně zastaví státní zástupce. Podá-li obhájce návrh na poskytnutí zálohy v takovém případě nesprávně u okresního soudu, předseda senátu tento návrh postoupí příslušnému státnímu zástupci.

K přijetí zálohy dochází *opatřením*, proto rozhodnutí o přiznané záloze nemá formu usnesení, které by bylo třeba zasílat též obviněnému. Přiznaná výše zálohy nemá z hlediska pozdějšího rozhodování o přiznání odměny a náhradě hotových výdajů ve smyslu § 151 odst. 3 věty první tr. ř., nebo rozhodování podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. žádnou závaznost, a tedy nedochází ke zkrácení práva obviněného namítat nesprávnost určení výše odměny a náhrady hotových výdajů přiznaných ustanovenému obhájci.

V praxi bude obvykle postačovat, aby předseda senátu (příp. jím pověřený pracovník) o přijetí takového opatření učinil *záznam ve spise* a vypracoval *poukaz pro účetní soudu*, aby příslušná částka byla obhájci zaslána. Je však třeba dbát toho, aby *výše poskytnuté zálohy nepřevyšovala úhrn* odměny a náhrady hotových výdajů za úkony provedené k datu, kdy se záloha poskytuje. Pokud by totiž k tomu došlo, mohly by v budoucnu vzniknout problémy s jejich vrácením.

Zálohové poskytnutí odměny a náhrady hotových výdajů zákon demonstrativně podmiňuje existencí některého z uváděných důvodů.

Dobou restního stíhání je třeba rozumět takovou dobu, která výrazněji překračuje obvyklou dobu trvání restního stíhání, takže nelze od obhájce žádat, aby dlouhodobě nesl všechny výdaje spojené s výkonem obhajoby a zároveň mu nebyla poskytnuta ani část odměny. Půjde zejména o případy, kdy došlo k podmíněnému zastavení restního stíhání a dosud nenastaly účinky zastavení restního stíhání (§ 308 odst. 3 tr. ř.), nebo o případy, kdy restní stíhání běží několik let (tehdy nelze ani vyloučit, že obhájci bude k jeho návrhům poskytnuta záloha opakovaně).

Jinými závažnými důvody je třeba rozumět zejména případy, kdy v průběhu restního stíhání dojde ke změně obhájce (např. tak, že obviněný využije svého práva zvolit si obhájce udělením plné moci), a dříve ustanovený obhájce již ve věci nevykonává žádné úkony.

V Komentáři k restnímu řádu (Šámal, Král, Baxa, Púry – C. H. Beck, Praha 1995, str. 604) je prezentován názor, podle něhož je třeba při výkladu § 151

odst. 3 posl. věty tr. ř. vycházet z toho, že záloha představuje částku poskytnutou na odměnu a náhradu hotových výdajů obhájci za úkony již provedené, která se dodatečně zúčtuje při rozhodování po skončení trestního stíhání (*srov. slova poskytnuta ještě před skončením trestního stíhání*). Pokud již trestní stíhání pravomocně skončilo, nepřichází v úvahu poskytování zálohy (i když o ni obhájce ještě před skončením trestního stíhání požádal a o jeho žádosti nebylo rozhodnuto), ale vždy jen rozhodování o odměně a náhradě hotových výdajů ve smyslu § 151 odst. 3 věta první tr. ř.

Obdobný názor je zastáván i v jiném Komentáři k trestnímu řádu (Růžička a kol. – Eurounion, Praha 1998, str. 631). Tam autoři navíc uvádějí, že nebude-li návrh obhájce shledán důvodným, příslušný orgán jej opatřením, v němž uvede důvody svého postupu, zamítne.

Prvý z těchto názorů byl určitou dobu po jeho publikaci respektován, v posledních letech se však soudní praxe sjednotila na názoru zcela opačném (*srov. SR 2/97, BA 3/97, BA 6 – 7/97*). Citované ustanovení tr. ř. nevyklučuje, aby záloha byla poskytnuta i po skončení trestního stíhání (*arg. slovy „ještě před“*). Je třeba vycházet i z účelu tohoto ustanovení, kterým nepochybně je, aby ustanovený obhájce, který má nárok na palmare vůči státu, byl za vykonanou práci alespoň zálohově odměněn. Přitom odměna by mu nemohla být vyplacena po skončení trestního stíhání mnohdy jen proto, že usnesení vydané podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. nebylo možno doručit odsouzenému (např. když odsouzený cizinec byl vyhoštěn a je neznámého pobytu) a nemohlo tak nabýt právní moci.

V soudní praxi není zastáván ani názor, že by návrh obhájce na zálohu měl být zamítnut. Jednak je na úvaze příslušného orgánu, zda shledá důvody pro poskytnutí zálohy a zálohu obhájci skutečně zaplatí (*srov. slovo „může“*), jednak tento orgán nečiní žádná rozhodnutí, nýbrž přijímá opatření. Postačí proto zcela neformálním způsobem (*např. dopisem*) obhájci sdělit, že nebyly shledány důvody pro poskytnutí zálohy, aniž by takový postup bylo zapotřebí blíže odůvodňovat. Ostatně obhájce proti takovému postupu nemůže nic namítat (*stěžovat si apod.*).

K některým problémům souvisejícím s výkladem advokátního tarifu

Úvodem této části práce je třeba předeslat, že v ní nebudou citována do-
slovně a všechna ustanovení advokátního tarifu. Jednak jeho plný text mají čte-
náři nepochybně k dispozici, jednak práce by se stala příliš rozsáhlou. Pokud
přesto budou některá ustanovení AT citována, pak buď proto, aby bylo dosaženo
určité provázanosti textu, nebo proto, aby byl zdůrazněn význam takového usta-
novení pro rozhodování právě v trestním řízení. Z tohoto důvodu také nebude vě-
nována větší pozornost těm ustanovením AT, která mají význam spíše pro řízení
civilní (ostatně občanskoprávní judikatura k těmto ustanovením byla souhrnně
a přehledně zpracována v již zmíněném zvláštním čísle BA ze září 1999).

Podle **§ 1 odst. 2 věta první AT** při stanovení nákladů řízení, jejichž náhrada
se klientovi přiznává rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu, se výše odměny
advokáta určí podle ustanovení o mimosmluvní odměně. Tímto ustanovením se
řídí i určení výše odměny advokáta ustanoveného soudem (**§ 1 odst. 3 AT**).

Advokát má vedle nároku na odměnu advokáta též nárok na náhradu hoto-
vých výdajů a na náhradu za promeškaný čas za podmínek a ve výši stanovené
AT. Jiné náklady advokáta, zejména náklady na běžné administrativní práce,
jsou zahrnuty v odměně advokáta (**§ 2 odst. 1 a 2 AT**).

Výše mimosmluvní odměny se stanoví podle sazby mimosmluvní odměny za
jeden úkon právní služby a podle počtu úkonů právní služby, které advokát ve věci
vykonal (**§ 6 odst. 1 AT**). Na ustanovení **§ 7 AT** o sazbě mimosmluvní odměny
podle tarifní hodnoty navazuje ustanovení **§ 10 odst. 2, 3 AT**, které stanoví, co se
považuje za tarifní hodnotu při obhajobě v trestním řízení. Podle tohoto klíče se
pak poměrně jednoduchým způsobem vypočte sazba mimosmluvní odměny v zá-
vislosti na trestní sazbě stanovené u toho kterého trestného činu.

Takto vypočtená sazba platí i v řízení proti mladistvým obviněným, neboť
ustanovení **§ 10 odst. 4 AT** výslovně stanoví, že *k zákonnému snížení sazby
u mladistvých se nepřihlíží*.

Naproti tomu se sazba odměny ustanoveného obhájce *u zvlášť nebezpeč-
ných recidivistů* zvyšuje a určí se v závislosti na trestní sazbě toho kterého
trestného činu upravené podle § 42 odst. 1 tr. zák. Zvýšení trestní sazby u ta-
kovýchto pachatelů (podobně jako její snížení u mladistvých) totiž vyplývá přímo
ze zákona a pokud by zákonodárce chtěl, aby i u nich byla odměna určována
podle základní trestní sazby, jistě by to vyjádřil (stejně jako u mladistvých) ve
zvláštní části AT.

Obdobně a ze stejných důvodů se sazba odměny ustanoveného obhájce zvyšuje i při ukládání trestu odnětí svobody pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch zločinného spolčení (§ 44 tr. zák.).

Advokátní tarif nemá zvláštní ustanovení ani o výši mimosmluvní odměny ustanoveného obhájce za úkony právní služby v trestním řízení, které je *vedeno v cizím státě* a podle tamního práva. V takovém případě (např. v řízení o vydání do ciziny – § 379 a násl. tr. ř.) je třeba při stanovení výše odměny vycházet z trestní sazby, kterou je obviněný v takovém řízení skutečně ohrožen. To však znamená zjistit (např. z mezinárodního zatykače) přesné označení trestných činů, pro něž byl takový zatykač na obviněného vydán, včetně druhu a výměry trestů, které obviněnému hrozí.

S touto problematikou souvisí i otázka stanovení sazby mimosmluvní odměny v případě, že v průběhu trestního řízení dojde ke *změně právní kvalifikace*, nebo dokonce ke *změně trestního zákona*.

Pokud např. v řízení před soudem bude obviněný upozorněn na možnost posouzení žalovaného skutku podle přísnějšího ustanovení zákona (srov. § 190 odst. 2 tr. ř. a § 225 odst. 2 tr. ř.), bude ustanovenému obhájci od tohoto okamžiku náležet výše odměny podle sazby stanovené pro přísnější trestný čin. Tak tomu bude i v případě, že obviněný nakonec uznán vinným tímto trestným činem nebude (srov. R 17/92).

Bude-li obviněný nepravomocným rozsudkem uznán vinným mírnějším trestným činem, než podle kterého posuzovala skutek obžaloba, a podá-li odvolání proti takovému rozsudku jen obviněný, bude obhájci náležet v odvolacím (a příp. i dalším) řízení výše odměny podle sazby stanovené zákonem pro tento mírnější trestný čin. S ohledem na ustanovení § 259 odst. 3 tr. ř. totiž nemůže být uznán vinným v odvolacím (ani v dalším) řízení přísnějším trestným činem (srov. SR 46/95).

Naproti tomu skutečnost, že v průběhu trestního řízení došlo ke změně trestního zákona, která znamená zvýšení trestní sazby u trestného činu, pro nějž je obviněný stíhán, nemá vzhledem k zásadě uvedené v § 16 odst. 1 tr. zák. vliv na výši odměny ustanoveného obhájce (srov. SR 1/96).

V ustanovení **§ 11 odst. 1, 2 AT** jsou taxativně vyjmenovány *úkony právní služby*, za něž náleží mimosmluvní odměna v plné výši, resp. poloviční výši. Odst. 3 tohoto ustanovení uvádí, že za úkony právní služby neuvedené v předchozích odstavcích náleží odměna jako za úkony, jimž jsou svou povahou a účelem nejbližší. Na něj navazuje § 12, v němž jsou vymezeny podmínky pro zvýšení nebo snížení mimosmluvní odměny.

U úkonů právní služby mimořádně obtížných může advokát zvýšit mimosmluvní odměnu až na trojnásobek (**§ 12 odst. 1 AT**). Vyhláška demonstrativně uvádí, že o takové úkony půjde zejména

- je-li k nim třeba použití cizího práva nebo cizího jazyka,
- nebo půjde-li o úkony právní služby časově náročné.

Publikovaná judikatura k vymezení naposledy uvedených pojmů chybí. Lze však soudit, že podmínka „*použití cizího jazyka*“ bude z formálního hlediska splněna, jestliže obhájce bude jednat s obviněným, který je cizím státním příslušníkem a neovládá český jazyk. Je pak lhostejno, ovládá-li obhájce cizí jazyk sám, nebo k jednání musel použít tlumočnicka. Šlo-li by o věc, v níž by měl být obviněný vydán do cizího státu, kde se měl dopustit trestné činnosti, byla by formálně splněna i další z alternativních podmínek „*použití cizího práva*“.

Za úkon „*časově náročný*“ pak bude možno považovat takový úkon, který bude vykonáván mimo stanovenou pracovní dobu advokátní kanceláře (ta je obvykle osmihodinová a měla by být viditelně označena pro veřejnost), tedy zpravidla ve večerních a nočních hodinách, jakož i o sobotách, nedělích a svátcích. Při posuzování tohoto úkonu je však třeba mít na paměti, že hledisko časové náročnosti je vlastně již obsaženo v předchozích ustanoveních § 11 odst. 1 písm. c), e), f) a g) AT.

Jelikož výčet úkonů právní služby „*mimořádně obtížných*“ je v AT uveden jen demonstrativně, lze na takové úkony usuzovat i v jiných případech. Tak tomu může být např. v kauzách značně medializovaných, kdy jednání před soudem probíhají ve vypjaté atmosféře za široké účasti veřejnosti a při nichž je také obhájce vystaven tlaku sdělovacích prostředků (obdobně Jiří Lněnička, Právní praxe č. 7/99, str. 459).

V této souvislosti je třeba akcentovat, že pouhé formální splnění v AT uvedených demonstrativních (příp. dalších) podmínek nemusí nutně znamenat, že půjde zároveň o úkon právní služby „*mimořádně obtížný*“. Již z použité terminologie je třeba usuzovat, že nemůže jít jen o běžnou obtížnost, nýbrž o obtížnost skutečně neobvyklou, zvláštní, tedy mimořádnou.

V dosud uvedených případech by zřejmě o takovou obtížnost nešlo, pokud by např. v řízení o vydání do ciziny podle § 379 a násl. tr. ř. bylo již z mezinárodního zatykače patrné, pro jaký trestný čin byl zatykač na obviněného vydán a jaký trest mu hrozí. Obdobně by tomu bylo např. při tlumočení z jazyka či do jazyka anglického, německého, ruského (i dalších) v trestních věcech nikterak komplikovaných a složitých.

Na druhé straně by podmínka mimořádné obtížnosti nejspíš byla naplněna, pokud by použití cizího práva či jazyka vyžadovalo nadstandardní vědomosti (např. z oblasti lékařství, jaderné energetiky, stavebnictví apod.), nebo by šlo o užití jazyka v našich poměrech velice málo frekventovaného (např. japonského, čínského, finského apod.).

V judikatuře byl pojem „*mimořádná obtížnost*“ vymezen zatím jen sporadicky, až už způsobem negativním nebo pozitivním. Stalo se tak v oblasti trestního práva (srov. SR 48/95) a v oblasti práva správního (srov. SJ ve věcech správních č. 2/98 a BA č. 4/98, str. 54 a násl.). O věc mimořádně obtížnou nepůjde tehdy, bylo-li nutno

v ní provést větší množství úkonů, nebo tehdy, jestliže řešení právní otázky nebylo dosud uveřejněno v publikované judikatuře. Za takovou věc by ji však bylo možno považovat, pokud by se v ní řešily velmi složité skutkové nebo právní otázky.

V každém případě je třeba zdůraznit, že je vždy zcela v kompetenci příslušného orgánu činného v trestním řízení, aby obhájcovo vyúčtování náležitě přezkoumal a přiznal mu účtované zvýšení mimosmluvní odměny jen tehdy, budou-li uvedené zákonné podmínky beze zbytku splněny. Jelikož jde mnohdy o posouzení značně složité, nabízí se otázka, zda takové rozhodnutí by neměl učinit přímo předseda senátu.

Na rozdíl od případů, kdy obhájce zvýší mimosmluvní odměnu, se případy, kdy obhájce sníží mimosmluvní odměnu až o polovinu, jak umožňuje ustanovení **§ 12 odst. 2 AT**, v soudní praxi téměř neobjevují.

Při spojení dvou nebo více věcí, pro něž spojení ke společnému projednání není stanoveno zákonem, se zvyšuje mimosmluvní odměna náležející ve věci s nejvyšší tarifní hodnotou o polovinu mimosmluvní hodnoty, jež by jinak náležela v ostatních spojených věcech (srov. **§ 12 odst. 3 AT**). Jsou-li tyto zákonné podmínky splněny (a obhájce zvýšení mimosmluvní odměny účtuje), stane se tak obligatorně (srov. slova „se zvyšuje“).

V praxi trestních soudů není jasné, na jaké případy by toto ustanovení mělo vlastně dopadat. Z ustanovení § 20 tr. ř. totiž vyplývá povinnost konat společné řízení o všech trestních věcech téhož obviněného a proti všem obviněným, jejichž trestní věci spolu souvisí. Pak by ovšem aplikace § 12 odst. 3 AT v trestním řízení prakticky neměla přicházet v úvahu. Na tom by podle mého soudu neměla nic měnit ani skutečnost, že ke spojení věcí ke společnému řízení dochází až rozhodnutím příslušného orgánu, neboť tím se jen formálně plní povinnost obligatorně stanovená zákonem.

Podle **§ 12 odst. 4 AT** jde-li o společné úkony při zastupování nebo obhajobě dvou nebo více osob anebo jde-li o obhajobu v trestním řízení vedeném pro trestné činy spáchané ve vícečinném souběhu, náleží advokátovi za každou takto zastupovanou nebo obhajovanou osobu nebo za každý takto stíhaný trestný čin mimosmluvní odměna snížená o 20 %.

Jakkoliv se může jevit takováto úprava ve srovnání s předchozí, která vycházela při souběhu trestných činů ze sazby za nejpřísnější trestný čin, méně srozumitelnou, poměrně složitou a při výpočtech sazby mnohdy velmi komplikovanou, je třeba se s tímto stavem smířit (alespoň do příští novelizace) a pokusit se najít jednotný pohled při výkladu jednotlivých pojmů tohoto ustanovení.

V první řadě je třeba vždy vážit, zda jde o **společný úkon** při obhajobě v trestním řízení, neboť to má základní význam pro výpočet sazby. Jde-li totiž o společný úkon při obhajobě např. pro dva trestné činy spáchané ve vícečinném souběhu [např. o první poradu s klientem včetně převzetí a přípravy obhajoby

podle § 11 odst. 1 písm. b) AT, a o další poradu s klientem přesahující jednu hodinu podle § 11 odst. 1 písm. c) AT], přísluší obhájci odměna za každý stíhaný trestný čin snížená o 20 %. Nejde-li však o společný úkon a týká-li se jen jednoho ze sbíhajících se trestných činů [např. účasti obhájce při vyšetřovacím úkonu podle § 11 odst. 1 písm. e) AT], přísluší obhájci odměna za uvedený trestný čin nesnížená o 20 %.

Dalším problémem v soudní praxi při aplikaci tohoto ustanovení je výklad pojmu „*vícečinný souběh*“.

Pro základní orientaci v této problematice lze stručně uvést, že **vícečinný souběh** předpokládá více skutků a každý z těchto skutků se posuzuje jako samostatný trestný čin. Pachatel v takovém případě více skutky spáchá trestné činy různých skutkových podstat. Jde o samostatné trestné činy, kdy posuzování jednoho z nich není na druhém závislé.

Naproti tomu při **jednočinném souběhu** jde o skutek jediný, jímž pachatel spáchá více trestných činů. V takovém případě nelze jeden trestný čin oddělit od druhého, souvislost mezi nimi je natolik těsná, že jsou nerozlučně spojeny.

Přestože judikatura z oblasti trestního práva hmotného je v tomto směru poměrně bohatá, přetrvávají rozdílné pohledy na výklad uvedených pojmů. Nejednotnost výkladu se může prohloubit, když o palmare bude rozhodovat z pověření předsedy senátu justiční čekatel, soudní tajemník nebo vyšší soudní úředník. Proto vždy, když si tento pověřený pracovník nebude správností svého názoru na věc zcela jistý, měl by tuto otázku konzultovat s předsedou senátu (příp. jej požádat o písemné stanovisko, které by se stalo součástí spisu).

Problematika posouzení vícečinného souběhu může být navíc komplikována tím, že orgány přípravného řízení mohou posuzovat např. útoky proti majetku páchané po delší dobu jako dva (příp. tři, čtyři) trestné činy krádeže, avšak soud v pravomocném odsuzujícím rozsudku uzná pachatele vinným jen jediným pokračujícím trestným činem krádeže. Půjde-li o takový případ, bude obhájci náležit za každý stíhaný trestný čin mimosmluvní odměna snížená o 20 %. Pro určení tarifní hodnoty a sazby mimosmluvní odměny je totiž rozhodný stav v době započítání úkonu právní služby (srov. BA č. 10/99).

Sazbu mimosmluvní odměny za již provedené úkony tedy nelze při rozhodování o palmare změnit, i když dodatečně bude pravomocným rozsudkem původně používaná právní kvalifikace změněna. Třeba jen připomenout, že uvedená zásada platí i obráceně, tedy pro případ, že by tatáž věc byla v přípravném řízení posuzována jako jediný pokračující trestný čin krádeže, ale v odsuzujícím rozsudku by ji soud kvalifikoval jako několik trestných činů krádeže spáchaných ve vícečinném souběhu.

S uvedenou problematikou úzce souvisí také *otázka vzájemného zastupování se obhájci* a způsob účtování palmare při takovém zastoupení. Problém

není v tom, kterému z obhájců (zda substitutovi, nebo substituentovi), nárok na palmare vznikne. Už dřívější judikaturou (srov. R 14/92) bylo vyloženo, že pokud se dá obhájce ustanovený v trestním řízení v rámci svého pověření zastoupit jiným advokátem, vzniká nárok na palmare pouze ustanovenému obhájci, nikoli substitutovi.

Problém není ani ve výkladu, zda zadání a převzetí substitute je úkonem právní služby (§ 11 AT), neboť není sporu o tom, že za takový úkon nemůže být považována. Substitucí naopak nesmí docházet ke zvýšení odměny za poskytování právní služby.

Problémy ale už vznikají, jestliže se obhájci zastupují v průběhu hlavního líčení, které trvá delší dobu (někdy i několik dnů či dokonce týdnů). Bude-li obhájce obhajovat obviněného, jemuž byl ustanoven, a zároveň v substituci i dalšího obviněného, bude mu náležet za dobu společné obhajoby odměna snížená o 20 % (např. u trestného činu oceněného sazbou 1 000 Kč půjde o 800 Kč). Stejně snížená odměna náleží též obhájci druhého obviněného, který se dal zastupovat (substituci si obhájci vyrovnají mezi sebou). V konečném efektu tak stát v uvedeném příkladu vyplatí oběma obhájcům 1 600 Kč namísto částky 2 000 Kč.

Názorný příklad se však v praxi objevuje jen zřídka. Vzájemné zastupování obhájců se prolíná, mnohdy nečiní dobu celých dvouhodin (a někdy ani není v protokole o hlavním líčení náležitě zaznamenáno). Protože z AT vyplývá, že mimosmluvní odměna za úkon právní služby činí celou sazbu (příp. její polovinu), je třeba dovodit, že stanovené sazby nelze matematicky dělit podle minut vzájemného zastoupení či podle jiných hledisek. Úkon právní služby je odměňován od jeho počátku (příp. od druhé či další dvouhodiny), proto obhájce nemůže být zkrácen na odměně za účast na úkonu, za nějž by už byl odměněn základní sazbou. Za tyto úkony mu náleží celá (nesnížená) odměna a k jejímu snížení dojde až za další započaté dvouhodiny, které nebyly odměněny sazbou v nesnížené výši.

Například při hlavním líčení s dvěma obviněnými a dvěma obhájci, které trvalo 2 hodiny, přičemž první obhájce se zúčastnil celého hlavního líčení a současně v jeho druhé hodině trvání zastupoval druhého obhájce, který po jedné hodině odešel, bude náležet každému obhájci odměna za celý úkon v nesnížené sazbě.

Pokud by však ve stejném případě hlavní líčení trvalo 6 hodin a 15 minut čistého času, náležela by každému obhájci odměna za 1 úkon v nesnížené sazbě, a stejně tak každému z nich odměna za 3 úkony snížená u každého z nich o 20 %. Podle stejných hledisek by se postupovalo i v případech daleko komplikovanějších.

Při rozhodování o snížení mimosmluvní odměny podle § 12 odst. 4 AT může vzniknout problém související s novelizovaným ustanovením § 15a AT. V advo-

kátním tarifu není výslovně uvedeno, jakým způsobem je třeba při výpočtu postupovat, tedy zda má být 10 % podle § 15a odečteno už od tarifních hodnot uvedených v § 10, nebo až od hodnot vypočtených po snížení podle § 12 odst. 4. Je proto zapotřebí vycházet ze systematického řazení AT a nejdříve od součtu tarifních hodnot jednotlivých trestných činů odečíst 20 % podle § 12 odst. 4 AT. Teprve poté se takto vypočtená celková částka sníží o 10 % podle § 15a AT (srov. R 15/2000). Chybným je proto postup, při němž se od součtu tarifních hodnot jednotlivých trestných činů paušálně odečte 30 %.

V soudní praxi činil a nadále činí velký problém *výklad pojmu „úkon právní služby“* ve smyslu **§ 11 AT** (§ 16 předchozího AT). V dřívějším AT některé úkony chyběly, jiné nebyly formulovány příliš obratně, proto se tyto nedostatky musely dohánět výkladovou praxí soudů. Nový AT měl tyto problémy odstranit, nelze však říci, že by se mu to bezezbytku podařilo. Některé problémy přetrvávají, neboť ani soudní judikatura se v jejich řešení neshodla, jiné na vyřešení teprve čekají.

Judikaturou soudů byly úkony právní služby vymezeny v pozitivním i negativním smyslu slova. Tak např. bylo publikováno, že takovým úkonem je každý výslech svědka či doplňující výslech obviněného (srov. R 12/93, PR 5/96, PR 9/96, R 46/97, SJ 2/99). Naproti tomu bylo uveřejněno, že úkonem právní služby není např. další porada s klientem, která nepřesáhla jednu hodinu (srov. BA 1/97 – 62, BA 6 – 7/98).

V obecné rovině je třeba zdůraznit, že ustanovený obhájce by měl mít k účasti na jednotlivých úkonech právní služby či k jejich provedení pokyn nebo alespoň souhlas obviněného (výjimku mohou tvořit jen nesvéprávní obvinění). Pak by nevznikly pochybnosti, že účast obhájce na úkonech není vždy motivována jen věcnou stránkou obhajoby, jako spíše důvody honorářovými.

Značná nejednotnost soudní praxe je celá dlouhá léta ve výkladu úkonu právní služby podle **§ 11 odst. 1 písm. b) AT**. Jedny soudy považují *první poradou obhájce s klientem* za nutnou podmínku pro účtování plné odměny (srov. SR 3/95 – 80) a při jejím nesplnění přiznávají obhájci odměnu jen ve výši jedné poloviny, druhé takovou poradou za nutnou podmínku nepovažují (srov. SR 3/95 – 79).

Osobně považuji za správný názor první. Jestliže AT hovoří o „první poradě s klientem včetně převzetí a přípravy obhajoby“, je mimo jakoukoliv pochybnost, že upřednostňuje první poradou před převzetím a přípravou obhajoby. Jednak první poradou staví na první místo, jednak do ní začleňuje převzetí a přípravu obhajoby (srov. slovo včetně). Pokud proto k první poradě nedošlo, nemůže obhájci za uvedený úkon náležet plná odměna, nýbrž jen její polovina [§ 11 odst. 3, § 11 odst. 2 písm. e) AT]. Neuvede-li obhájce při vyúčtování, že první poradou se uskutečnila, je třeba činit závěr, že k takové poradě nedošlo.

Takový postup je zákonný a spravedlivý. Vždyť činnost obhájce v takových případech spočívá mnohdy jen v tom, že založí spisový svazek a posléze

převezme soudní rozhodnutí (např. ve věci, v níž byl ustanoven v rámci řízení o stížnosti pro porušení zákona). V řadě věcí poradu s klientem ani uskutečnit nelze (např. v řízení proti uprchlému, nebo proto, že klient zemřel). Je proto třeba odlišit jej od případu, kdy obhájce vůbec nevznikne nárok na odměnu (srov. SR 4/95), i od případu, kdy má nárok na plnou odměnu, neboť k první poradě s klientem došlo.

Jestliže se první porada obhájce uskutečnila, nezáleží již na tom, jak dlouho trvala a jakým způsobem byla provedena (srov. BA 6 – 7/96 – 63). I když obvykle půjde o osobní ústní rozmluvu mezi obhájcem a obviněným, nelze vyloučit její provedení telefonicky, příp. písemnou korespondencí (dopisy, faxové zprávy apod.).

Obdobně nezáleží na tom, v jakém časovém okamžiku byla tato první porada provedena. Bylo by sice ideální, aby k ní došlo současně s převzetím a přípravou obhajoby, ale takový požadavek je v praxi většinou nesplnitelný. K první poradě obhájce s klientem obvykle dochází před prvním výsledkem obviněného, lze však akceptovat její provedení i v pozdějším stadiu trestního řízení (např. před jednáním). Někdy totiž obhájce ani nemusí mít možnost v dřívějším termínu první poradu s obviněným uskutečnit (např. je-li ustanoven až v průběhu odvolacího řízení, nebo nedbá-li obviněný jeho výzev, aby se k poradě dostavil apod.).

Z tohoto pohledu je třeba mít pochybnosti o rozhodnutí jednoho soudu druhého stupně, který nepovažoval za první poradu obhájce s klientem takovou, která se uskutečnila až v souvislosti s prostudováním spisu po skončeném vyšetřování. Přesvědčivou se nejeví ani argumentace, že porada měla být provedena co nejdříve po ustanovení advokáta obhájcem, aby byla respektována ustanovení § 16 odst. 2 a § 17 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii. Není totiž důvodu cokoli měnit na zásadě, že soud při rozhodování o palmare nepřezkoumává kvalitu poskytnutých úkonů právní služby (srov. R 42/91). Pak ale není ani důvodu zkoumat, zda obhájce jednal svědomitě, nebo zda dodržel pravidla profesionální etiky.

Za první poradu však nelze považovat samostatné studium spisového materiálu obhájcem. Takovou činnost obhájce by bylo možno podřadit pod pojem „příprava obhajoby“, ne však pod pojem „porada“, takže by se mu přiznala odměna jen ve výši jedné poloviny úkonu (srov. SR 80/95).

Vzniknou-li pochybnosti, zda se první porada obhájce s klientem uskutečnila, je třeba provést v tomto směru důkazy. Problémy nejspíš nebudou, jestliže obviněný se bude nacházet ve vazbě. Pak bude postačovat písemný dotaz na příslušnou věznicu, zda a po jakou dobu obhájce obviněného navštívil. Složitější situace vznikne, bude-li obviněný na svobodě. Pak bude zapotřebí vyzvat obhájce, aby takovou poradu prokázal (může se tak stát např. písemným potvrzením či prohlášením obviněného). V krajním případě bude možno se spokojit s tvrzením

samotného obhájce, zvláště když přesvědčivě uvede kdy, kde a za jakých okolností první poradu s klientem uskutečnil.

Obdobný postup je třeba zvolit v případě pochybností o tvrzené *další poradě přesahující jednu hodinu* [§ 11 odst. 1 písm. c) AT]. Bude-li zjištěno, že obhájce s obviněným uskutečnil dvě nebo více porad, které sice v součtu čistých časů přesáhly jednu hodinu, ale žádná z nich nedosáhla časového limitu jedné hodiny, odměna podle cit. ustanovení obhájci nenáleží (srov. BA 1/97 – 62 a nejnověji citovanou judikaturu).

Takový názor plně odpovídá gramatickému výkladu citovaného ustanovení AT, jakkoliv ve svém důsledku může nabádat obhájce, aby si „hlídal“ čas a třeba i „uměle“ prodlužoval trvání každé další porady s obviněným, aby přesáhla jednu hodinu. Při doslovném výkladu nelze případné dvě či další porad kratší jedné hodiny počítat. Bez změny AT nelze akceptovat názor, že při použití rozšiřujícího výkladu by počítání takových porad bylo možné.

To ovšem neznamená, že by další porad nepřesahující jednu hodinu nebyla úkonem právní služby. Jde rovněž o úkon právní služby, ale takový, za který nenáleží odměna podle § 11 AT. Náklady spojené s takovým úkonem (např. náhrada hotových výdajů a náhrada za promeškaný čas) mu však náleží. Pokud je obhájce vyúčtuje, příslušný orgán o nich rozhodne podle § 13 a § 14 AT (viz dále).

Výklad pojmu „*písemné podání soudu nebo jinému orgánu týkající se věci samé*“ ve smyslu § 11 odst. 1 písm. d) AT nečiní v praxi problémy. Písemné podání musí mít potřebné náležitosti a z hlediska obsahu se musí týkat podstaty věci. Proto za takový úkon právní služby nelze považovat písemné podání, jímž obhájce omlouvá svou neúčast u jednání, jímž sděluje novou adresu obviněného, jímž jen opakuje předchozí návrh na zastavení trestního stíhání či na postoupení věci jinému orgánu (taková běžná podání nelze ani počítat a pak dovozovat, že o takovém úkonu již jde).

Charakter písemného podání soudu ve smyslu citovaného ustanovení AT nemá ani písemně zpracovaná závěrečná řeč obhájce, i když je založena do spisu a stane se součástí protokolu o hlavním líčení. Jde totiž o pomůcku obhájce, která je jen prostředkem k usnadnění a zajištění přesné protokolace jeho závěrečné řeči. Proto mu za takový úkon odměna nenáleží (srov. R 16/2000).

V praxi se vyskytují případy, kdy obhájce se domáhá písemně odůvodněnou žádostí podle § 72 odst. 2 tr. ř. (nebo písemně odůvodněnou stížností proti zamítavému usnesení) propuštění obviněného z vazby. Tuto žádost (nebo stížnost) v dalším písemně odůvodněném podání doplní tak, že obviněný dá písemný slib podle § 73 odst. 1 písm. b) tr. ř., nebo žádá o nahrazení vazby zárukou podle § 73 odst. 1 písm. a) tr. ř. Vzniká pak otázka, zda uvedené další podání je samostatným úkonem právní služby či nikoliv.

Osobně se přikláním k názoru, že v takovém případě se o samostatný úkon právní služby nejedná. Další žádost (či stížnost) má jen povahu doplňujícího, příp. upřesňujícího či rozšiřujícího sdělení obhájce, proto je součástí prvotního úkonu, nikoli úkonem dalším.

Podle **§ 11 odst. 1 písm. e) AT** náleží odměna za *účasť při vyšetřovacích úkonech v přípravném řízení, a to každé započaté dvě hodiny*. Z tohoto znění vyplývá, že nejde o každý jednotlivý úkon, nýbrž o všechny úkony provedené konkrétně v jednom souvislém časovém úseku posuzovaném z hlediska trvání dvou hodin, takže doba všech takových úkonů se sčítá a podle toho se posoudí, zda přesahuje dvě hodiny, či nikoliv. V tomto směru se platný AT liší od předchozího AT [srov. § 16 odst. 1 písm. d)], který obsahoval formulaci „účasť při vyšetřovacím úkonu“. Na posuzovanou otázku nelze proto již aplikovat R 12/93 (srov. R 46/97).

Uvedenou argumentaci lze ještě rozvinout tak, že by mělo jít o všechny vyšetřovací úkony, které jsou konány před stejným orgánem přípravného řízení, obvykle na stejném místě a jsou skončeny v průběhu dvou hodin. Je-li však mezi takovými úkony delší časová přetržka (např. několik hodin), nebo jsou-li provedeny na různých místech od sebe dosti vzdálených (např. několik desítek km), anebo jsou-li provedeny před různými orgány (např. výslech svědkyně u vyšetřovatele, a poté výslech obviněného před soudcem v rámci rozhodování o vzetí do vazby), jde o dva samostatné úkony právní služby (srov. BA 1/98, SJ 2/99).

Správnost těchto názorů byla potvrzena judikaturou z poslední doby. Obecně platí, že ustanovenému obhájci náleží odměna za jeden úkon právní služby, pokud se ve lhůtě dvou hodin účastní více vyšetřovacích úkonů v přípravném řízení. Pokud však se ve lhůtě dvou hodin zúčastní výslechu svědka u vyšetřovatele, a poté výslechu obviněného před soudem rozhodujícím o jeho vazbě, tedy úkonů, z nichž jen první je úkonem vyšetřovacím, jde o dva samostatné úkony právní služby, bez ohledu na jejich případnou časovou návaznost.

Nebude-li zpochybňována výše uvedená obecná zásada, pak se do dvouhodinové lhůty představující jen úkon právní služby podle § 11 odst. 1 písm. e) AT musí započítávat i případné přestávky mezi jednotlivými vyšetřovacími úkony. Teprve v případě, že by provedené úkony i se započtenými přestávkami přesáhly dobu dvou hodin, jednalo by se o další úkon právní služby.

Obhájcovu účast na jednotlivých vyšetřovacích úkonech nelze nikterak omezovat. Považuje-li obhájce účast na tom kterém úkonu za potřebnou pro náležitou obhajobu obviněného, event. má-li k účasti dokonce příkaz od klienta, má nejen právo takového úkonu se zúčastnit, ale následně i nárok na odměnu za účast na úkonu.

Podle **§ 11 odst. 1 písm. f) AT** náleží odměna za *prostudování spisu při skončení vyšetřování, a to každé započaté dvě hodiny*. Jde o samostatný úkon právní služby, k němuž dochází poté, co vyšetřovatel uzná vyšetřování za skon-

čené. Nelze jej proto podřadit pod úkon právní služby ve smyslu § 11 odst. 1 písm. e) AT (účast při vyšetřovacích úkonech v přípravném řízení), a to ani tehdy, pokud bezprostředně navazoval na vyšetřovací úkon a oba úkony by svou celkovou délkou nepřesáhly dobu dvou hodin.

Nejnovější judikatura tuto argumentaci potvrdila a dále rozpracovala. Zdůraznila, že do doby trvání úkonu právní služby nelze započítávat dobu trvání jiného úkonu výslovně uvedeného v § 11 odst. 1 a 2 AT.

V praxi se objevil ojedinělý názor odvolacího soudu, podle něhož obhájci náleží odměna podle § 11 odst. 1 písm. f) AT, jestliže obhájce prostudoval spis samostatně, tedy odděleně a bez přítomnosti obviněného, jemuž byl ustanoven. Argumenty vycházely z příslušných ustanovení trestního řádu a zákona o advokacii, podle nichž obhájce jedná svědomitě, účelně a důsledně využívá všechny zákonné prostředky a způsoby obhajoby, pečuje o to, aby v řízení byly náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují apod. Těmto pravidlům a povinnostem prý obhájce nemůže dostát při tzv. odděleném prostudování spisu.

S tímto názorem nelze souhlasit. *Současné prostudování spisu obhájcem a obviněným* by sice bylo možno považovat za žádoucí, lze si však představit situace (onemocnění, časové zaneprázdnění, kolize s jednáním v jiných věcech), kdy takovému požadavku ani nelze dostát. Navíc pak, dojde-li k samostatnému prostudování spisu obhájcem s vědomím, či dokonce souhlasem obviněného, nelze to považovat za úkon provedený v rozporu se zmíněnými právními předpisy, ani v rozporu s pravidly advokátské etiky. Obhájci proto za takový úkon právní služby odměna náleží.

Opodstatněnost takového závěru je zřejmá i z dalšího textu. *Ke studiu spisu ze strany obhájce totiž může dojít i v jiném časovém úseku trestního řízení.* Obhájce může být obviněnému ustanoven teprve v řízení před soudem (např. po vzetí obviněného do vazby, nebo poté, co předchází obhájce byl povinnosti obhajování zproštěn a místo něho byl ustanoven obhájce jiný apod.), takže až poté má možnost prostudovat spis. Jestliže obviněný takovou možnost měl již při skončení vyšetřování, jestliže takové možnosti využil, pak na něm ani nelze požadovat, aby studoval spis znovu s nově ustanoveným obhájcem.

Studium spisu obhájcem v popsaném případě je samostatným úkonem právní služby neuvedeným v § 11 odst. 1, 2 AT. Vzhledem k § 11 odst. 3 AT za něj přísluší odměna jako za úkon, který je svou povahou a účelem nejbližší. Tím je právě úkon uvedený v § 11 odst. 1 písm. f) AT (srov. též BA 1/99). Není přitom rozhodující, zda obhájce prostudoval celý spisový materiál, byť se jeho klienta týkala jen jeho nepatrná část. Záleží totiž vždy na obhájci, aby sám posoudil (třeba i po poradě s klientem), zda v rámci přípravy kvalitní obhajoby považuje takové zevrubné studium spisu za potřebné.

Dosud citovaných ustanovení § 11 odst. 1 písm. b), f), odst. 3 AT se bezprostředně dotýká i judikatura z poslední doby (srov. R 23/2000). V tomto rozhodnutí je řešena otázka, zda obhájce má nárok na odměnu za úkon právní služby spočívající ve studiu spisu poté, co byl obviněnému ustanoven až v průběhu odvolacího řízení. Nejvyšší soud zaujal názor (obdobný názoru výše uvedenému), že v takovém případě obhájci přísluší odměna a náhrada vynaložených nákladů, neboť studium spisu za situace, kdy obhájce neměl možnost se s trestním spisem seznámit, jako by měl v případě, kdy by byl ustanoven od počátku trestního řízení, je nezbytným úkonem pro řádný výkon jím poskytované právní pomoci.

Oproti rozhodnutí publikovanému v BA 1/99 je však v něm poněkud odlišně řešena aplikace příslušných ustanovení AT. V právní větě se sice pouze říká, že jde o úkon právní služby neuvedený v popisu úkonů právní služby § 11 AT, takže na něj dopadá ustanovení § 11 odst. 3 AT, avšak z obsahu odůvodnění lze dovodit, že v takovém případě je třeba použít ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) AT, které obsahuje úkony, jimž je studium spisu svou povahou a účelem nejbližší.

V souvislosti s touto problematikou je ještě třeba uvést, že podobně jako nelze omezovat obhájcovu účast na vyšetřovacích úkonech, nelze obhájce nikterak omezovat a časově limitovat při studiu spisu. Pouze v případě, že by se počet účtovaných úkonů očividně vymykal rozsahu spisu a době obvyklé pro jeho studium, bylo by třeba zvažovat, zda obhájce skutečně potřeboval vykazovaný čas pro náležitou přípravu obhajoby obviněného.

Snad nejvíce diskutovaným a nadále problematickým zůstává výklad odměny za úkon právní služby, který spočívá v *účasti na jednání před soudem nebo jiným orgánem, a to každé započaté dvě hodiny [§ 11 odst. 1 písm. g) AT]*. Přestože judikatura publikovaná k tomuto problému je poměrně bohatá, praxe soudů stále není jednotná.

Přesto v uplynulých letech došlo k určitému posunu v názorech, co je úkonem právní služby, jak postupovat při výpočtu odměny při *přerušení či odročení* hlavního líčení, zda lze *započítávat přestávky* do doby účasti na jednání před soudem apod. I tak je stále respektován názor, že při pouhém přerušení jednání (např. za účelem přestávky) se doby, kdy soud jednal, sčítají. Jednotlivé doby trvání těchto jednání však sčítat nelze, jestliže jednání soudu bylo odročeno (srov. R 19/92 a odůvodnění R 7/98).

Specifická situace vznikne v případě rozsáhlé (např. skupinové) věci, v níž je hlavní líčení nařízeno na několik dnů, takže i mezi jednotlivými dny je jednání přerušováno, nikoli odročováno. Podle některých názorů je namísto celkovou čistou dobu jednání soudu sčítat a teprve podle ní stanovit počet úkonů, neboť není důvodu rozlišovat přestávky v průběhu jednoho dne (např. dopolední, polední a odpolední) a přestávky mezi jednáním v jednotlivých dnech. Podle jiných názorů

hlavní líčení, v němž se po přerušení pokračuje další den, je novým úkonem právní služby (srov. BA 9/94).

Tato rozdílná soudní praxe se v poslední době sjednotila na zásadě, že každý další den se začíná nový úkon a že dobu úkonů provedených v různých dnech nelze počítat. S tím by bylo možno souhlasit, přesto by tato problematika měla být vyřešena jednoznačným judikátem.

Pokud jde o *přestávky v hlavním líčení*, nelze do doby účasti na jednání před soudem zahrnovat paušálně všechny přestávky, zvláště ty, které trvají delší dobu. V době přestávky obhájce právní službu ve skutečnosti neposkytuje. Na druhé straně právě v důsledku přerušení jednání promeškává čas, neboť je na průběh jednání vázán a zpravidla jej nemůže využít pro jinou právní službu. Na základě této úvahy byl vysloven názor, že mezníkem, kdy je možno přerušit hlavního líčení v jednom dni zahrnout do doby úkonu právní služby, a naopak, kdy se jedná o přestávku a tedy faktické zpoždění či zpoždování jednání podle § 14 odst. 1 písm. b) AT, je doba 30 minut právě v tomto zákonném ustanovení uvedená. Jestliže je tedy jednání přerušeno na dobu kratší než 30 minut, je možno toto přerušování zahrnout do doby úkonu právní služby podle § 11 odst. 1 písm. g) AT. Pokud toto přerušování přesáhne půl hodiny, jedná se o promeškaný čas podle § 14 odst. 1 písm. b) AT (srov. R 7/98). Náhrada za takto promeškaný čas pak činí 50 Kč za každou i jen započatou půlhodinu (§ 14 odst. 3 AT).

Přestože by bylo možno vyslovit proti tomuto názoru řadu výhrad (jistý odvolací soud např. vyslovil názor, že běžné přestávky v jednání soudu, které slouží k odpočinku, k vykonání fyzických potřeb, k občerstvení či ke stravování, nelze včítat do úkonů právní služby), měla by soudní praxe tento názor (schválený k uveřejnění trestním kolegiem Nejvyššího soudu ČR) respektovat. V opačném případě bude nadále existovat nejednotnost v rozhodování o této problematice.

V minulosti byl vysloven názor, že nejde o jednání před soudem [§ 16 odst. 1 písm. d) předchozího AT], jestliže *hlavní líčení bylo odročeno*, neboť nebyly splněny podmínky pro jeho konání dle § 202 tr. ř. Tento názor byl podroben kritice v Nálezu Ústavního soudu ČR z 29. 11. 1994, sp. zn. I. ÚS 89/94, podle něhož za právní pomoc, za niž přísluší obhájci mimosmluvní tarifní odměna, je třeba pokládat právní asistenci advokáta při hlavním líčení i v těch případech, kdy soud po zahájení sdělením věci po zjištění, že se nedostavily předvolané osoby, hlavní líčení odročí.

Tento názor, jímž se soudní praxe řídí, byl posléze upřesněn tak, že úkonem právní služby je i právní asistence advokáta, který se na jednání připravoval a případ se zřetelem na danou fázi řízení zpracoval, jestliže došlo k *odročení* hlavního líčení ve smyslu § 205 tr. ř. Takový případ je však třeba odlišovat od případu, kdy z okolností, jež se objevily ještě před začátkem hlavního líčení, je zřejmé, že hlavní líčení nebude možno provést v termínu, na který bylo stanoveno, a předseda senátu proto termín hlavního líčení *přeloží nebo zruší*, aniž by jej

zahajoval, a včas o tom vyrozumí strany a jiné osoby, které byly předvolány nebo vyrozuměny (srov. R 29/98).

Při výkladu dalších úkonů právní služby, které jsou obsaženy v **§ 11 odst. 2, 3 AT**, nevznikají v soudní praxi větší problémy. Pokud se přece jen objevily, byly již v minulosti judikaturou vyřešeny.

Tak např. obhájcem písemně odůvodněná stížnost proti usnesení o vzetí do vazby je úkonem právní pomoci, za který náleží odměna ve výši jedné poloviny příslušného úkonu podle § 16 odst. 2 písm. c), d), odst. 3 předchozího AT (srov. R 21/94), účast obhájce při rozhodování soudu o vzetí obviněného do vazby je úkonem podle § 16 odst. 1 písm. d) předchozího AT (srov. BA 5/95), naproti tomu úkonem není stížnost obhájce proti usnesení soudu o *palmare* podle § 151 odst. 3 tr. ř. (srov. SR 4/95).

Za samostatný úkon právní služby nelze považovat ani písemnou přípravu závěrečné řeči obhájce (srov. R 16/2000). Pokud by ji obhájce účtoval, bylo by třeba jeho návrh zamítnout mimo jiné s odůvodněním, že jde o součást jeho účasti na jednání před soudem [§ 11 odst. 1 písm. g) AT].

Naproti tomu úkonem právní služby podle § 11 odst. 1 písm. k) AT, příp. podle § 11 odst. 2 písm. c) AT je písemné vyjádření obhájce k odvolání či stížnosti (státního zástupce, poškozeného apod.). Podle charakteru takového úkonu jen bude třeba zvažovat, zda za něj náleží plná mimosmluvní odměna nebo jen odměna ve výši jedné poloviny.

Z tohoto pohledu je pro účely trestního řízení nepoužitelné rozhodnutí jednoho občanskoprávního odvolacího soudu, podle něhož odměna advokáta za sepsí vyjádření k odvolání [§ 11 odst. 1 písm. d) AT] nepřisluší, jestliže advokát ve vyjádření neuvedl žádnou novou okolnost, týkající se skutkových nebo právních úvah, a je nepochybné, že takové vyjádření nebylo potřebné k účelnému bránění práva žalovaného (srov. BA 6 – 7/99).

Zúčastní-li se ustanovený obhájce veřejného zasedání, v němž se rozhoduje o osvědčení či neosvědčení podmíněně odsouzeného podle § 330 tr. ř., jde o úkon právní služby učiněný po vyhlášení pravomocného rozsudku, tedy ve vykonávacím řízení. Za takový úkon mu náleží odměna ve výši jedné poloviny příslušné sazby podle § 11 odst. 2 písm. e), odst. 3 AT.

V ostatním lze odkázat na judikaturu dále uvedenou a jen pro úplnost připomenout, že **novelou AT č. 235/1997 Sb. byl platný AT doplněn o § 15a**, podle něhož mimosmluvní odměna za úkony právních služeb, které advokát jako ustanovený obhájce v trestním řízení poskytl po 1. říjnu 1997, se snižuje o 10 %.

V části třetí AT je upravena náhrada hotových výdajů (§ 13) a náhrada za promeškaný čas (§ 14).

Podle **§ 13 odst. 1 AT** advokátu náleží náhrada hotových výdajů účelně vynaložených v souvislosti s poskytnutím právní služby, zejména na soudní a jiné

poplatky, cestovní výdaje, poštovné, telekomunikační poplatky, znalecké posudky a odborná vyjádření, překlady, opisy a fotokopie. Z uvedeného zákonného textu je zřejmé, že *vždy musí jít o výdaje účelně vynaložené*. Toto prvotní hledisko je třeba mít na paměti v každé konkrétní věci u každého z účtovaných výdajů. Na druhé straně nelze nevidět, že výčet výdajů je v tomto ustanovení uveden jen demonstrativně.

Po určitém tápání přijala soudní praxe za své, že *použití osobního motorového vozidla* advokátem při poskytování právní pomoci (nyní úkonů právní služby) v místech, která nejsou sídlem advokátní kanceláře, je třeba vždy považovat za účelně vynaložené cestovní výdaje (srov. R 3/95, PR 5/96). Je však třeba trvat na tom, aby obhájce k vyúčtování takové jízdy poskytl potřebné údaje a předložil příslušné doklady (včetně fotokopie technického průkazu vozidla, dokladu o nákupu pohonných hmot apod.). Uskutečnil-li takovou jízdu v jeden den na stejné místo pro dva či více klientů (obviněných), je třeba, aby to ve vyúčtování uvedl a cestovní výdaje poměrně rozložil mezi jednotlivé klienty (srov. SR 1/96).

V praxi se vyskytl případ, kdy ustanovený obhájce měl sídlo advokátní kanceláře v P. a detašované pracoviště v K. (cca 200 km od P.). Poté, co byl v konkrétní věci ustanoven obhájcem obviněného soudem s působností v K., se zúčastnil úkonů jak v K., tak v P. Při následném vyúčtování požadoval i náhradu hotových výdajů za použití motorového vozidla, přičemž tvrdil, že k úkonům v K. cestoval z P. a naopak k úkonům v P. cestoval z K.

Příslušným orgánem mu takto účtované cestovní výdaje přiznány nebyly. Při úvaze, že byl v dané věci ustanoven obhájcem mj. proto, že měl detašované pracoviště své advokátní kanceláře právě v K., mu byly přiznány jen cestovní výdaje vynaložené při cestách k jednotlivým úkonům z K. Takové rozhodnutí je třeba považovat za správné a zákonné, neboť jen takové výdaje je nutno mít za účelně vynaložené.

Za účelně vynaložené cestovní výdaje by bylo možno považovat i výdaje obhájcem vynaložené v souvislosti s jeho cestou za obviněným mimo sídlo advokátní kanceláře, pokud by obviněný byl v době cesty vážně nemocný, upoutaný na lůžko, trvale nepohyblivý apod.

Výše náhrady cestovních výdajů se řídí *právními předpisy o cestovních náhradách* (srov. § 13 odst. 4 AT). Tímto předpisem je v současné době zákon č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, ve znění pozdějších předpisů. Z tohoto předpisu je proto třeba vycházet i tehdy, účtuje-li obhájce jízdné veřejnými dopravními prostředky (v tomto případě postačuje, předloží-li doklady o jždě).

V souvislosti s používáním motorového vozidla se vyskytla otázka, zda obhájce může vyúčtovat i parkovné. Podle publikovaného názoru (srov. Jiří Lněnička, Právní praxe č. 7/99, str. 459) zákon č. 119/1992 Sb. o parkovním nehovoří,

proto je třeba užít AT. Protože použitím osobního automobilu odpadá částka, která by musela být vynaložena na místní přepravné, je parkovné součástí paušální částky a nelze jej proto jako hotový výdaj přiznat.

I když nechci zpochybňovat uvedenou argumentaci, znám řadu zcela odlišných rozhodnutí, jimiž bylo obhájci přiznáno i parkovné (obvykle bez bližšího odůvodnění). Mohla by se totiž nabízet argumentace, že jde o jiné hotové výdaje, které nejsou v § 13 odst. 1 AT uvedené, neboť jejich vymezení je tam jen příkladem. Tím spíše by uvedené rozdíly v soudní praxi měla co nejdříve vyřešit judikatura.

Poslední dobou se diskutuje problém, zda při účtování jízdného osobním autem se má rozlišovat mezi vozidlem advokáta jako fyzické osoby a vozidlem advokáta vloženým do jeho podnikání. Podle nepublikovaného názoru jistého soudu se uvedené případy nerozlišují a otázka případných odpisů za účelem vyměření daně z příjmu nehraje roli z pohledu § 151 odst. 3 tr. ř. a § 13 AT. Je však žádoucí, aby vhodné rozhodnutí v tomto směru bylo zveřejněno.

Dalším nevyřešeným problémem souvisejícím s náhradou cestovních výdajů je tzv. *stravné*. Podle názoru jednoho soudu ustanovený obhájce má v rámci hotových výloh nárok též na stravné (srov. BA 2/99), podle názoru jiného soudu takový obhájce nárok na stravné nemá (srov. BA 3/99 a argumentaci uvedenou v soudním rozhodnutí). Bylo by zapotřebí urychleně vyřešit judikaturou i tuto problematiku. Problém je totiž vysoce aktuální i proto, že může být spornou otázkou, zda po novele cit. zákona o cestovních náhradách účinné od 1. 7. 1998 (srov. § 1 úplného znění tohoto zákona pod č. 201/1998 Sb.) vůbec lze advokáty zařadit mezi osoby, na něž se tento zákon vztahuje a které mají nárok na cestovní výdaje.

Za účelně vynaložené hotové výdaje jsou v praxi považovány i náklady na pořízení překladů (je-li obviněný cizím státním příslušníkem), v takovém případě i náklady na tlumočnicka, byl-li obhájcem přizván pro kvalitní komunikaci s obviněným, náklady na znalecké posudky, které obhájce v zájmu obviněného nechal vypracovat apod.

Podle **§ 13 odst. 3 AT** nedohodl-li se advokát s klientem na jiné *paušální částce* jako náhradě výdajů na vnitrostátní poštovné, místní hovorné a přepravné, činí tato částka 75 Kč na jeden úkon právní služby. Je tedy zřejmé, že tento tzv. *režijní paušál* se váže ke každému úkonu a může být přiznán vždy jen s příslušným úkonem.

Při výkladu tohoto paušálu bylo a je v soudní praxi sporu především o tom, zda za úkony právní služby uskutečněné v průběhu hlavního líčení náleží obhájci paušál za každý úkon, nebo jediný paušál za hlavní líčení trvající třeba i celý den. Poslední dobou vyvstaly problémy i v otázce, zda při obhajování více obviněných náleží paušál za každého obviněného, jakož i v otázce, zda při obhajobě v trest-

ním řízení vedeném pro trestné činy spáchané ve vícečinném souběhu náleží obhájci paušál za každý takto stíhaný trestný čin.

Některé soudy při řešení této problematiky zvolily přístupy doslova extrémní. Např. bylo publikováno rozhodnutí (srov. BA 4/98, str. 54), jímž za pět zastoupených osob (v oblasti správního práva) bylo přiznáno pět paušálů za každý úkon, a protože tyto úkony byly tři, dostalo se advokátovi hned patnácti paušálů. Jiné soudy naopak i v takovémto případě přiznávají obhájci pouze jeden paušál, a to i tehdy, když hlavní líčení trvá celý den a je při něm provedeno i více úkonů (tyto soudy argumentují odůvodněním rozhodnutí publikovaného pod R 7/98).

Domnívám se, že do té doby, než bude tento problém judikaturou jednoznačně vyřešen, by se soudní praxe mohla shodnout na názoru, že tzv. režijní paušál náleží za každou započatou dvouhodinu účasti v jednání před soudem (srov. BA 9/98–II). Tento názor totiž plně odpovídá jazykovému výkladu § 13 odst. 3 AT a není ani v rozporu se smyslem a účelem tzv. režijního paušálu. Jeho aplikace by znamenala, že ustanovený obhájce by nebyl ani nedůvodně krácen na své odměně, ale ani nedůvodně zvýhodňován, neboť by se mu dostalo dostatečné odměny na vnitrostátní poštovné, místní hovorné a přepravné za jeden úkon právní služby. (Takový názor by byl v souladu i se stanoviskem výboru ČAK pro advokátní tarif – srov. BA/zvláštní číslo – září 1999, bod 71).

Pro úplnost je ještě třeba dodat, že režijní paušál náleží obhájci v plné výměře jak za úkon právní služby, který je honorován pouze polovinou sazby mimosmluvní odměny, tak za úkon, který se nekonal ve smyslu § 14 odst. 2 AT. Na druhé straně se však tento paušál neváže k náhradě za promeškaný čas podle § 14 odst. 1 písm. a), b), odst. 3 AT.

V ustanovení **§ 14 odst. 1 AT** jsou taxativně vyjmenovány případy, kdy advokátu náleží *náhrada za čas promeškaný* v souvislosti s poskytnutím právní služby. Je tomu tak

- při úkonech prováděných v místě, které není sídlem nebo bydlištěm advokáta, za čas strávený cestou do tohoto místa a zpět,
- za čas promeškaný v důsledku zpoždění zahájení jednání před soudem nebo jiným orgánem, jestliže toto zpoždění činí více než 30 minut.

Podle **§ 14 odst. 3 AT** není-li dohodnuto jinak, činí tato náhrada 50 Kč za každou i jen započatou půlhodinu.

Uvedené časové údaje („30 minut“ a „půlhodina“) byly použity jako argument pro úvahu, zda a případně jak dlouhé přestávky lze zahrnout do úkonu právní služby (srov. R 7/98). Bude-li uvedený judikát soudní praxí respektován, pak by se názor v něm publikovaný měl vztáhnout nejen na přestávky v soudním jednání, ale i na přestávky mezi vyšetřovacími úkony provedenými v časové návaznosti např. během jediného dne, jak již o tom byla zmínka shora.

Podle § 14 odst. 2 AT advokátu náleží *náhrada za čas promeškaný* v souvislosti s poskytnutím právní služby ve výši jedné poloviny mimosmluvní odměny za účast při jednání, které bylo odročeno bez projednání věci, a za dostavení se k jednání, které se nekonalo, aniž byl o tom advokát včas předem vyrozuměn; bylo-li jednání odročeno nebo se nekonalo z důvodů spočívajících na straně klienta advokáta a byly-li tyto důvody advokátovi známy nejméně dva dny před termínem jednání, náleží mu náhrada ve výši jedné čtvrtiny mimosmluvní odměny.

V tomto ustanovení jsou rozlišeny dva typy jednání, a to prvé, které bylo odročeno bez projednání věci před soudem, a druhé, k němuž se obhájce dostavil a které se nekonalo, aniž byl o tom obhájce včas předem vyrozuměn. Z toho je třeba dovozovat, že toto druhé jednání se vztahuje i na případy, kdy se v přípravném řízení nekonalo např. výslech svědka, o němž byl obhájce předem vyrozuměn, ale nebyl již včas předem vyrozuměn o tom, že se tento výslech nekoná. Proto i v těchto případech obhájci náleží náhrada za promeškaný čas ve výši jedné poloviny mimosmluvní odměny (srov. BA 9/98). Došlo-li k takové situaci po 1. 10. 1997, snižuje se i náhrada za promeškaný čas podle § 14 odst. 2 AT o 10 % (srov. BA 3/99).

Cestuje-li v takovém případě obhájce osobním automobilem mimo své sídlo nebo bydliště, náleží mu i náhrada cestovních výdajů (srov. shora), neboť jde o výdaje účelně vynaložené v souvislosti se zamýšleným poskytnutím právní služby.

Soudní praxe zaznamenala dva zajímavé případy s touto problematikou související. První se dotýkal otázky, zda obhájce byl včas předem vyrozuměn, pokud mu pracovnice soudu na pokyn předsedy senátu zanechala vzkaz na telefonním záznamníku, že hlavní líčení nařizené o čtyři dny později (do toho spadala i sobota a neděle) se nekoná a odročuje na pozdější termín. Obhájce se ovšem k hlavnímu líčení dostavil a následně účtoval náhradu za promeškaný čas a náhradu cestovních výdajů, které mu soud prvního stupně nepřiznal.

Ke stížnosti obhájce jistý soud druhého stupně napadené usnesení zrušil a znovu rozhodl tak, že obhájci přiznal i právé uvedené náhrady. V odůvodnění svého rozhodnutí mj. uvedl, že pouhé zanechání vzkazu na telefonním záznamníku o odročení hlavního líčení nelze považovat za vyrozumění „včas předem“, zvláště, když se tak stane za situace, kdy obhájce není v sídle své advokátní kanceláře dlouhodoběji přítomen (dovolená, kterou čerpala i pracovnice jeho kanceláře), kdy má bydliště mimo sídlo kanceláře a kdy k hlavnímu líčení cestoval ihned po skončení dovolené ze svého bydliště.

Druhý případ byl publikován (srov. BA 6 – 7/99) a spočíval v tom, že okresní soud nepřiznal obhájci náklady obhajoby v přípravném řízení, neboť seznámení s výsledky vyšetřování, k němuž byl obhájce řádně pozván, se nekonalo pro nepřítomnost obviněného. Obhájce si prý mohl ověřit, zda se úkon skutečně bude konat, a to dotazem ve věznici i u vyšetřovatele.

Stížnost, kterou si obhájce podal, krajský soud shledal důvodnou. Zaujal názor, že nebylo povinností obhájce, aby před úkonem zjišťoval dotazem ve věznici, zda se tam obviněný skutečně nachází. Za popsané situace měl obhájce nárok na odměnu ve výši poloviny úkonu podle § 14 odst. 2 AT, proto mu ji přiznal spolu s jízdovým a dalšími hotovými výdaji.

Praxe přináší neuvěřitelné množství případů, kdy se v úvahu přicházející úkony právní služby navzájem kombinují. Zůstaneme-li u § 14 odst. 2 AT a připomeneme-li si obecnou zásadu, že podle § 11 odst. 1 písm. e) AT ustanovenému obhájci náleží odměna za jeden úkon právní služby, pokud se ve lhůtě dvou hodin účastní více vyšetřovacích úkonů v přípravném řízení, pak se může nabízet takovéto řešení konkrétního případu:

Obhájce byl vyšetřovatelem vyzooměn, že v konkrétní den se budou konat na stejném místě výslechy pěti svědků, a to v 8.00 hod., v 9.00 hod., v 10.00 hod., v 11.00 hod. a ve 12.00 hod. K výslechům se dostavil, ale pro nedostavení se některých svědků se nekonaly všechny. Uskutečnil se jen výslech prvního svědka od 8.00 hod. do 8.40 hod. a výslech čtvrtého svědka od 11.00 hod. do 11.50 hod. Obhájce následně požadoval odměnu za dva úkony podle § 11 odst. 1 písm. e) AT a náhradu za promeškaný čas (3x jednu polovinu úkonu) podle § 14 odst. 2 AT.

Domnívám se, že uvedený případ lze jednoduše vyřešit a rozhodnout tak, že obhájci se přiznají dva celé úkony podle § 11 odst. 1 písm. e) AT a jen jedna polovina úkonu podle § 14 odst. 2 AT, zatímco do zbytku návrhu bude třeba jeho požadavek zamítnout. Náhradu za promeškaný čas za nekonané výslechy v 9.00 hod. a 12.00 hod. mu totiž nelze přiznat, neboť spadají do uvedených lhůt dvou hodin (od 8.00 hod. do 10.00 hod. a od 11.00 hod. do 13.00 hod.), za něž mu náhrada byla přiznána podle § 11 odst. 1 písm. e) AT. Pak ovšem lze obhájci přiznat náhradu za promeškaný čas jen za neuskutečněný výslech od 10.00 hod. do 11.00 hod. ve výši jedné poloviny úkonu.

K uvedenému případu zbývá jen dodat, že cestuje-li obhájce osobním automobilem mimo své sídlo nebo bydliště, náleží mu i náhrada cestovních výdajů.

Má-li být tato část pojednávající o rozhodování podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. relativně úplná, je třeba přičinit závěrečné poznámky o tom, zda ustanovenému obhájci lze přiznat v rozhodnutí o palmare i částku příslušející na zaplacení **daně z přidané hodnoty**.

Soudní praxe byla usměrněna publikovaným rozhodnutím (srov. R 30/94), podle něhož ustanovenému obhájci, který je plátcem daně z přidané hodnoty podle § 5 zák. č. 588/1992 Sb., nelze přiznat v rámci uplatněného nároku na odměnu a náhradu hotových výdajů i částku příslušející na zaplacení uvedené daně z požadované odměny určené podle AT. Rozhodnutí vychází z toho, že odměna za poskytovanou právní pomoc (službu) advokátem není cenou ve smyslu zák.

č. 526/1990 Sb., o cenách, jehož ustanovení § 2 zcela zjevně na mimosmluvní odměnu podle AT nedopadá.

Někteří obhájci namítají, že soudy takovým rozhodováním vytváří situaci, kdy advokát – plátc DPH dosahuje odměny dle AT snížené o 5 %, zatímco advokát, který není plátcem DPH, dosahuje tarifální odměny. Chtějí se proto pokusit zvrátit pro advokáty – plátce DPH nepříznivý stav cestou podání ústavní stížnosti (srov. BA 6 – 7/96).

Jelikož není známo, že by Ústavní soud ČR rozhodl ve prospěch takové stížnosti, není ani důvodu uvedenou zaběhnutou praxi soudů měnit.

JUDIKATURA

R 30/91

Ustanovení § 13, § 14 a § 15 vyhl. č. 270/1990 Sb. (advokátní tarif) obsahují sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní pomoci v určitých kategoriích věcí, nikoli výčet úkonů právní pomoci, za které náleží plná nebo poloviční odměna. Postup podle § 16 odst. 3 cit. vyhl. proto může vycházet z porovnání pouze s úkony právní pomoci, které jsou uvedeny výlučně v ustanovení § 16 odst. 1 nebo 2 cit. vyhl. pro všechny kategorie věcí, kterých se týkají sazby uvedené v § 13, § 14 a § 15 cit. vyhl. Přitom pro věci trestní je výše sazby odměny advokáta za jeden úkon právní pomoci určena v ustanovení § 15 odst. 1 cit. vyhl. Sazby uvedené v jejich ustanoveních § 13 a § 14 nelze v tomto řízení použít.

Úkony právní pomoci ustanoveného obhájce v řízení o soudní rehabilitaci podle oddílu druhého zák. č. 119/1990 Sb. jsou svou povahou a významem nejbližší úkonům právní pomoci ve vykonávacím řízení (hlava dvacátá tr. ř.), a proto je na místě přiznat podle § 151 odst. 3 tr. ř. odměnu tomuto obhájci podle § 16 odst. 2 písm. f), odst. 3 vyhl. MS ČR o odměnách advokátů a komerčních právníků za poskytování právní pomoci č. 270/1990 Sb.

Pozn.: Citovaná vyhláška byla novelizována vyhl. č. 573/1990 Sb., podle níž za převzetí obhajoby a za každý další úkon právní pomoci ve věcech, ve kterých soud prvního stupně rozhoduje v neveřejném zasedání, náleží odměna ve výši 100 Kč (§ 15 odst. 3 cit. vyhl.).

R 31/91

Obviněnému, jenž byl pravomocně uznán vinným, je nutno oznámit usnesení o přiznání odměny a náhrady hotových výdajů ustanovenému obhájci (§ 15 odst. 3 tr. ř.) a takový obviněný je též osobou, která má právo podat proti takovému usnesení stížnost, protože se ho přímo dotýká. V žádosti o přiznání odmě-

ny podle § 151 odst. 2 tr. ř. musí ustanovený obhájce uvést i údaje potřebné k tomu, aby bylo zřejmé, že poskytli právní pomoc v rozsahu účtovaných úkonů.

R 32/91

K rozhodování o odměně ustanoveného obhájce podle § 151 odst. 3 tr. ř. ve věcech, v kterých soud aplikuje ustanovení čl. II odst. 3 nebo odst. 4 zák. č. 175/1990 Sb. (pozn.: srov. též čl. III odst. 3 zák. č. 290/1993 Sb.). Poněvadž řízení o poměrném zkrácení trestu se svou povahou (tj. především nároky kladenými na advokáta) a účelem (významem jeho výsledku pro postavení klienta) blíží nejvíce řízení upravenému v Hlavě dvacáté trestního řádu, je zpravidla na místě přiznat odměnu podle § 16 odst. 2 písm. f), odst. 3 vyhl. MS ČR o odměnách advokátů a komerčních právníků za poskytování právní pomoci č. 270/1990 Sb. jako v případech převzetí a přípravy zastoupení ve věci týkající se výkonu rozhodnutí – tedy ve výši jedné poloviny.

R 42/91

Při rozhodování o nároku obhájce na odměnu a náhradu hotových výdajů (§ 151 odst. 3 tr. ř.) soud přezkoumává správnost účtování úkonů právní pomoci poskytnutých ustanoveným obhájcem, nikoliv však kvalitu úkonů poskytnuté právní pomoci.

R 43/91

Z podnětu stížnosti odsouzeného podané proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto podle § 155 odst. 1 tr. ř. o jeho povinnosti nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem, nelze přezkoumávat správnost předchozího pravomocného usnesení, jímž soud rozhodl podle § 151 odst. 3 tr. ř. o výši odměny a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce. Pokud odsouzený nemá nárok na bezplatnou obhajobu podle § 33 odst. 2 tr. ř., o čemž soud rozhodne, je povinen státu nahradit tu částku, která byla na základě usnesení vydaného podle § 151 odst. 3 tr. ř. ustanovenému obhájci státem uhrazena.

R 13/92

Soudce vyloučený podle § 8 zák. č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, je vyloučen i z rozhodování o výši odměny a náhradě hotových výdajů obhájce podle § 151 odst. 3 tr. ř., které navazuje na rozhodnutí vydaná v rehabilitačním řízení.

R 14/92

V případě, že obhájce ustanovený v trestním řízení se dá v rámci svého pověření zastoupit jiným advokátem, vzniká nárok na odměnu za poskytnutou právní pomoc (§ 151 odst. 2 tr. ř.) pouze ustanovenému obhájci, nikoli substitutovi.

R 15/92

Jestliže byl v rozporu s ustanovením § 38 odst. 1 tr. ř. obviněnému ustanoven obhájce, aniž mu byla dána možnost si obhájce zvolit, není povinen nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem.

R 16/92

Jestliže věc obviněného stíhaného pro trestný čin byla postoupena obecnímu úřadu s tím, že může jít o přestupek, nelze obviněnému stanovit povinnost podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. nahradit státu částku, která byla vyplacena ustanovenému obhájci, neboť chybí základní předpoklad k takové povinnosti, že totiž obviněný byl pravomocně uznán vinným.

R 17/92

Jestliže je obviněný podle § 190 odst. 2, resp. § 225 odst. 2 tr. ř. upozorněn soudem na možnost posouzení žalovaného skutku podle přísnějšího ustanovení zákona, je třeba ustanovenému obhájci podle § 151 odst. 2 tr. ř. přiznat za úkony právní pomoci poskytnuté od této doby sazbu tarifní odměny stanovenou na trestný čin, na který byl obviněný upozorněn, i když je uznán vinným mírnějším trestným činem podle obžaloby.

R 18/92

Sazba odměny obhájce za poskytnutou právní pomoc podle § 15 odst. 1 vyhl. MS ČR č. 270/1990 Sb., se u zvlášť nebezpečných recidivistů určuje podle trestní sazby trestu odnětí svobody daného trestného činu modifikované podle § 42 odst. 1 tr. zák.

R 19/92

Jestliže jednání soudu bylo odročeno (§ 219, § 238 tr. ř.), nelze při výpočtu odměny za úkony právní pomoci podle § 16 odst. 1 písm. d) vyhl. MS ČR č. 270/1990 Sb. (advokátní tarif) sčítat jednotlivé doby trvání těchto jednání. U každého takového jednání se za právní úkon započítávají každé započaté dvě hodiny. Při pouhém přerušení jednání (např. za účelem přestávky) se však doby, kdy soud jednal, sčítají.

R 44/92

Obhájci zvolenému v řízení o stížnosti pro porušení zákona nelze přiznat odměnu a náhradu hotových výdajů podle § 19 odst. 3 zák. č. 119/1990 Sb. ani v případě, kdy stížnost pro porušení zákona byla podána vzhledem k ustanovení § 30 odst. 2 zák. č. 119/1990 Sb. a Nejvyšší soud zjistí, že k porušení zákona došlo z důvodů uvedených v § 1 cit. zákona.

R 45/92

Státu nevzniká povinnost hradit náklady obhajoby podle § 19 odst. 3 písm. b) zák. č. 119/1990 Sb., ve znění zák. č. 47/1991 Sb., podal-li odsouzený úspěšný návrh na vydání rozhodnutí podle § 2 odst. 2 cit. zák.

R 55/92

Pro snížení mimosmluvní odměny podle § 17 odst. 2 vyhl. č. 270/1990 Sb. nestačí, že šlo o společnou obhajobu dvou nebo více osob. Rozhodující je, zda šlo o společné úkony při takové obhajobě. Převzetí obhajoby a činnosti s tím spojené nejsou takovými společnými úkony.

R 56/92

Odsouzenému lze podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. uložit povinnost nahradit státu náklady na nutnou obhajobu teprve potom, co nabylo právní moci usnesení, jímž bylo podle § 151 odst. 3 tr. ř. rozhodnuto o odměně a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce a přiznaná částka byla obhájci vyplacena.

R 61/92

Námítky, které se týkají správnosti a opodstatněnosti vykázaného rozsahu úkonů obhajoby, nelze uplatňovat proti rozhodnutí o uložení povinnosti obžalovaného k náhradě nákladů trestního řízení podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř., nýbrž proti rozhodnutí podle § 151 odst. 3 tr. ř., jímž se rozhoduje o návrhu ustanoveného obhájce na přiznání odměny a hotových výdajů (§ 151 odst. 2 tr. ř.).

R 11/93

Rozhoduje-li soud po pravomocném skončení trestního stíhání o výši odměny ustanoveného obhájce podle § 151 odst. 3 tr. ř., nepřihlíží přitom k plněním, která obviněný, popř. rodinní příslušníci obviněného, poskytli ustanovenému obhájci v souvislosti s úkony obhajoby.

R 12/93

Z hlediska § 16 odst. 1 písm. d) vyhl. č. 270/1990 Sb., je nutno, a to bez ohledu na dobu jeho trvání, považovat každý výslech svědka za samostatný úkon a stejně tak i byť doplňující výslech obviněného, po němž následovalo prostudování spisů.

R 42/93

Hradí-li stát náklady obhajoby v řízení podle zák. č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci [§ 19 odst. 3 písm. b) cit. zák.], není rozhodné, zda právní pomoc vykoná-

val zvolený obhájce nebo ustanovený obhájce. Ustanovení § 19 odst. 3 písm. b) zákona o soudní rehabilitaci je speciální normou k ustanovení § 151 odst. 2 tr. ř. pojednávající o náhradě odměny a hotových nákladů pouze ustanoveného obhájce.

R 2/94

Ustanovený obhájce obviněného, který není zbaven způsobilosti k právním úkonům a jehož způsobilost k právním úkonům není omezena, má vůči státu nárok na náhradu hotových výdajů a odměnu (§ 151 odst. 2 tr. ř.) v případě podání podnětu podle ustanovení § 41 odst. 5 tr. ř. k aplikaci čl. II odst. 2 rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii z 3. 2. 1993, byl-li mu k takovému úkonu obviněným dán souhlas. Výše odměny se stanoví podle ustanovení § 16 odst. 2 písm. f) vyhl. č. 270/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

R 21/94

Obhájcem písemně odůvodněná stížnost proti usnesení o vzetí do vazby je úkonem právní pomoci, za který náleží odměna ve výši jedné poloviny příslušného úkonu [§ 16 odst. 2 písm. c), d), § 16 odst. 3 vyhl. č. 270/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů].

R 30/94

Ustanovenému obhájci, který je plátcem daně z přidané hodnoty podle § 5 zák. č. 588/1992 Sb., nelze přiznat podle § 152 odst. 3 tr. ř. v rámci uplatněného nároku na odměnu a náhradu hotových výdajů i částku příslušející na zaplacení uvedené daně z požadované odměny určené podle tzv. advokátního tarifu (vyhl. č. 270/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

R 3/95

Použití osobního motorového vozidla advokátem při poskytování právní pomoci v místech, která nejsou sídlem advokátní kanceláře, je třeba považovat za účelně vynaložené cestovní výdaje [§ 18 odst. 1 písm. a) vyhl. č. 270/1990 Sb.].

R 40/95

Při stanovení výše odměny ustanoveného obhájce podle § 15 vyhl. č. 270/1990 Sb. v řízení o vydání do ciziny (§ 379 a násl. tr. ř.) je třeba vycházet z trestní sazby, kterou je obviněný v daném řízení skutečně ohrožen, neboť na této skutečnosti je závislá i právní pomoc, jakou obhájce obviněnému poskytuje.

SR 4/95

Ještěže trestní stíhání v téže věci pro některý z více skutků skončí ještě v přípravném řízení pravomocným usnesením vyšetřovatele o zastavení trestního stí-

hání podle § 172 tr. ř. a obviněného na základě ustanovení hájí v řízení pouze pro tento skutek jiný obhájce než ten, který obviněného hájí v řízení o dalších skutcích v téže věci před soudem, je k rozhodnutí o odměně ustanoveného obhájce v zastavené věci ve smyslu § 151 odst. 2, 3 tr. ř. příslušný vyšetřovatel, který stíhání zastavil.

(Shodně BA 1/97 – 65)

SR 4/95

Jestliže ustanovený obhájce ihned po ustanovení požádá o zproštění obhajoby, aniž by provedl první poradu s klientem, popř. jiné úkony související s převzetím obhajoby, a soud jeho požadavku vyhoví, nevzniká obhájci právo na odměnu a náhradu hotových výdajů podle § 16 odst. 1 písm. a) vyhl. č. 270/1990 Sb., o odměnách advokátů a komerčních právníků za poskytování právní pomoci, ve znění vyhl. č. 573/1990 Sb.

SR 4/95 – 105

Stížnost ustanoveného obhájce proti usnesení soudu o výši odměny a náhradě hotových výdajů podle § 151 odst. 3 tr. ř. není úkonem právní pomoci ve smyslu vyhlášky č. 270/1990 Sb. (AT), a proto obhájci nelze za takový úkon přiznat odměnu a náhradu hotových výdajů (§ 151 odst. 2, 3 tr. ř.).

SR 11/95

Při rozhodování podle § 151 odst. 3 tr. ř. o přiznání odměny a náhrady hotových výdajů ustanoveného obhájce neřeší příslušný orgán činný v trestním řízení otázku, zda má obžalovaný nárok na obhajobu bezplatnou. Tato otázka má význam až pro rozhodnutí předsedy senátu o povinnosti obžalovaného nahradit státu již uhrazenou odměnu a hotové výdaje takovému obhájci [§ 152 odst. 1 písm. b), § 155 odst. 1 tr. ř.]. Přitom jsou rozhodující celkové ekonomické a osobní poměry obžalovaného, nikoli jeho momentální finanční možnosti.

SR 46/95

Jestliže podal proti rozsudku soudu prvního stupně odvolání jen obviněný, je výše odměny ustanoveného obhájce (§ 15 odst. 1 vyhl. č. 270/1990 Sb., o odměnách advokátů a komerčních právníků za poskytování právní pomoci, ve znění vyhl. č. 573/1990 Sb.) za úkony právní pomoci prováděné v odvolacím řízení a dalším řízení po zrušení rozsudku soudu prvního stupně určena trestní sazbou trestného činu, jímž byl obviněný uznán vinným napadeným rozsudkem, byť před rozhodnutím soudu prvního stupně bylo řízení konáno o trestném činu s vyšší trestní sazbou, která by odůvodňovala vyšší odměnu obhájce.

SR 47/95

Obviněnému, který byl zproštěn obžaloby, není třeba doručovat opis usnesení, jímž bylo podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. rozhodnuto o odměně a náhradě hotových výdajů ustanovenému obhájci, neboť toto usnesení se obviněného přímo nedotýká (§ 137 odst. 1 tr. ř.). Bylo-li takové usnesení obviněnému nesprávně doručeno a obviněný proti němu podal stížnost, je třeba takovou stížnost zamítnout podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. jako stížnost podanou osobou neoprávněnou.

SR 48/95

Samotná skutečnost, že ve věci bylo nutno provést větší množství úkonů právní pomoci, než je obvyklé, neznamená, že jde o věc mimořádně obtížnou ve smyslu § 17 odst. 1 vyhl. č. 270/1990 Sb., o odměnách advokátů a komerčních právníků za poskytování právní pomoci, ve znění vyhl. č. 573/1990 Sb. Za takovou věc je možno považovat jen trestní věc, ve které jde o řešení velmi náročných skutkových nebo právních otázek.

SR 79/95

Provedení právní porady s klientem není nutnou podmínkou k tomu, aby ustanovený obhájce mohl vyúčtovat plnou částku odměny za úkon právní pomoci – převzetí a přípravy obhajoby – podle § 16 odst. 1 písm. a) vyhl. č. 270/1990 Sb., o odměnách advokátů a komerčních právníků za poskytování právní pomoci, ve znění vyhl. č. 573/1990 Sb.

SR 80/95

Za první poradou s klientem ve smyslu § 16 odst. 1 písm. a) AT nelze považovat samostatné studium spisového materiálu obhájcem. Za převzetí a přípravu obhajoby bez porady s klientem lze přiznat odměnu jen ve výši jedné poloviny [§ 16 odst. 2 písm. b), odst. 3 AT].

PR 5/96

1. Použije-li ustanovený obhájce osobního automobilu k cestě za úkonem právní pomoci do místa, které není totožné se sídlem jeho advokátní kanceláře, jde vždy o účelně vynaložené cestovní výdaje ve smyslu § 18 písm. a) AT a přísluší mu proto náhrada podle § 7 zák. č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, ve znění pozdějších předpisů.

2. Je-li původní rozhodnutí zrušeno v řízení o stížnosti pro porušení zákona, není nové rozhodnutí v této věci jednoduchým úkonem, který podle § 391 tr. ř. a § 6 JŘ může vykonat justiční čekatel nebo soudní tajemník.

(1. věta shodně s BA 4/96 – 38)

PR 9/96

1. Účast obhájce při výslechu každého svědka i obviněného je samostatným úkonem právní pomoci ve smyslu § 16 odst. 1 písm. d) vyhl. č. 270/1990 Sb., o odměnách advokátů a komerčních právníků za poskytování právní pomoci, ve znění vyhl. č. 573/1990 Sb. Okolnost, že obhájce prostudoval po skončení vyšetřování spis časově odděleně od obviněného a nikoliv společně s ním, nemá vliv na hodnocení tohoto procesního úkonu jako úkonu právní pomoci ve smyslu § 16 odst. 1 písm. d) AT.

2. Odměna a náhrada hotových výdajů ustanoveného obhájce jsou částky nárokové. Lze o nich rozhodovat jen na základě návrhu obhájce a jen do výše, kterou obhájce požaduje (srov. § 151/1 tr. ř.).

(Shodně BA 1/97 – 65)

SR 1/96

V rozhodnutí o odměně a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce podle § 151 odst. 3 tr. ř. nelze přiznat více, než obhájce žádá, byť je zjištěno, že jeho odměna nebo výdaje vypočtené podle zásad uvedených v AT jsou vyšší. Přitom je nutno posuzovat jednotlivé položky samostatně.

SR 1/96

Na výši odměny ustanoveného obhájce (§ 15 odst. 1 AT) nemá vzhledem k zásadě uvedené v § 16 odst. 1 tr. zák. vliv skutečnost, že v průběhu trestního řízení došlo ke změně trestního zákona, která znamená zvýšení trestní sazby u trestného činu, pro nějž je obviněný stíhán.

SR 1/96

Uskuteční-li ustanovený obhájce jednu cestu ve prospěch dvou obviněných, které zastupuje v různých trestních věcech, nemohou mu být přiznány cestovní náklady v úhrnné výši pouze při vyúčtování výdajů v jedné z těchto věcí. Účelně vynaložené cestovní výdaje je tu třeba chápat jako poměrnou část nákladů připadající na podíl zastupovaných osob.

BA 1/96 – 36

Je-li několik vyšetřovacích úkonů prováděno v jeden den v úzké časové návaznosti, přísluší ustanovenému obhájci mimosmluvní odměna nikoliv za účast na každém úkonu, ale podle celkové délky trvání těchto úkonů.

BA 4/96 – 40

1. Sama podstata výkonu advokacie předpokládá aplikaci ustanovení § 38 tr. ř., tj. možnost být ustanoven za obhájce ex offa ve věcech trestních. Každý,

kdo hodlá vykonávat advokacii, musí počítat i s touto její složkou a nemůže ji pokládat za nucené práce či služby.

2. Za právní pomoc je třeba pokládat i právní asistenci advokáta, který se na jednání připravoval a případ se zřetelem na danou fázi řízení zpracoval a jenž v každém stadiu řízení sleduje oprávněné zájmy svého klienta a je hotov v případě potřeby aktivně jednat, a to i v té procesní situaci, která pro nepřítomnost svědka vedla k odročení jednání (sleduje dodržení procesních pravidel, zda byl svědek řádně obeslán, je-li doručení obsílky řádně vykázáno atd.).

BA 6 – 7/96 – 63

Jestliže je ze spisu zřejmé, že v průběhu trestního řízení došlo k osobnímu kontaktu mezi obhájcem a obviněným a obhájce ve svém vyúčtování žádá o příznání odměny i za první poradě s klientem, nevznikají důvodné pochybnosti o tom, že k takovéto první poradě došlo. Lze akceptovat, že poradě může trvat velmi krátkou dobu, nelze vyloučit její provedení i např. telefonicky.

R 46/97

Jedním úkonem právní služby, za něž náleží odměna ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 vyhl. č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, je i více vyšetřovacích úkonů přípravného řízení podle § 11 odst. 1 písm. e) této vyhlášky učiněných v jednom souvislém časovém úseku nepřekračujícím dvě hodiny.

(Shodně BA 9/97 – 48)

(Poznámka: Tímto rozhodnutím bylo v souladu se změnou právní úpravy nahrazeno rozhodnutí R 12/93, které vykládalo předchozí vyhlášku č. 270/1990 Sb.)

SR 2/97

1. Přiměřená záloha na odměnu a náhradu hotových výdajů podle § 151 odst. 3 tr. ř. může být ustanovenému obhájci na jeho návrh poskytnuta i po pravomocném skončení trestního stíhání, jestliže již vydané usnesení o odměně a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce, které mu mají být hrazeny státem (§ 151 odst. 2, 3 tr. ř.), dosud nenabýlo právní moci a je-li to odůvodněno závažnými důvody.

2. Bez návrhu obhájce na poskytnutí této zálohy nelze o záloze rozhodovat.

3. V případě, že návrh obhájce na poskytnutí přiměřené zálohy je důvodný a jsou splněny zákonné podmínky pro její poskytnutí, je možno o ní rozhodnout opatřením, nikoliv usnesením.

(Shodně BA 10/97 – 38)

SR 3/97

Jde-li o obhajobu v trestním řízení pro trestné činy spáchané ve vícečinném souběhu, náleží obhájci mimosmluvní odměna za každý takto stíhaný trestný čin, snižená o 20 % – § 12 odst. 4 vyhl. č. 177/1996 Sb.; užití § 8 odst. 3 cit. vyhl. nepřichází v takovém případě v úvahu.

BA 1/97 – 62

Odměna advokátovi za další poradu s klientem podle § 16 odst. 1 písm. b) AT přísluší tehdy, jestliže přesáhla jednu hodinu. Odměna podle citovaného ustanovení advokátovi však nepřislouží, jestliže uskutečnil s klientem dvě nebo více dalších porad, které celkově přesáhly jednu hodinu, každá z nich však trvala dobu kratší.

BA 3/97 – 50

O návrhu obhájce na poskytnutí přiměřené zálohy podle § 151 odst. 3 věta třetí tr. ř. nerozhoduje příslušný orgán trestního řízení usnesením, ale opatřením. Takové opatření, které se činí ještě před skončením trestního stíhání, může přijmout při splnění dalších zákonných podmínek podle povahy věci kterýkoli orgán činný v trestním řízení, tedy jak vyšetřovatel, tak státní zástupce nebo předseda senátu (event. justiční čekatel). Jestliže tedy trestní stíhání obviněného podmíněně zastaví okresní státní zástupce, může on přijmout opatření o přiznání zálohy.

BA 6 – 7/97 – 73

Ustanovení § 151 odst. 3 tr. ř. o přiměřené záloze na odměnu a náhradu hotových výdajů ustanovenému obhájci ještě před skončením trestního stíhání nutno vykládat tak, aby to bylo v souladu s účelem tohoto ustanovení, jímž je, aby obhájce, který má vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů, byl odměněn za vykonanou práci jako jiný občan. K okolnostem, kdy lze zálohu vyplatit i po skončeném trestním stíhání (v daném případě za situace, kdy usnesení o výši odměny a náhrady hotových výdajů, kterou je povinen zaplatit obhájci stát, nebylo dosud doručeno odsouzenému a nenabýlo tak s dlouhým časovým odstupem právní moci).

R 7/98

Do doby účasti na jednání před soudem, tedy do úkonu právní služby, lze zahrnovat jen ty přestávky, kdy jednání bylo přerušeno na dobu 30 minut a kratší [§ 11 odst. 1 písm. g) vyhl. č. 177/1996 Sb.]. Pokud je jednání přerušeno na dobu delší než 30 minut, včítá se doba přerušování do času promeškaného v souvislosti s poskytnutím právní služby [§ 14 odst. 1 písm. b) vyhl. č. 177/1996 Sb.].

(Shodně BA 1/98)

R 29/98

Z hlediska odměny a náhrady nákladů ustanoveného obhájce je třeba rozlišovat případ, kdy dojde k odročení hlavního líčení ve smyslu § 205 tr. ř., od případu, kdy z okolností, jež se objevily ještě před počátkem hlavního líčení, je zřejmé, že hlavní líčení nebude možno provést v termínu, na který bylo stanoveno, a předseda senátu proto termín hlavního líčení přeloží nebo zruší, aniž by ho zahajoval, a vyzoomí o tom strany a jiné osoby, které byly předvolány nebo vyzooměny. Jen v případě odročení ve smyslu citovaného ustanovení je třeba pokládat za právní pomoc i právní asistenci advokáta, který se na jednání připravoval a případ se zřetelem na danou fázi řízení zpracoval.

(Shodně SJ 3/98 i BA 4/98)

SJ 6/98

Při rozhodování o výši a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce dochází k prolomení tzv. zásady oficiality a lze rozhodovat pouze na návrh obhájce. I v tomto řízení ovšem platí tzv. zásada vyhledávací, podle níž jsou orgány činné v trestním řízení povinny zjišťovat závažné skutečnosti, nezbytné pro jejich rozhodnutí i bez návrhu stran.

BA 1/98

V zásadě je nutno ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) vyhl. č. 177/1996 Sb. vykládat tak, že náleží odměna jenom za jeden úkon, byť by bylo provedeno více výsledků, a to za každé započaté dvě hodiny. Je-li však mezi dvěma výsledky svědka provedenými v přípravném řízení týž den delší časová přetržka, má tato skutečnost za následek, že tyto dva výsledky je nutné považovat za samostatné úkony právní služby podle § 11 odst. 1 písm. e) vyhl. č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, za které náleží odměna jednotlivě za každý úkon.

BA 6 – 7/98

Při určování odměny advokáta podle § 11 odst. 1 písm. c) vyhl. č. 177/1996 Sb. [dříve § 16 odst. 1 písm. b) vyhl. č. 270/1990 Sb.] je třeba jako každou další poradu s klientem, přesahující jednu hodinu, rozumět všechny porady, splňující časové délkové předpoklady, i když bezprostředně časově nenavazují na poradu prou.

BA 9/98

1. Náhrada za promeškaný čas ve výši jedné poloviny mimosmluvní odměny podle § 14 část věty za druhou čárkou AT (dostavení se k jednání, které se nekonal, aniž byl advokát předem vyzooměn), se vztahuje i na případy, kdy se

v přípravném řízení nekonal výslech, o němž byl advokát předem vyrozuměn, nebyl však vyrozuměn včas o tom, že výslech se nekoná.

2. Ve smyslu § 13 odst. 2 AT – nedohodl-li se advokát s klientem na jiné paušální částce jako náhrady výdajů na vnitrostátní poštovné, místní hovorné a přepravné – činí tato částka 75 Kč za každý úkon právní služby, tj. za každé započaté dvě hodiny, i když tyto úkony bezprostředně na sebe časově navazují. Omezení paušální částky na částku za jeden tarifní úkon právní služby není v takovém případě důvodné.

SJ 2/99

Podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) AT obecně platí, že ustanovenému obhájci náleží odměna za jeden úkon právní pomoci, pokud se ve lhůtě dvou hodin účastní více vyšetřovacích úkonů v přípravném řízení. Pokud však se ve lhůtě dvou hodin zúčastní výslechu svědkyně u vyšetřovatele, a poté výslechu obviněného před soudcem v rámci rozhodování o vzetí do vazby, tedy odlišných úkonů před různými orgány přípravného řízení, jde o dva samostatné úkony a náleží mu odměna za dva úkony právní služby.

BA 1/99

Studium spisu v obsáhlé trestní věci, ve které obhájce převzal obhajobu až po vyhlášení rozsudku soudem I. stupně, je samostatným úkonem právní služby neuvedeným v prvním a druhém odstavci § 11 AT. Jde o úkon právní služby podle § 11 odst. 3 AT. Za ten přísluší odměna jako za úkon povahou a účelem nejbližší, tedy úkon podle § 11 odst. 1 písm. f) AT.

BA 2/99

Ustanovený obhájce má v rámci hotových výloh nárok též na stravné podle obecných předpisů.

BA 3/99

I. Ustanovený obhájce nemá v rámci hotových výdajů nárok na stravné.

II. Náhrada za čas promeškaný v souvislosti s poskytnutím právní služby ve výši jedné poloviny mimosmluvní odměny za dostavení se k jednání, které se nekonalo, aniž byl o tom advokát včas uvědoměn – § 14 odst. 2 AT, se odměna ustanoveného obhájce při právní službě, poskytnuté po 1. 10. 1997, snižuje o 10 %.

III. Odměna a náhrada hotových výdajů ustanoveného obhájce jsou částky nárokové, o nichž se rozhoduje jen na základě návrhu obhájce a jen do výše, kterou obhájce požadoval. To platí nejen pro výslednou částku, ale i ve vztahu k jednotlivým položkám. Zákaz reformationis in peius je pak třeba aplikovat i ve vztahu k jednotlivým položkám, které soud prvního stupně obhájci přiznal a které

obhájce svou stížností nenapadl. Nelze tedy případná zjištěná pochybení v dílčích položkách kompenzovat a následně uvedený zákaz aplikovat až ve vztahu k celkové částce obhájci přiznané.

BA 6 – 7/99

Jestliže byl obhájce vyrozuměn o termínu prostudování spisu podle § 166 odst. 1 tr. ř. a tento úkon se pak nekonal, aniž o tom byl obhájce vyrozuměn, přísluší mu odměna ve výši poloviny úkonu podle § 14 odst. 2 AT i náhrada za promeškaný čas spolu s jízdným bez ohledu na to, že se úkon měl konat v místě značně vzdáleném od sídla advokáta.

Advokát není povinen ověřovat si, zda úkon, k němuž byl předvolán, se bude konat.

SR 5/99 – 75

Obviněný, jehož trestní stíhání bylo pravomocně zastaveno, není oprávněnou osobu k podání stížnosti proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto dle § 151 odst. 2 tr. ř. o přiznání odměny a náhradě hotových výdajů ustanovenému obhájci, neboť není osobou, které se usnesení přímo dotýká a toto usnesení mu proto ani není třeba oznamovat (doručovat).

R 63/99

Ustanovení § 35 odst. 1, věty druhé, tr. ř. sice umožňuje, aby se pro jednotlivé úkony trestního řízení, s výjimkou řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně, před vrchními soudy a Nejvyšším soudem, obhájce nechal zastoupit advokátním koncipientem, ovšem to nic nemění na tom, že obhájcem obviněného je pouze advokát (§ 35 odst. 1, věta první, tr. ř.).

Z toho vyplývá, že pokud se oznamuje usnesení doručením opisu obhájci obviněného (§ 137 odst. 2, věta první, část za středníkem, tr. ř.), není podmínka oznámení usnesení [§ 140 odst. 1 písm. b), bod aa) tr. ř.] splněna v případě, kdy zásilka, jejímž obsahem je takové usnesení, je doručována na adresu advokátního koncipienta.

BA 10/99

Tarifní hodnota a sazba mimosmluvní odměny se určuje vždy podle stavu v době započetí úkonu právní služby (§ 8 odst. 1 AT).

Jde-li o obhajobu v trestním řízení vedeném pro trestné činy spáchané ve vícečetném souběhu, náleží advokátovi za každý takto stíhaný trestný čin mimosmluvní odměna snížená o 20 % (§ 12 odst. 4 AT). Na tom nic nemění skutečnost, že soud (až v posléze vydaném rozsudku) posoudil žalované jednání jako jeden pokračující trestný čin.

R 15/2000

Snížení mimosmluvní odměny o 10 % podle § 15a vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění vyhl. č. 235/1997 Sb. (advokátní tarif), se týká celkové částky mimosmluvní odměny. To znamená, že v případě uvedeném v § 12 odst. 4 advokátního tarifu se nejdříve provede snížení mimosmluvní odměny o 20 %, a teprve poté se takto vypočtená celková částka mimosmluvní odměny sníží postupem podle § 15a advokátního tarifu.

R 16/2000

Závěrečnou řeč obhájce vypracovanou v písemné formě nelze pokládat za „písemné podání soudu týkající se věci samé“ ve smyslu § 11 odst. 1 písm. d) vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění vyhl. č. 235/1997 Sb. (advokátní tarif), a proto za tento úkon obhájci nenáleží odměna.

R 23/2000

Jestliže je obhájce obviněnému ustanoven až v průběhu odvolacího řízení, je pro řádný výkon jím poskytované právní pomoci nezbytným úkonem studium spisu, neboť takový obhájce neměl možnost se s trestním spisem seznámit, jako by měl v případě, kdy by byl ustanoven od počátku trestního řízení. Za tento úkon přísluší obhájci odměna a náhrada vynaložených nákladů. Vzhledem k tomu, že tento úkon právní služby není výslovně uveden v popisu úkonů právní služby § 11 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění vyhl. č. 235/1997 Sb., dopadá na něj ustanovení § 11 odst. 3 tohoto předpisu.

Ve snaze aktualizovat judikaturu připojuji 5 nejnovějších rozhodnutí schválených k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí na poradě trestního kolegia NS ČR v Brně dne 8. 3. 2000. Po jejich publikaci (zhruba v polovině roku 2000) bude zapotřebí porovnat a případně upřesnit texty právních vět jednotlivých judikátů.

Rozhodnutí č. 1

Do doby účasti obhájce na vyšetřovacích úkonech přípravného řízení konaných v jednom souvislém časovém úseku nepřekračujícím dvě hodiny a představujícím jeden úkon právní služby podle § 11 odst. 1 písm. e) vyhl. č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění vyhl. č. 235/1997 Sb., se započítávají i případné přestávky mezi jednotlivými vyšetřovacími úkony.

Rozhodnutí č. 2

Úkonem právní služby podle § 11 odst. 1 písm. c) vyhl. č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění vyhl. č. 235/1997 Sb., za něž náleží odměna, je jen taková další porada obhájce s obviněným, která přesáhla jednu hodinu. Za další porady kratšího trvání odměna nenáleží bez ohledu na to, že v součtu přesáhly jednu hodinu.

Rozhodnutí č. 12

Podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) advokátního tarifu obecně platí, že ustanovenému obhájci náleží odměna za jeden úkon právní pomoci, pokud se ve lhůtě dvou hodin účastní více vyšetřovacích úkonů v přípravném řízení. Pokud však se ve lhůtě dvou hodin zúčastní výslechu svědka u vyšetřovatele, a poté výslechu obviněného před soudcem rozhodujícím o jeho vazbě, tedy úkonů, z nichž jen první je úkonem vyšetřovacím, jde o dva samostatné úkony a náleží mu odměna za dva úkony právní služby.

Rozhodnutí č. 22

I. Rozhodnutí o povinnosti odsouzeného nahradit poškozenému náklady potřebné k účelnému uplatnění jeho nároku na náhradu škody v trestním řízení včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce (§ 154, § 155 odst. 1 tr. ř.) může učinit pouze předseda senátu soudu prvního stupně, ne však justiční čekatel, soudní tajemník nebo vyšší soudní úředník.

II. Ustanovení § 15a vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění vyhl. č. 235/1997 Sb., se vztahuje pouze na mimosmluvní odměnu za úkony právních služeb, které poskytl advokát jako ustanovený obhájce v trestním řízení, ne však na odměnu zmocněnce poškozeného za úkony provedené po dni 1. 10. 1997.

Rozhodnutí č. 23

Prostudování spisu při skončení vyšetřování je samostatným úkonem právní služby, za který přísluší odměna podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění vyhl. č. 235/1997 Sb., i když navazuje bezprostředně na vyšetřovací úkon v přípravném řízení.

Do doby trvání úkonu právní služby nelze započítávat dobu trvání jiného úkonu výslovně uvedeného v § 11 odst. 1 a 2 advokátního tarifu.

Rozhodování o povinnosti k náhradě odměny a hotových výdajů uhrazených ustanovenému obhájci státem

Rozhodování o povinnosti nahradit náklady trestního řízení a o jejich výši je upraveno v ustanovení § 155 tr. ř. Rozhodnutí podle tohoto ustanovení vydá předseda senátu z úřední povinnosti, a to až po právní moci rozsudku, jímž byl obžalovaný uznán vinným.

Rozhodnutí má formu *usnesení* (§ 119 odst. 1 tr. ř.) a činí jej předseda senátu soudu prvního stupně, který o vině a trestu rozhodoval.

Tento předseda senátu podle § 155 tr. ř. rozhoduje především:

- o povinnosti odsouzeného nahradit poškozenému náklady ve smyslu § 154 tr. ř., přičemž současně stanoví přesnou částku těchto nákladů,
- o povinnosti odsouzeného nahradit náklady, představující státem uhrazenou odměnu a hotové výdaje ustanovenému obhájci; v tomto případě však zásadně rozhoduje pouze o povinnosti k takové náhradě, ne však o její výši (úvaha o možných výjimkách viz dále).

Ještě před rozhodnutím o povinnosti odsouzeného k úhradě odměny a hotových výdajů uhrazených ustanovenému obhájci státem je předseda senátu povinen *zjistit, zda palmare bylo obhájci skutečně zapláceno*. Tato skutečnost by měla být dokladována ve spisovém materiálu, v krajním případě by se bylo možno spokojit s písemným potvrzením účetní, že poukaz k této úhradě již převzala.

Stejně tak je předseda senátu povinen *zjistit, zda odsouzený má dostatečné prostředky* k tomu, aby tyto náklady uhradil; to zejména znamená, že je povinen zjistit osobní, rodinné a majetkové poměry odsouzeného a jeho výdělkové možnosti.

Většina těchto údajů bude obvykle obsažena již v původním spisovém materiálu, takže nebude zapotřebí znovu je opatřovat. Nelze však vyloučit, že v průběhu trestního stíhání se tyto poměry u odsouzeného změní. Vyjde-li to najevo až po rozhodnutí předsedy senátu soudu prvního stupně, bude vhodné, aby tento soud opatřil náležitě podklady v tomto směru ještě před předložením spisu stížnostnímu soudu. Může tak vytvořit předpoklady pro konečné rozhodnutí o náhradě nákladů odsouzeným, aniž by stížnostní soud musel napadené usnesení zrušit a soudu prvního stupně ukládat, aby o věci znovu jednal a rozhodl [srov. § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř.].

Jestliže soud prvního stupně zjistí, že odsouzený nemá dostatek prostředků k tomu, aby uhradil náklady nutné obhajoby, a má proto *nárok na obhajobu*

bezplatnou nebo na obhajobu za sníženou odměnu [§ 33 odst. 2, § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř.], *vydá rozhodnutí*, že z tohoto důvodu odsouzený není povinen vůbec nebo zčásti hradit odměnu a hotové výdaje uhrazené státem ustanovenému obhájci. Nic ale nebrání tomu, aby rozhodnutí o tom, že obviněný má nárok na obhajobu bezplatnou, předseda senátu vydal již v průběhu trestního stíhání. Tak by tomu mohlo být např. tehdy, pokud by spisový materiál obsahoval doklady o tom, že obviněnému byl přiznán plný invalidní důchod, že trpí těžkou nevléčitelnou chorobou apod.

Výrok takového usnesení by měl znít: „Podle § 155 odst. 1 tr. ř., § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. a § 33 odst. 2 tr. ř. má odsouzený (příp. obviněný) X. Y. nárok na bezplatnou obhajobu, proto se mu neukládá povinnost hradit odměnu a hotové výdaje uhrazené státem ustanovenému obhájci“.

Bude-li se vydání takového výroku usnesení domáhat sám odsouzený, avšak předseda senátu neshledá důvody pro takové rozhodnutí, jeho žádost zamítne [zpravidla tak učiní současně s usnesením podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř., jestliže odsouzený podá žádost ještě před tímto usnesením].

Pro posouzení nároku na bezplatnou obhajobu nebo na obhajobu za sníženou odměnu ve smyslu § 33 odst. 2 tr. ř. *je rozhodná celková ekonomická situace obviněného*, příp. jeho rodiny, nikoliv jeho momentální finanční možnosti. Dostatečné prostředky, aby hradil náklady obhajoby, nebude mít obviněný tehdy, jestliže se zřetelem na své osobní, rodinné a majetkové poměry a výdělkové možnosti nemůže zaplatit odměnu za obhajobu bez ohrožení své nutné výživy nebo nutné výživy osob, kterým má podle zákona poskytovat úhradu osobních potřeb.

Komentář k trestnímu řádu (Šámal, Král, Baxa, Pury – C. H. Beck, Praha 1995, str. 620) zastává názor, že rozhodováním podle ustanovení § 155 tr. ř. může být pověřen (s výjimkou rozhodování o nárocích poškozeného ve smyslu § 154 tr. ř.) justiční čekatel nebo soudní tajemník [§ 391 tr. ř. a § 6 odst. 1 písm. e) JŘ], a že podle § 11 odst. 1 písm. h) zákona č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších novel, může o těchto nárocích ve stejném rozsahu rozhodovat též vyšší soudní úředník.

S takovým názorem je třeba souhlasit. Nutno však zdůraznit, že rozhodováním o nárocích poškozeného podle § 154 tr. ř. nemůže být pověřen nejen justiční čekatel nebo soudní tajemník, ale ani vyšší soudní úředník, neboť žádný právní předpis (ani tr. ř., ani VSÚ) možnost takového pověření pro něho neobsahuje.

I když platná právní úprava vymezuje příslušnost k rozhodnutí v tomto směru zcela jednoznačně, nelze ji považovat za ideální. Je naopak v rozporu se současnými trendy zbavit soudce rozhodování v jednodušších úkonech a převést rozhodování v takových věcech na vyšší soudní úředníky, příp. soudní tajemníky

a justiční čekatele. Při budoucí právní úpravě by proto měla být věnována pozornost i této otázce.

Rozhodl-li ve smyslu ustanovení § 155 tr. ř. z *pověření předsedy senátu* justiční čekatel, soudní tajemník nebo vyšší soudní úředník a byla-li proti takovému usnesení podána včas stížnost, je třeba věc nejprve předložit předsedovi senátu (srov. § 7 JŘ, § 8 VSÚ, § 146 odst. 1 tr. ř. a úvahy o tzv. autoremeduře shora). Věc se předloží soudu druhého stupně teprve poté, co předseda senátu učiní závěr, že zákonné podmínky pro použití autoremedury nejsou dány.

Jestliže rozhodováním podle § 155 tr. ř. (s uvedenou výjimkou) může být pověřen justiční čekatel, soudní tajemník nebo vyšší soudní úředník, je jim třeba přiznat i pravomoc rozhodovat o nároku obviněného na obhajobu bezplatnou nebo na obhajobu za sníženou odměnu. Ve své podstatě jde o tzv. negativní rozhodnutí, které musí být vydáno z úřední povinnosti a učiněno formou usnesení (srov. § 119 odst. 1 tr. ř.), proti němuž je přípustná stížnost.

Zatímco ve shora uvedených případech musí soud o povinnosti obviněného k náhradě nákladů trestního řízení rozhodnout (ať už pozitivním, nebo negativním způsobem), v některých případech (v praxi méně častých) k takovému rozhodnutí vůbec nedojde. Bude tomu tak např. tehdy, jestliže obžalovaný byl zcela zproštěn obžaloby, jestliže trestní stíhání proti němu vedené bylo zastaveno, nebo jeho trestní věc byla postoupena příslušnému orgánu s tím, že může jít o přestupek.

V takových případech je vhodné, aby již v odůvodnění usnesení o přiznání *palmaré* (§ 151 odst. 2, 3 tr. ř.) bylo uvedeno, že z toho kterého důvodu nebude přicházet v úvahu rozhodnutí o povinnosti obviněného k náhradě nákladů trestního řízení. Pokud by tam takový údaj nebyl, postačovalo by následně učinit o tom záznam ve spise. Je nejen nadbytečné, ale i nesprávné rozhodovat v těchto případech tzv. negativním usnesením.

Stejně je třeba postupovat i tehdy, dojde-li k předání trestního stíhání obviněného do ciziny (§ 383b tr. ř.), je-li rozhodováno o *palmaré* v tzv. vydávací vazbě (§ 381 a násl. tr. ř.) apod.

V soudní praxi občas nastane situace, kdy v průběhu trestního řízení v téže věci téhož obviněného dojde jednak k zastavení trestního stíhání pro skutek a trestný čin, k němuž se vázala nutná obhajoba, a naopak k pravomocnému odsouzení pro trestný čin, který však nikterak nepodmínil nutnou obhajobu. Ani v takovém případě nemůže být obviněnému uložena povinnost nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem.

Povinnost vyhotovit tzv. negativní usnesení se nedá dovodit ani tehdy, byl-li obviněnému ustanoven obhájce v rozporu s ustanovením § 38 odst. 1 tr. ř., tedy aniž byla obviněnému dána možnost obhájce si zvolit. Obviněný v takovém případě není povinen nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému

obhájci státem (srov. R 15/92). Postačí proto zmínit tuto skutečnost v odůvodnění usnesení o palmare (§ 151 odst. 2, 3 tr. ř.), příp. učinit o tom záznam ve spise.

Právě citovaný judikát má i dnes plné opodstatnění. Platnost uvedené zásady bude přicházet v úvahu zejména tehdy, pokud obviněný vyslovil nesouhlas s ustanoveným obhájcem, sám si obhájce zvolil a ten jej nadále v trestním řízení zastupoval.

Tato zásada však neplatí bezvýjimečně. Jestliže soud ustanoví obviněnému obhájce, aniž by respektoval postup upravený v § 38 odst. 1 tr. ř., avšak v tomto ustanovení obhájce poučí obviněného, že si ve smyslu § 37 odst. 2 tr. ř. může místo obhájce, který mu byl ustanoven, zvolit obhájce jiného, pak je obviněný povinen nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem, zvláště když je zjištěno, že obviněný ustanoveného obhájce akceptoval, nechal se jím v trestním řízení zastupovat, neprojevil žádnou vůli v tom směru, že by snad chtěl být obhajován jiným zvoleným obhájcem, a sám ani neučinil žádné kroky k tomu, aby si zvolil obhájce jiného.

Kromě uvedených případů **pozitivního či negativního rozhodnutí** o povinnosti obviněného k náhradě nákladů trestního řízení zná vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy situace a obsahuje pojem, že taková povinnost se obviněnému **nevysloví**.

Podle § 96 odst. 5 KŘ jestliže byl uložen trest propadnutí celého majetku odsouzeného, povinnost k náhradě nákladů trestního řízení a k náhradě odměny a hotových nákladů uhrazených ustanovenému obhájci státem se nevysloví. Rovněž se nevysloví povinnost k náhradě těchto nákladů u osob odsouzených v řízení konaném proti uprchlému, pokud jsou i v době, kdy se o těchto nárocích rozhodovalo, nadále nedosažitelné.

Půjde-li o takové situace, postačí o tom učinit záznam ve spise s odkazem právě na ustanovení § 96 odst. 5 KŘ. Bude-li později taková osoba vypátrána, rozhodne soud prvního stupně dodatečně o povinnosti odsouzeného zaplatit všechny náklady trestního řízení.

At už soud prvního stupně rozhodne podle § 155 odst. 1 tr. ř. jakkoliv (pozitivním nebo negativním způsobem), je proti jeho rozhodnutí přípustná *stížnost*, jež má odkladný účinek. K pojmu stížnost, jež má *odkladný účinek* a k důsledkům podání takové stížnosti viz § 141 odst. 4 a § 140 tr. ř.

Podle platné judikatury (srov. např. R 43/91) z podnětu stížnosti odsouzeného podané proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto podle § 155 odst. 1 tr. ř. o jeho povinnosti nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem, nelze přezkoumávat správnost předchozího pravomocného usnesení, jímž soud rozhodl podle § 151 odst. 3 tr. ř. o výši odměny a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce. Pokud odsouzený nemá nárok na

bezplatnou obhajobu nebo na obhajobu za sníženou odměnu podle § 33 odst. 2 tr. ř., o čemž rozhodne soud, je povinen státu nahradit tu částku, která byla na základě usnesení vydaného podle § 151 odst. 3 tr. ř. ustanovenému obhájci státem uhrazena.

Obdobně vyznělo i rozhodnutí publikované pod č. R 41/91, podle něhož předseda senátu podle § 155 odst. 1 tr. ř. rozhoduje jen o povinnosti k náhradě odměny a hotových výdajů uhrazených státem ustanovenému obhájci a ne o jejich výši, protože ta je daná usnesením podle § 151 odst. 3 tr. ř.

V obecné rovině je třeba s těmito názory souhlasit. Mají plně opodstatnění už proto, že rozhodnutí o palmare podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. je pravomocné. Těžko si proto lze představit, že rozhodnutím podle § 155 odst. 1 tr. ř. by bylo takové rozhodnutí možno pozměnit např. jen proto, že v něm došlo k pochybením z nejrůznějších důvodů (chybnou aplikací příslušných ustanovení AT, numerickou chybou, písařskou chybou či jinou zřejmou nesprávností).

Soudní praxe však přinesla případy (dosud nepublikované), které obecnou platnost těchto názorů poněkud zpochybňují.

Jistý okresní soud rozhodoval podle § 155 odst. 1 tr. ř. poté, co odsouzený byl pravomocným rozsudkem uznán vinným trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a) tr. zák. a současně zproštěn obžaloby pro skutek kvalifikovaný jako trestný čin pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák., a poté, co usnesením podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. byla ustanovenému obhájci přiznána odměna a náhrada hotových výdajů za více než 20 000 Kč. Odsouzenému uložil povinnost nahradit jen necelých 13 000 Kč s odůvodněním, že nemá povinnost nahradit odměnu za úkony, které se týkaly právě a jen zproštěného trestného činu. Jiný okresní soud rozhodl stejným způsobem v téměř obdobném případě [odsouzený pravomocně uznán vinným trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a) tr. zák. a zproštěn obžaloby pro skutek posuzovaný obžalobou jako trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák.]. Bez bližšího odůvodnění stanovil odsouzenému povinnost k náhradě v částce nižší (zhruba o polovinu), než se stalo rozhodnutím podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř., to zřejmě proto, že odsouzený závažnějším deliktem nebyl uznán vinným.

Trestní řád na takové případy výslovně nepamatuje, a řešeny nejsou ani v publikované judikatuře.

Odpůrci popsaného způsobu řešení argumentují vedle poukazu na existenci pravomocného usnesení podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. i tím, že zákonodárce zřejmě úmyslně volil obecný termín *uznán vinným*, aniž by nějakým způsobem omezil povinnost k náhradě na to, čím byl odsouzený nakonec pravomocně uznán vinným. Odvolávají se rovněž na publikované rozhodnutí R 10/85, které stanovilo nevýznamnost změn právní kvalifikace pro náhradu palmare odsouzeným.

Zastánci uvedeného způsobu řešení naopak poukazují na to, že už z hlediska obecné spravedlnosti by měl být odsouzený zavazován k povinnosti nahradit palmare jen za ty úkony, které ustanovený obhájce uskutečnil pouze v souvislosti se skutkem a trestným činem, jímž byl odsouzený pravomocně uznán vinným. Argumentaci rozhodnutím R 10/85 považují za nepřipadnou, neboť řeší povinnost nahradit státu náklady spojené s výkonem vazby, nikoliv palmare. Úvaha nad úmyslem zákonodárce pak bývá mnohdy ošidná.

Osobně se přikláním ke způsobu řešení, který zvolily v popsanych případech oba okresní soudy. Vždyť si lze představit jednoduchou situaci, v níž by byla vedena proti obviněnému dvě samostatná trestní řízení (jedno např. pro trestný čin krádeže a druhé pro trestný čin znásilnění), případně by z původně společného řízení pro tyto trestné činy byl jeden z nich vyloučen podle § 23 odst. 1 tr. zák. k samostatnému projednání a rozhodnutí, přičemž v jednom řízení by byl obviněný uznán vinným, zatímco v druhém (pro závažnější delikt) by byl obžaloby zproštěn. Pak by jistě nebylo možno pochybovat o tom, že v řízení, v němž byl obviněný zproštěn obžaloby, mu povinnost k náhradě palmare nelze uložit, neboť chybí základní zákonný předpoklad, totiž pravomocné uznání jeho viny trestným činem. Není přitom rozumného důvodu, pro který by mělo vyzníti rozhodnutí o palmare jinak v případě společného řízení a při stejném výsledku.

Z těchto důvodů zásada, že předseda senátu podle § 155 odst. 1 tr. ř. rozhoduje jen o povinnosti k náhradě odměny a hotových výdajů uhrazených státem ustanovenému obhájci a ne o jejich výši, protože ta je daná usnesením podle § 151 odst. 3 tr. ř. (srov. R 41/91), nemůže platit bezvýjimečně. V zájmu sjednocení rozdílné praxe soudů by měla být tato problematika urychleně vyřešena publikací vhodného soudního rozhodnutí.

JUDIKATURA

R 41/91

Předseda senátu podle § 155 odst. 1 tr. ř. rozhoduje jen o povinnosti k náhradě odměny a hotových výdajů uhrazených státem ustanovenému obhájci a ne o jejich výši, protože ta je daná usnesením podle § 151 odst. 3 tr. ř.

R 43/91

Z podnětu stížnosti odsouzeného podané proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto podle § 155 odst. 1 tr. ř. o jeho povinnosti nahradit státu odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem, nelze přezkoumávat správnost předchozího pravomocného usnesení, jímž soud rozhodl podle § 151 odst. 3 tr. ř. o výši odměny a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce. Pokud odsou-

zený nemá nárok na bezplatnou obhajobu podle § 33 odst. 2 tr. ř., o čemž soud rozhodne, je povinen státu nahradit tu částku, která byla na základě usnesení vydaného podle § 151 odst. 3 tr. ř. ustanovenému obhájci státem uhrazena.

R 47/91

Rozhoduje-li soud I. stupně po právní moci odsuzujícího rozsudku podle § 155 odst. 1 tr. ř. o povinnosti odsouzeného k úhradě odměny a hotových výdajů uhrazených ustanovenému obhájci státem, je povinen zjistit, zda odsouzený má dostatečné prostředky k tomu, aby tyto náklady uhradil; to zejména znamená, že je povinen zjistit majetkové poměry a výdělkové možnosti odsouzeného. Jestliže zjistí, že odsouzený nemá dostatek prostředků k tomu, aby uhradil náklady nutné obhajoby, a má proto nárok na obhajobu bezplatnou [§ 33 odst. 2, § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř.] vydá rozhodnutí, že z tohoto důvodu není povinen hradit odměnu a hotové výdaje uhrazené státem ustanovenému obhájci.

B 8/96 – 92

Oprávněným subjektem k přijetí náhrady nákladů řízení není advokátní kancelář, ale přímo advokát.

SJ 6/98 – 54.

Ustanovení § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. je nutno vykládat tak, že nárok na bezplatnou obhajobu vzniká, jestliže obviněný se zřetelem na své výdělkové, majetkové a rodinné poměry nemůže zaplatit odměnu za obhajobu bez ohrožení své nutné výživy (nebo nutné výživy osob, o které je podle zákona povinen pečovat). Rozhodná je přitom celková hospodářská situace obviněného. U osob práce a výdělku schopných pak nedostatek pohotových finančních prostředků sám o sobě není podkladem pro poskytnutí bezplatné obhajoby. Za takovou osobu však zpravidla nelze považovat osobu plně invalidní.

R 74/98

Pro právní posouzení otázky, zda obviněný splňuje podmínky nároku na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu předpokládané v § 33 odst. 2 tr. ř., není v případě rozhodování o povinnosti k náhradě nákladů trestního řízení [§ 152 odst. 1 písm. b), § 155 odst. 1 tr. ř.] rozhodující jen momentální finanční situace obviněného, ale jeho celkové ekonomické a osobní poměry včetně jeho pohledávek vůči třetím osobám. Současný nedostatek prostředků vzniklý proto, že obviněný s finančními prostředky, které měl k dispozici, naložil lehkomyšlně nebo způsobem, který nechce vysvětlit, nemůže být důvodem pro uplatnění nároku na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu.

(Stejně SJ 9/98 – 74)

Rozhodování o povinnosti k náhradě nákladů poškozeného

Rozhodování o *povinnosti podle § 154 tr. ř.* je třeba odlišovat od rozhodování o *uplatněném nároku* poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem (§ 228 a § 229 tr. ř.).

Rozhodnutí (formou usnesení) o povinnosti odsouzeného nahradit poškozenému náklady potřebné k účelnému uplatnění jeho nároku na náhradu škody v trestním řízení včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce může učinit podle platné právní úpravy pouze předseda senátu soudu prvního stupně, ne však justiční čekatel, soudní tajemník nebo vyšší soudní úředník (srov. předchozí text a nejnovější judikaturu).

Předpokladem uložení této povinnosti odsouzenému není návrh poškozeného (byť se tak v praxi obvykle děje), neboť soud tu rozhoduje z *úřední povinnosti*. Bude však v zájmu samotného poškozeného, aby náklady zde uvedené přesně specifikoval, řádně a včas doložil a jejich potřebnost zdůvodnil. Pak totiž bude mít soud dostatečný podklad pro posouzení, zda účtované náklady vznikly, v jaké výši a zda byly potřebné.

Podmínka *alespoň částečného přiznání nároku poškozeného na náhradu škody* je splněna tehdy, jestliže nabytí právní moci výrok odsuzujícího rozsudku o náhradě škody podle § 228 (byť ve spojení s § 229 odst. 2) tr. ř. Není podstatné, zda poškozenému byl přiznán celý uplatněný nárok na náhradu škody, nebo jen jeho část. Jakmile mu byla přiznána z uplatňovaného nároku třeba jen minimální částka, nastupuje povinnost odsouzeného nahradit poškozenému veškeré jeho náklady, přičemž jediným limitem je pouze jejich potřebnost.

Náklady potřebnými k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody je třeba rozumět všechny náklady poškozeného vynaložené v přímé souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody a s řízením o tomto nároku, pokud se nejedná o náklady, jejichž vynaložení bylo zřejmě zbytečné. Patří sem zejména tzv. hotové výdaje, tj. jízdné, stravné a nocležné, dále ztráta na výdělku (§ 29 JŘ) jak samotného poškozeného, tak i jeho zákonného zástupce, pokud nebyly uhrazeny ve formě svědečného, ale též např. poštovné vynaložené v souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody. Mezi tyto náklady lze též zahrnout i náklady, které poškozený vynaložil v přímé souvislosti s prokázáním přesné výše škody, která mu trestným činem vznikla (např. tím, že si vyžádal k této otázce znalecký posudek).

Mezi náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku poškozeného na náhradu škody patří ze zákona náklady, které poškozený vynaložil v důsledku toho, že se dal zastupovat zmocněncem (§ 50 odst. 1 tr. ř.). Tyto náklady mohou představovat jak hotové výdaje zmocněnce (srovnatelné s těmi, které jsou uvedeny shora), tak i odměnu, kterou poškozený za zastupování zaplatil.

V této souvislosti je třeba zdůraznit, že nárok na náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatnění nároku poškozeného na náhradu škody ve smyslu § 154 tr. ř. je nárokem poškozeného a nikoliv jím přibráného zmocněnce. Má-li být poškozenému náhrada takových nákladů přiznána, musí být nejprve zjištěno, že poškozený náklady skutečně vynaložil, příp. zda odměnu za zastupování zmocněnci opravdu zaplatil.

V případě, že zmocněncem je advokát, určí se náhrada nákladů podle advokátního tarifu. Předchozí AT obsahoval tuto úpravu v § 23 odst. 1, nyní platný AT v § 2 odst. 1. Podle něho při stanovení nákladů řízení, jejichž náhrada se klientovi přiznává rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu, se výše odměny určí podle ustanovení o mimosmluvní odměně. Na to je advokát povinen upozornit klienta, jedná-li s ním o smluvní odměně.

Při stanovení tarifní hodnoty podle § 7 AT je třeba vycházet z částky, kterou soud v rozsudku, jímž byl obviněný pravomocně uznán vinným, zjistí jako škodu způsobenou trestným činem (případně včetně i tzv. jiné škody). Nelze vycházet z částky, kterou požadoval poškozený ve svém návrhu na náhradu škody, ani z částky, která byla uvedena v obžalobě jako škoda způsobená trestným činem (takový názor byl publikován v SJ 9/98 – 77), neboť soud v odsuzujícím rozsudku může dojít k závěru, který se liší jak od návrhu poškozeného, tak od obžaloby. Nebude mnohdy ani vhodné vycházet z částky, která byla podle § 228 tr. ř. stanovena v rámci povinnosti obžalovaného nahradit poškozenému škodu v odsuzujícím rozsudku (např. tehdy, byla-li škoda obviněným z větší části poškozenému uhrazena).

Třeba také připomenout, že novelizované ustanovení § 15a AT se nevztahuje na odměnu zmocněnce poškozeného za úkony provedené po dni 1. 10. 1997, nýbrž pouze na mimosmluvní odměnu za úkony právních služeb, které poskytl advokát jako ustanovený obhájce v trestním řízení.

JUDIKATURA

B 2/77 – 28

Výrokem o náhradě škody podle § 228 tr. ř. nelze rozhodnout o náhradě nákladů poškozeného potřebných k účelnému uplatnění jeho nároku na náhradu škody v trestním řízení (§ 154 tr. ř.).

R 74/80

Výši nákladů potřebných k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody musí poškozený prokazovat.

R 28/83

Náhrada nákladů poškozeného v řízení o regresní náhradě, stanovených paušální částkou ve smyslu § 30 odst. 1, odst. 2 vyhl. č. 34/1965 Sb., ve znění vyhl. č. 86/1966 Sb., kterou se provádí zákon o regresních náhradách, nenáleží, uplatňuje-li poškozený čs. stát regresní náhradu v adhezním řízení. V takovém případě mu náleží náhrada skutečně vynaložených nákladů (§ 154 tr. ř.). Nárok na náhradu těchto nákladů však nelze uplatňovat v adhezním řízení, ale o povinnosti odsouzeného nahradit ji rozhodne předseda senátu soudu prvního stupně po právní moci rozsudku (§ 155 odst. 1 tr. ř.).

R 30/86

Náklady nutné k provedení mimořádné inventury k zjištění výše škody způsobené vloupáním do prodejny jsou náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku poškozeného v trestním řízení ve smyslu § 154 tr. ř. a odsouzený je povinen je nahradit.

SJ 9/98 – 77.

Pro vyčíslení nákladů vzniklých poškozenému přibráním zmocněnce – advokáta – je rozhodující sazba mimosmluvní odměny stanovené vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů (advokátního tarifu). Při stanovení tarifní hodnoty podle § 7 citované vyhlášky nelze však vycházet z částky, kterou požadoval poškozený ve svém návrhu na rozhodnutí soudu, aby v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému nahradit škodu, nýbrž z částky uvedené v obžalobě jako škoda způsobená trestným činem.

(Srov. i poznámku redakce k tomuto rozhodnutí připojenou)

Srov. též shora Rozhodnutí č. 22 schválené k publikaci na poradě trestního kolegia NS ČR v Brně dne 8. 3. 2000

Závěr

Jsem si plně vědom, že v této práci nebylo možno komplexně vyčerpat celou širokou problematiku, kterou přináší rozhodování orgánů činných v trestním řízení při aplikaci advokátního tarifu. Snažil jsem se zaměřit pozornost spíše na praktické problémy spojené s náhradou odměny a hotových výdajů ustanovených obhájců, neboť ty se dotýkají téměř všech ze zhruba sedmi tisíc advokátů, kteří dnes u nás působí.

Zcela záměrně jsem přitom vynechal taková ožehavá témata, jakými jsou včasnost výplat přiznaných odměn obhájcům, vymáhání nevyplacených odměn obhájci na státu, vymáhání vyplacených odměn státem na odsouzených apod. Domnívám se totiž, že jde o témata, která by bylo třeba řešit v návaznosti na změnu celé koncepce stávající právní úpravy.

Zatím se však nezdá, že by chystaná novela trestního řádu přinesla v tomto směru nějaké zásadní posuny. Mělo by totiž dojít jen ke kosmetickým úpravám § 151 a násl. tr. ř., aniž by filozofie dosavadní úpravy doznala změn. S tím vyjádřila nespokojenost i ČAK, která považuje za žádoucí do doby, než dojde k definitivnímu řešení, doplnit § 151 odst. 3 tr. ř. Ten zatím stanoví pouze povinnost příslušného orgánu o výši odměny rozhodnout na návrh obhájce, chybí však lhůta, v níž je třeba rozhodnout, i pariční lhůta (srov. BA č. 8/99, str. 83).

Bez zásadních koncepčních změn trestního řádu, advokátního tarifu, příp. dalších souvisejících právních norem nelze očekávat, že by došlo jak ke zjednodušení vlastního rozhodování o palmare, tak k rychlejší výplatě přiznaných částek obhájcům, nebo dokonce k snazšímu vymožení pohledávek na odsouzených. Situace u náhrad nákladů obhajob je přitom kritická. Odhaduje se, že celková výše pohledávek může činit až okolo 50 milionů Kč, z jedné třetiny hrozí promlčení a někteří advokáti žádají Komoru o souhlas, aby tyto pohledávky mohli vymáhat soudní cestou (srov. BA č. 1/99, str. 74).

Alarmující situace je i v oblasti konečné náhrady nákladů nutné obhajoby. Zatímco při předchozí úpravě (platné do roku 1991), podle níž advokáti sami vymáhali od obžalovaných své náklady a odměny, přesahovala úspěšnost tohoto vymáhání 90 %, nedosahuje dnes úspěšnost tohoto vymáhání státem zdaleka ani 20 % (tj. 1/5) dlužných částek. To se zpětně projevuje v tom, že stát dluží většině advokátů tyto pohledávky i za řadu let (srov. František Zoulík, BA č. 9/1999, str. 17).

Na neutěšený stav ve vyplácení přiznaných odměn obhájcům poukázali i další autoři. Např. Jan Vyklický (Právní praxe č. 9/98, str. 572 a násl.) zdůraznil, že ani přetíženost justice, ani prázdná státní pokladna nemohou být důvodem k průtahům, k nimž v tomto směru dochází. Tento autor považuje za nezbytnou

změnu způsobu rozpočtového krytí odměn a hotových výdajů ustanovených obhájců. Nevidí důvod vést rozpočet v resortu justice. Prostředky by měly být vždy plynule dostupné na centrálně vedeném účtu, z něhož by platby byly realizovány na základě příkazů příslušných orgánů činných v trestním řízení.

Úvahy de lege ferenda se objevily rovněž v dalších publikovaných člancích, jejichž autory většinou byli předsedové senátů soudů vyšších stupňů (srov. např. Pavel Zelenka, BA č. 2/99, str. 39 a násl., nebo Jiří Lněnička, Právní praxe č. 7/99, str. 457 a násl.). Tito autoři se shodují především v tom, že dosavadní právní úprava (zejména § 151 odst. 3 tr. ř.) by se měla buď zjednodušovat, nebo zcela změnit. První z autorů navrhuje, aby obhájce nevyhotovoval návrh podle tohoto ustanovení, ale jen vyúčtování odměny a hotových výdajů. Příslušný soudní úředník by vyúčtování přezkoumal a upozornil obhájce na případné chyby či nesrovnalosti. Pokud by tak neučinil ve stanovené lhůtě, mělo by se za to, že k vyúčtování není námitek a je akceptováno. Teprve v případě, že by obhájce s námitkami nesouhlasil, přicházela by v úvahu standardní postup, při němž by obhájce o příslušnou částku zažaloval stát. K závěru o řešení sporů standardní cestou dospěl i druhý ze jmenovaných autorů, který ale doporučuje ještě jednodušší řešení, při němž by faktura obhájce byla přezkoumána pracovníkem soudu, a poté proplacena účtárnou soudu.

Domnívá se, že tyto úvahy by neměly upadnout v zapomnění. Budoucí právní úprava by měla být vskutku progresivní, měla by zásadním způsobem zjednodušit způsob účtování znalečného i rozhodování o něm, měla by odbřemenit prvostupňové a stížnostní soudy od dosavadní rozsáhlé agendy, kterou rozhodování o palmare představuje, měla by paralyzovat všechny negativní důsledky stávající úpravy a současně docílit jak včasné výplaty odměn obhájcům, tak rychlého a spolehlivého vymožení pohledávek od odsouzených. K nalezení co nejvhodnějšího legislativního řešení by se měla sjednotit takřka celá právnícká obec.

Použitá literatura

Při zpracování těchto textů byla použita literatura u nich citovaná (zejména komentáře k trestním řádům), soudní rozhodnutí publikovaná v citovaných odborných právnických časopisech, jakož i zákonná znění jednotlivě citovaných právních předpisů.